משנה · ראשונים · ר״ש משאנץ

ר"ש משאנץ על משנה טהרות

רבנו שמשון [הר"ש] משאנץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ר"ש משאנץ על משנה טהרות

רבנו שמשון [הר"ש] משאנץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רש-משאנץ-על-משנה-טהרות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 10
משנה ז 10
משנה ח 11
משנה ט 12
פרק ב 12
משנה א 12
משנה ב 14
משנה ג 16
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 18
פרק ג 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 21
משנה ד 22
משנה ה 22
משנה ו 23
משנה ז 23
משנה ח 23
פרק ד 25
משנה א 25
משנה ב 25
משנה ג 25
משנה ד 27
משנה ה 28
משנה ו 29
משנה ז 31
משנה ח 32
משנה ט 33
משנה י 33
משנה יא 34
משנה יב 35
משנה יג 36
פרק ה 36
משנה א 36
משנה ג 38
משנה ה 39
משנה ו 39
משנה ז 39
משנה ח 40
משנה ט 41
פרק ו 42
משנה א 42
משנה ב 43
משנה ג 43
משנה ד 44
משנה ה 44
משנה ו 45
משנה ז 45
משנה ח 46
משנה ט 46
פרק ז 46
משנה א 46

משנה ב 47
משנה ד 48
משנה ה 49
משנה ו 52
משנה ז 53
משנה ח 55
פרק ח 55
משנה א 55
משנה ב 57
משנה ג 57
משנה ד 58
משנה ה 58
משנה ו 58
משנה ז 59
משנה ח 59
משנה ט 61
פרק ט 64
משנה א 64
משנה ב 64
משנה ד 65
משנה ה 66
משנה ו 66
משנה ז 67
משנה ח 68
משנה ט 68
פרק י 70
משנה א 70
משנה ב 71
משנה ג 71
משנה ד 71
משנה ה 72
משנה ו 74
משנה ז 74
משנה ח 75

פרק א

משנה א

מסכת זו ראויה לקובעה אחר עוקצין דודאי אחריה נשנית דפרק בתרא דעוקצין כולה במחשבה והכשר איירי ובדין נבלת בהמה טמאה וטהורה ובדין נבלת עוף טהור וטמא:
צריכה מחשבה. שיחשב עליה לאכילת אדם ודוקא בכפרים אבל בשווקים אינה צריכה מחשבה כדתנן בפרק בתרא דעוקצין:
ואינה צריכה הכשר. לא הכשר מים ולא הכשר שרץ משום דסופה לטמא טומאה חמורה דמטמאה בגדים בבית הבליעה וילפינן מזרעים בפרק בא סימן (דף נא.) ובפ' דם שחיטה (דף כא.) ובזבחים בסוף טבול יום (דף קה.):
ומטמאה טומאת אוכלין. שאם נגעה כביצה ממנה באוכלין טהורין נטמאו אי נמי מצטרף לפחות מכביצה אוכלין לקבל טומאה:
וכזית בבית הבליעה. אם אכל כזית ממנה מטמא בגדים כשמגיע לבית הבליעה:
וטעון הערב שמש. ולא סגי בטבילה לחודה:
וחייבין עליה על ביאת מקדש. כשאר כל הטומאות:
ושורפין עליה את התרומה. כמו על השרץ:
והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים. והא דתניא בשלהי גיד הנשה (דף קא.) אבר מן החי נוהג בבהמה ובחיה ובעוף בין טמאין בין טהורין דברי ר"א וחכמים אומרים אינו נוהג אלא בטהורי' (שם קב.) ר"מ אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד הכא לא קאי דברי רבי מאיר אכולה מתר' וכן נמי אשכחן בזבחים בסוף טבול יום (דף קה:) דמסיק התם דמטמא טומאת אוכלין בכביצה דלא כרבי מאיר וכשמדקדק שם מדסיפא דשחיטתה ומליקתה כר' מאיר רישא דטומאת אוכלין נמי כרבי מאיר הוה מצי לאקשויי אדרבא מדמציעתא דאבר מן החי דלא כר"מ רישא נמי דלא כר"מ וקשה קצת הא דדייק התם והא מדקתני סיפא שחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה שמע מינה רבי מאיר היא דמאן שמעת ליה האי סברא ר"מ כלומר כדתנן התם בפרק חטאת העוף (דף סט.) מה לו לדקדק מכח זה הא בהדיא קתני מתני' דברי ר"מ:
ר' יהודה אומר אינה מטהרת לא שחיט' ולא מליקה. וטעמא דר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי מפורש בזבחים בס"פ חטאת העוף (שם):

משנה ב

מטמאות ומיטמאות. אם נגע בהן שרץ נטמאו ואם טמאין הם ונגעו הכנפים והנוצה באוכלין טהורין נטמאו דחשיבי יד להכניס ולהוציא ולא מצטרפות דלא חשיבי שומר

ותנן בריש עוקצין כל שהוא יד ולא שומר מיטמא ומטמא ולא מצטרף ור' ישמעאל דאמר נוצה מצטרפת חשיב לה שומר ותנן בעוקצין (פ"א) שומר אע"פ שאינו יד מיטמא ומטמא ומצטרף והיינו דמייתי בפרק אלו טריפות (דף נח.) גבי ניטלה הנוצה אלא דהתם כתוב בספרים ר"ש וכאן כתוב ר' ישמעאל ובקונ' פי' שם דאיירי לענין פיגול ובכל הספרים כתוב שם אבל לענין אגוני לא מגין ובקונ' הגיה לענין איפגולי כרבנן סבירא ליה:

שכן מניחין בפטומות. בשמינות ולכך דין הוא שיצטרפו אף בכחושות והני שלשה עשר דבר בבא קמייתא איכא תשעה דשחיטה ומליקה חדא חשיב להו שיש טהרה לטריפת' וכנפי' ונוצה וחרטום וצפרני' הא תליסר:

משנה ג

לפסול את הגוויה. אם נטמאה ואכל ממנה חצי פרס נפסל גופו מלאכול בתרומה כדתנן במעילה בפרק קדשי מזבח (דף יז:) כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוויה בכחצי פרס ותנן בסוף זבין ואלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון ואוכל שני ומיהו בפ"ק דשבת (דף יד. ד"ה זימנין) פירשתי בשם ר"ת דלאו היינו גזירה דפסול גוויה דההיא למגע ופסול גווייה דוקא לאכילה וגזירה קדמונית היתה קודם שמונה עשר דבר:

ואין בה כזית בבית הבליעה. דתניא בפ' גיד הנשה (דף קב:) יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בגדים בבית הבליעה ת"ל נבלה וטריפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טמא כלומר דלא אתי איסור נבלה וחייל אאיסור טמא ומאן דאית ליה איסור חל על איסור ידרוש הכי מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה לחודיה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל נבלה וטמאה:

והאוכלה אינו טעון הערב שמש. על כרחין לאו אכזית בבית הבליעה קאי דההיא אפי' טבילה לא בעי אלא אכחצי פרס לפסול את הגוויה קאי דלאחר טבילה טהור מיד ואין צריך הערב שמש דמעלה בעלמא הוא דעבוד בתרומה וסגי בטבילה לחודא וכן ההיא דכלים שנטמאו במשקין מצינו דסגי בטבילה ולא בעי הערב שמש דאמרי' בפרק שני דביצה (דף יח.) כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביום טוב בולד הטומאה מטבילין אותו ביום טוב ואי בעי הערב שמש נמצא מטביל מיו"ט לחול שלא יוכל להשתמש בו ביום ובהדיא אמרי' בירושלמי בפרק שני דתרומות נפלה דליו לתוך הבור נפלה כליו לתוך הבור מעריב עליהן ומטבילן תרין אמוראין חד אמר באב הטומאה וחד אמר בולד הטומאה מתיב מאן דאמר בולד הטומאה למ"ד באב הטומא' אף בחול יהא צריך הערב שמש ומשני ברוצה להשתמש בהן חולין בטהרה משמע בהדיא דלמ"ד בולד הטומאה ניחא דלא בעי הערב שמש ובירושלמי דפ' שני דביצה איכא איפכא מתיב

מ"ד באב הטומאה למ"ד בולד הטומאה ואותה גירסא משובשת וכן מצינו במעלות דקדש דתנן בפרק חומר בקדש (דף כא.) האונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש משמע טבילה אין הערב שמש לא כדדייקינן התם גבי כלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש ועוד אמרינן בפסחים בפרק האשה (דף צ:) שוחטין וזורקין על טבול יום ועל מחוסר כיפורים ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ופריך מאי שנא טבול יום דחזי לאורתא טמא שרץ נמי חזי לאורתא ומשני מחוסר טבילה וחיישינן דילמא פשע אבל במחוסר כפורים לא חיישינן בשמסר קנו לב"ד כדרב שמעיה דאין ב"ד של כהנים מתעצלין והשתא מחוסר כפורים נמי הא בעי טבילה וניחוש דילמא פשע אלא בטמא שרץ ודאי דבעי הערב שמש איכא למיחש דילמא פשע ולא טביל עד לאורתא אבל האי דלא בעי הערב שמש למאי ניחוש ליה אפי' בלילה יכול לטבול ויאכל ועוד תנן במס' פרה פי"א כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמעשר לאחר ביאתו הותר בכולן והא דאשכחן בפרק בכל מערבין (דף לב.) האשה שיש עליה לידה או זיבה מביעה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים לערב הא דנקיט לערב משום דלא ידעה באי זו שעה ביום יקרב קרבנה דאפילו לאחר התמיד מותר להקריב חטאת העוף דאין למזבח אלא דמה כדאמרי' בריש חמיד נשחט (דף נט.) ומיהו קש' והא איכא עולה דיש בה הקטרה למזבח וחטאת קודם לעולה דהכי דייק התם בריש תמיד נשחט וי"ל דמתוך טורדם ועיסוקם של כהנים שמא ישכחו עד לאחר התמיד ומעלים ומלינים בראשו של מזבח או שמא עולה אינה מעכבת אלא במצורע דוקא דכתיב ביה עיכובא וכן הא דמתניתין בריש ארבעה מחוסרי כפרה (דף ח.) גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיביא קנו הביא פרידה אחת שחרית אוכל בקדשים לערב דעל כרחין לא מסתבר שיהא גר צריך טבילה לאחר כפרה דמחוסר כפורים דבעי טבילה מדרבנן כדתנן בפרק חומר בקדש (דף כא.) סתמא דמילתא אייריי במביא כפר' מחמת טומאה כגון ארבעה מחוסרי כפרה זב וזבה יולדת ומצורע ואם תאמר הא דאמרינן בפסחים בפ' אלו דברים (דף ע.) סכין שנמצאת בי"ד שוחט בה מיד בשלשה עשר שונה ומטביל אבל כשנמצאת בי"ד מסתמא הטבילוה מאתמול כדי שיהא לה הערב שמש אכתי ניחוש שמא נטמאת בולד הטומאה דלא בעי הערב שמש וי"ל כיון דטומאה דרבנן היא לא חשו לה חכמים והא דאמרינן בריש תמיד נשחט (דף נט.) דמחוסר כפורים בשאר ימות השנה טובל ואוכל בקדשים לערב איידי דנקט גבי פסח התם שטובל ואוכל פסחו לערב דפסח אינו נאכל אלא בלילה נקט נמי באידך לערב והא דתנן בזבחים בפרק טבול יום (דף צח:) דטבול יום ומחוסר כפורים אינן חולקין בקדשים לאכול לערב לאו משום

מחוסר כפורים נקט לערב אלא משום טבול יום ומחוסר כפורים לאכול לאחר כפרה וטבילה וכן מוכח בגמרא דמייתי ההוא דמחוסר כפורים דחגיגה ופריך בתר הכי טמא שרץ טמא מעליא הוא והערב שמש בעי משמע דעד השתא לא איירי כלל בהערב שמש והא דאשכחן שאר טומאות דרבנן דבעי הערב שמש כגון פורש מן הערלה כפורש מן הקבר בפסחים בסוף האשה (דף צב.) דבעו הזאה שלישי ושביעי וכ"ש הערב שמש ורבי ישמעאל בן קמחית דיומא בפרק הוציאו לו (דף מז.) שניתזה צינורא דהאדון על בגדו וצנורא דערבי ונכנסו אחיו ושמשו תחתיו אע"ג דטומאת עובד כוכבים דרבנן בעיא הערב שמש וכן שפופרת שחתכה עם הארץ בפרק חומר בקדש (ד' כג.) דפריך עלה בהא נימא ר' יהושע יטמא ויטביל משמע בהדיא דטומאת עם הארץ בעיא הערב שמש אין לדמות טומאות דרבנן הנוהגות אפילו בחולין להני דאינן אלא מעלות בעלמא לקדש ולתרומה ולא לכל דבר ומיהו ההיא (דפרה פ"ג מ"ז וח') דכהן השורף את הפרה שאחיו הכהנים סומכין ידיהם עליו לעשות הכירא לצדוקין שהיו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית מעלות דפרה שאר משאר מעלות והשתא לפי זה בגדי ע"ה מדרס לפרושים בעי הערב שמש אבל בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ובגדי אוכלי תרומה מדרס לחדש לא בעי הערב שמש:

ואין חייבין עליה על ביאת מקדש. אם אכל חצי פרס טמא ונכנס למקדש דטומאה דרבנן היא ואעפ"כ שורפין אם נגע בתרומה:

והאוכל אבר מן החי ממנה אינו סופג את המ'. בישראל איירי דאילו בן נח מוזהר על הטמאין כטהורין כדאמרי' בסוף גיד הנשה (דף קב.) והתם פריך ממתניתין דהכא לרב יהודה דאמר אבר מן החי צריך כזית מאי טעמא אכילה כתיב ביה ואי ס"ד בעינן כזית תיפוק ליה דאכל כזית טמא ומשני במשהו בשר גידים ועצמות ובין הכל כזית ומשום טמא לא מיחייב דליכא כזית בשר:

ואין שחיטתה מטהרתה. על כרחין אף על גב דרישא בישראל כדפרישית הך סיפא בבן נח כדדייק בשלהי גיד הנשה (שם) במאי אילימא בישראל פשיטא דאין שחיטתו מטהרתו שהרי עוף טמא הוא והא ליכא לפרושי מטהרתו מידי טומאת נבילות דהא אין לו שום טומאה בבית הבליעה ועל כרחין אין מטהרתו באכילה קאמר ולבן נח דאין שחיטה מועלת להתירו כל זמן שמפרכס כדאמרי' בפ"ב דחולין (דף לג.) דבן נח לאו בשחיטה תליא מילתא אלא במיתה תליא מילתא אע"פ שבטהורה אפי' במפרכסת מכשרת שחיטה לב"נ מגו דמכשר ליה לישראל:

משנה ד

ובבהמה העור והרוטב והקיפה. כל משנה זו מפורשת בגמ' בחולין בפ' העור והרוטב (דף קכ.):

משנה ה

בקל שבשניהם. כמו שמפרש אחרי כן כיצד: תני' בתוספ' בריש (פ"ב) דאהלות ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ושחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות אבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי ואסור לבני נח אפי' אם מתה הבהמה נחרה מטמאה טומאת אוכלין שחט בה דבר שנעשית טרפה אין בה טומאה של כלום עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל ושחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות ואבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי ואסור לבני נח ואפי' מתה הבהמה נחרה אינה מטמאה טומאת אוכלין שחט בה אחד או רוב אחד אין בה טומאה של כלום שחט בה דבר שאין עושה אותה טריפה ובא ישראל וגמרה שחיטתו כשירה שחט בה ישראל שנים או רוב שנים אחד עובד כוכבים ואחד ישראל חותך ממנה כזית בשר וממתין לה עד שתמות ומותר באכילה. פי' מטמאה טומאת אוכלין אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייתא דדכוותה בשחיטת ישראל בטהורה משוי ליה אוכלא בעודה מפרכסת אע"ג דבטמאה לא שייכא שחיטה ולעובד כוכבים לא משתריא עד שתמות דאבר מן החי הוא לגביה אפ"ה מהניא מחשבת ישראל שחישב לאכילה לעובד כוכבים לשוייה אוכלא בעודה מפרכסת וכ"ש טהורה שאוכלה היתר גמור הוא בעודה מפרכסת דהא דאמרינן (סנהדרין דף סג.) אסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה מדרבנן הוא ודווקא נקט ישראל ודווקא שחטה ודוקא לעובד כוכבים דאי שחטה עובד כוכבים לא משויא ליה מחשבתו אוכל בעודה מפרכסת כיון דלא אשכחן שחיטה לגביה וכן ישראל בנחירה לא משוי ליה אוכלא דלא אשכחן שום נחירה גביה ובטהורה לישראל לא איצטריך למיתני דכ"ש דהויא מיד אוכלא בשחיטה וטמאה לישראל לא משויא ליה אוכלא דבטלה מחשבתו. כפורש מן החי ומטמא מיד כאבר מן הנבילה שדינם שוה כדאמרי' בפ' העור והרוטב (דף קכח.) ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי שאסור לבני נח אפילו לאחר שתצא נפשה הואיל ונחתך מחיים אבל אין בו טומאה דבשר מן החי טהור. נחרה מטמא טומאת אוכלין גירסא זו משובשת דכל ברייתא זו שנוייה בפרק העור והרוטב (דף קכא:) וגרסי' התם אין בה טומאה של

כלום והיינו אינה מטמאה טומאת אוכלין דהכל אחד ונחירה היינו שנים או רוב שנים בסכין פגומה או בדרסה והגרמה. ושחט בה דבר שנעשית טריפה היינו אחד או רוב אחד כבסיפא ודינם שוה דאינה מטמאה טומאת אוכלין ואין בה טומאה של כלום הכל אחד ובהדיא קתני נמי הכא ישראל ששחט אבל נחר לא. עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל דהואיל וטהורה היא ואשכחן היתר בטהורה במפרכסת כששחטה ישראל והשתא נמי כששחטה עובד כוכבים הויא אוכל לקבל טומאת אוכלין מן השרץ שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבילה תטמאם. תניא בת"כ בנבלתה (ויקרא יא) ולא בעצמות וגידים ולא בקרנים ולא בטלפים יכול אפי' בשעת חיבורן ת"ל טמא בנבלתם ולא בקולית סתומה יכול אף ע"פ שנקובה ת"ל טמא. בנבלתה ולא באלל המפוזר יכול אפי' במכונס ת"ל טמא דברי ר' יהודה בנבלתה ולא במפשיט לשטיח כדי אחיזה ולחמת עד שיוציא את כל החזה יכול שאני מוציא פחות מכשיעור ת"ל טמא. בנבלתה ולא בעור שיש עליו כזית בשר יכול שאני מוציא את הנוגע בעור שכנגד בשר מאחוריו ת"ל טמא: תניא בתוספתא (רפ"א דטהרות) אמר ר' שמעון מפני מה אמרו אוכל שנטמא באב הטומאה ושנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה מפני שאפשר לשלישי לעשות שני ואפשר לשני לעשות ראשון מפני מה אמרו אין השרץ והנבילה והמת מצטרפין זה עם זה לפי שאי אפשר לשרץ ליעשות נבילה. ולא נבילה ליעשות מת. פי' ברייתא זו שנויה במעילה בסוף קדשי מזבח (דף יז:) ובפ' שני דזבחים (דף לא:) וגרסי' התם ר"ש אומר מה טעם שאפשר לשני שיעשה ראשון ופריך עלה ומי קא עביד שני ראשון והלא לא איפשר אמר רבא ה"ק מי גרם לשני לאו ראשון רב אשי אמר ראשון ושני לגבי ג' בני חדא ביקתא אינון ואין ברייתא דהכא מתיישבת לפום סוגיא דהתם:

משנה ו

כל הני בבות פשוטות הן וכ"מ שאני יכול לתלות שיש כביצה מן החמור בזה ובזה אזלינן בתר חמור ואם לאו אזלינן בתר הקל:

משנה ז

מקרצות. חתיכות בצק כדתניא בסוף מכלתין בתוספתא הקורץ מקרצה בעיסה מלשון (ירמיה מו) קרץ מצפון:

נושכות. שדבוקות זו בזו כל כך דאי אפשר להפרישן אא"כ נושכות זו מזו:

כולן תחלה. דחשובות כאחת וכנוגע בכולן דמשקין תחלה הוו ועושין שני וידים שניות הן ועושות שלישי בתרומה:

משנה ח

והשיך לה אחרות כולן תחלה. שהנוגע באחרות כנוגע בראשון דחשיבה חיבור וכן נמי היתה שניה חשובות האחרות חיבור מאחר דאם פרשו אשתייר בהו טומאה אבל היתה שלישית דאם פרשו לית בהו טומאה דאין שלישי עושה רביעי בתרומה הילכך אפי' לא פרשו לא חשיבי חיבור וטהורות: תניא בתוספתא (פ"א) מקרצת שהיתה שלישית והשיך לה אחרות כולן שלישיות בקדש פרשה היא שלישית וכולן טהורות ואיזהו הנשוך התולש ממנו כל שהו אבל אם היו מעכבין זה את זה כגון הדבילה והתמרים והגרוגרות והצמוקים הרי אלו אינן חיבור מפני מה בזתים חיבור שמתחלה לא נתנן שינקו זה מזה. פי' כולן שלישיות לקדש היינו קודם שנתקדש בכלי שרת דאין בו רביעי כדמוכח בסיפא. מעכבין זה את זה מלהפרד אבל נפרדין בלא תלישה. בזתים חיבור מפורש לקמן: עוד תניא בתוס' (שם ע"ש) השרץ מטמא ג' ופוסל א' בקדש ומטמא שנים ופוסל אחד בתרומה מטמא אחד ופוסל אחד בחולין משקין מטמאין שנים ופוסלין אחד בקדש מטמאין אחד ופוסלין א' בתרומה ופוסלין את החולין הידים מטמאות אחד ופוסלת א' בקדש ופוסלות את התרומה ואין ידים לחולין ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ש הידים תחלות לחולין ושניות לתרומה באי זה קדש אמרו בקדשי המקדש המוקדשין כגון חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהם הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח והמנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הן כתרומה והשרץ מטמא שנים ופוסל אחד בהן והחלה והביכורים ותשלומי תרומ' וחומשה הרי הן כתרומ' הטבל והמדומע וגידולי תרומה והמעשר שני הרי הן כחולין. פי' תחלות לחולין והיינו ברייתא דמייתי בפ' שני דחולין (ד' לג.) אלא דהתם קתני ר"ש בן אלעזר משום ר"מ. והכא קתני משום ר"ש ופריך התם ומי איכא ידים תחלות ומסיק אין והתניא המכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי ר"ע וה"ק יש ידים שהן תחלות אפי' לחולין ויש ידים שאינן אלא שניות אפילו לתרומה. באי זה קדש אמרו אירשא קאי ומתוך ברייתא זו מתיישב הא דאמר רב יצחק בפ"ב דחולין (דף לה.) האוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש בלבד דמדלא קאמר וחולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הן כחולין כדאמר בההיא שמעתא ש"מ שיש בהן שלישי לענין שום דבר והיינו לענין דשוב אין שוחט עליהן הזבח ואין מקדשו בכלי שרת:

משנה ט

בתוך גומותיהן. שהככרות מונחות בטבלא העשויה גומות גומות ואין נוגעות זו בזו וכן המים המוקדשין המונחים באבן העשויה גומות גומות:

נטמאת אחת מהן בשרץ כולן טמאות. דכלי מצרף את מה שבתוכן לקדש ואע"ג דאמרינן בהקומץ רבה (דף כד.) עשרון שחלקו ונתנו (צ"ל בביסא) בעיסה. והושיט אחד לביניהם את שצריך לכלי כלי מצרפו שאין צריך לכלי אין הכלי מצרפו ולא מצינו ככרות צריכות לכלי דאי לחמי תודה ושתי הלחם הנהו בשחיטת הזבח הוא דקדשו ואע"ג דאיכא מ"ד תנור מקדש לא מצינו גומות בתנור של מקדש מכ"מ הני מילי מדאורייתא אבל מדרבנן אע"פ שאין צריך לכלי כלי מצרפו כדאמרינן בפרק חומר בקודש (דף כד.) ואפילו אין לו תוך נמי כלי מצטרף מדרבנן והא דקאמרינן התם ופליגא דר' חייא בר אבא על כרחין לאו אהא פליג:

מטמא שנים ופוסל אחד. אם נגעו זו בזו:

אם יש ביניהם. בין הגומות יש משקה טופח:

הכל טמא. שהככר שהוא שני עושה המשקה תחלה וחוזר ומטמא ככר האחר וכן כולן ואפי' טופח שלא להטפיח ולא דמי להא דתנן לקמן (פ"ח מ"ט) הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומא' ולא לטהר' א"נ טופח דמתניתין לאו דוקא: תניא בתוספתא (ספ"א) ככרות הקדש בתוך גומות הן והמים המקודשין נטמאת א' מהן בשרץ כולן טמאות בתרומה מטמא שנים ופוסל א' בחולין מטמא א' ופוסל א' אין לך משקה הנוגע בשלישי טמא אלא קדש מקודש בלבד ר"א בר ר' צדוק אומר האוכל אוכל שני לא יעשה בית הבד מפני שהוא שני ושני מטמא את המשקין ליעשות תחלה אוכל שני שנגע במשקה בית הבד טמא:

פרק ב

משנה א

האשה שהיתה כובשת ירק. טעמא דהך משנה אמרינן בפרק מי שמתו (דף כ.) ובשלהי סדר תעניות אלו (דף כד.) דכי מטי רב יהודה האשה שהיתה כובשת ירק בקדירה ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהן אמר הוויות דרב ושמואל חזינא הכא כלומר שהיו מקשים בהנך משניות במתניתין דהכא ובמתני' דזתים במס' עוקצין (פ"ב מ"א) ובמקומה פירשנוה לפי עניות דעתין והך דהכא נפרשה לפי מה שעינינו רואות דהך אשה לא בנטמאת באחת מאבות הטומאות איירי מדקתני סיפא היתה מגע טמא מת אלא באשה

טהורה אייריי וסתם ידים שהן שניות כדקתני בסוף זבין וכדאיתא פ"ק דשבת (ד' יג:) דפוסלת את התרומה ובתוספתא נמי משמע דבהכי אייריי דתני עלה אחד טהור שידיו טמאות ואחד טבול יום שידיו טמאות מטמא משקה חולין ופוסל אוכל תרומה והאי ירק בירק של תרומה ובשלא הוכשר דאי בהוכשר א"כ מכי נתנתו בקדירה טימאתו אלא בשלא הוכשר כמו שדרך הכובשין שמחתכין את הירק בלא משקה ומולחין אותו ונותנין בקדירה או בחבית ואחר כך נותנין מים ויין וחומץ:

נגעה בעלה חוץ לקדירה. במקום הנגוב והעלה הזה חציו בקדירה עם המשקין והירק וחציו חוץ לקדירה א"נ אורחא דמילתא שיש בקלח אחד עלים הרבה ויוצא אחד מהן חוץ לקדירה ונתייבש שם וניגב ונגעה במקום הניגוב אע"פ שיש בו כביצה דהיינו שיעור לטמא אחרים:

הוא טמא. אותו העלה:

והכל טהור. שאר הירק והמשקין שבקדירה דלא אתי האי עלה שמקצתו בקדירה ומטמא להו דידים שניות והעלה שלישי ואין שלישי עושה רביעי בתרומה אע"פ שכל מה שבקדירה משקין וירק הכל תרומה:

נגעה במקום המשקה. כלומר במקום שאין העלה נגוב נעשה משקה שעליו תחלה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה והמשקה עושה העלה שני הילכך כשיש בעלה כביצה דהיינו שיעור לטמא אחרים הכל טמא אף הקדירה עצמה דמקצת העלה שבקדירה עושה המשקין שבקדירה תחלה וחזרו וטימאו את הקדירה כדתנן בסוף זבים וכדאיתא בפ"ק דשבת (שם) האוכלין והכלים שניטמאו במשקין:

אין בו כביצה. הוא טמא אותו עלה שנגעה בו:

והכל טהור. דפחות מכביצה אין מטמא אחרים:

חזר לקדירה. אותו מקום המשקה שנגעה בו:

הכל טמא. אע"פ שאין בעלה כביצה שהמשקה שנגעה בו חזר וטימא כל מה שבקדירה ואף הקדירה עצמה:

היתה מגע טמא מת. אשה זו שכובשת הירק הרי האשה ראשון והעלה שנגעה בו שני הילכך אם יש בו כביצה הכל טמא:

היתה טבולת יום. השתא יש באשה זו שתי טומאות חדא דטבולת יום ואידך דסתם ידים שהן שניות כדקתני בידים מסואבות ותרווייהו צריכין משום סיפא:

מנערת את הקדירה. מלשון מסלק את הטבלא כולה ומנערה דפ' נוטל (דף קמג.) כלומר אוחזת בקדירה ומערה מה שבתוכה א"נ מלשון ניער וכסה דפרק כל הבשר (דף

קח.) שמנערה בתרווד שבידה אע"פ שידיה מסואבות לא חיישינן שמא תגע במשקין ובאוכלין:

ספק מן הקדירה נתזו. ולא נטמא מה שבתוכה:

ספק שהקלח. שכולו מלא משקין והוא בתוך הקדירה נגע בידיה:

הירק פסול. משום ספיקא דטבול יום ולא משום ספק ידים כדתנן בפ"ב דטבול יום (מ"ב) (נדה פ"ה מ"ז.) חומר בטבול יום שספק טבול יום פוסל את התרומה והידים ספיקא טהור ותנן נמי בפ' שני דידים (מ"ד) ספק ידים לטמא טהור:

והקדירה טהורה. דמשום טבול יום לא מיטמאה אפי' ודאי נגעה במשקין דאין טבול יום עושה משקין תחלה כדתנן (פרה פ"ח מ"ז) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום ותנן נמי בפ' שני דטבול יום (שם) קדירה שהיתה מליאה משקין ונגע בה טבול יום אם היה משקה תרומה המשקין פסולין והקדירה טהורה ואם היה משקה חולין הכל טהור אם היו מסואבות הכל טמא זה חומר בידים מבטבול יום ואי משום דהכא ידיה מסואבות ועושה המשקין תחלה וחוזרין ומטמאין את הקדירה כיון דספיקא הוה דשמא ניתזו על ידיה מספק קדירה טהורה דספק ידים לטמא טהור:

משנה ב

האוכל אוכל ראשון. גופו נעשה ראשון להיות מגעו שני ומשמנה עשר דבר הן כדאיתא בפ"ק דשבת (ד' יד.) והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל אוכל שלישי נעשה גופו שלישי לעשות רביעי בקדש ודווקא שאכל שיעור חצי פרס שזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגוויה והן שתי ביצים כדאמרינן בפ' כיצד משתתפין (ד' פג.) אבל בנגיעה אין אוכל מטמא אדם שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה ובפ' ב' דחולין (ד' לד.) נמי אמרי' מצינו שהאוכל חמור מן האוכל דאילו אוכל בכביצה ואילו אוכל עד דאכיל חצי פרס ומיהו בפ"ק דשבת (דף יז.) מפרש האוכל אוכל ראשון ואוכל שני מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה זימנין דאכיל אוכלין טמאין ושקיל משקין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו ולפום האי טעמא מכי אכיל כביצה איטמי ליה ושמא אין רגילות שיהא אדם צמא לשתות עד דאכיל ליה כחצי פרס ומשום הכי לא גזרו בפחות ועוד נראה לפרש דב' גזירות הוו דמתחלה גזרו באוכל אוכלין טמאין שיהא נפסל גופו מלאכול בתרומה גזירה שמא יאמרו הא קא נגעי בהדי הדדי אוכלין טמאין ותרומה בתוך מעיו מבחוץ נמי אין לחוש אם יגעו זה לזה ולא מסקי אדעתייהו דבתוך מעיו כבר איעכל ליה ואותה גזירה אין ראוי לגוזרה בכביצה דאיכא למימר אשתייר ליה בין החנכיים והשיניים מיניה וליכא כביצה בתוך מעיו כיון דעקרוה מכביצה אוקמי'

אשתי ביצים ולרבי יוחנן בן ברוקה דאמר בפ' כיצד משתתפין (ד' פג.) דפסול גוייה הוי בכביצה ומחצה איכא למימר דאוקמי' אחצי סעודה וביי"ח דבר אתו וגזרו אפי' בכביצה ואפי' בנגיעה דטמא מטעמא דמפרש בפ"ק דשבת (דף יד:). ובפ"ב דחולין (דף לד:) מייתי רבי יהושע ראייה לדבריו מן הגזירה קדמוניות וכן משמע דהוה בעי למימר בפ' בתרא דיומא (דף פ.) דטומאת גוייה מן התורה ואי בשמנה עשר דבר גזור הא פשטו להו בכל ישראל ולא היה טועה בה דא"כ חסר להו: הגה"ה מיהו פי' ר"ת דפסול גוויה היתה גזרה קדמונית דהוו אמרי כי היכי דליכא חששא כשהתרומה נוגעת באוכלין טמאין בתוך הבטן ליכא חששא כי נוגעת (כי נוגעין תרומה באוכלין כ"ה בתוספת יומא דף פ' ע"ב ד"ה וחצי פרס.) בתוכה ולא מסקי אדעתייהו סברא דטומאת בית הסתרים. ובכביצה לבד לא היו טועין שהיו אומרין כשאינו אוכל רק כביצה כי נגע בבטן יחד חסר מכביצה מה שנשאר בין השינים והחניכיים ופחות מכביצה אינו מטמא אחרים והואיל דאפקוה מכביצה אוקמיה אשני ביצים אבל גזירה זו דרבי אליעזר ורבי יהושע הואי מיי"ח דבר ומכביצה ומטעם מגע כדמפרש בשבת פ"ק דילמא אכיל אוכלין טמאין וקודם שיחסרו כלל שקיל משקין דתרומה ושדי בפומיה ונגעי יחד ופסלי להו ובחולין פ"ב דא"ל ר' יהושע ואוכל עד דאכיל חצי פרס מגזירות קדמונים הוא מביא ראייתו ובפ"ק דשבת הארכנו בדבר. ע"כ:

שלישי שלישי. ואע"ג דלא שייכא בהו גזירה כדמפרש פ"ק דשבת דהא אין שלישי עושה רביעי בתרומה לא חלקו חכמים אוכלין הטמאין בין ראשון ושני לשלישי:

ור' יהושע אומר אוכל אוכל ראשון ושני שני. דסבר דלא משוינן אוכל כמאכל והא דעביד ליה כאוכל שני לפי שמצינו שני עושה שני ע"י משקין ובפ' שני דחולין (דף לד.) אמרינן מאי אהדרו להדדי ר' אליעזר ור' יהושע:

שלישי שני לקדש. האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועביד שלישי ורביעי ובפרק שני דחולין מפרש טעמא:

ואין שני לתרומה. דאי נגע בתרומה לא פסיל לה אבל מיכל תרומה אסור דשלישי מיהא הוי למיסר באכילה דאע"ג דא"ר יהושע דאין אוכל נעשה כמאכל היינו באוכל ראשון לענין מגעו לא הוי ראשון למעבד שני אבל אתסורי באכילה דשלישי עביד האוכלו שלישי והכי אמרינן בפרק שני דחולין (דף לד.) בחולין שנעשו על טהרת תרומה כלומר האי אוכל ראשון ושני ושלישי דקתני בחולין קמיירי ואיזה חולין אתה מוצא שהן שלישי הא אין עושה שלישי בחולין אתה מוצאו בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ולא בחולין

שנעשו על טהרת הקדש דלאו כקדש דמו דבטלה דעתו ואינה נתפסת עליהן שם טהרת הקדש:

משנה ג

הראשון שבחולין טמא ומטמא. בתרומה דעביד ליה שני לפסול את השלישי: והשני שבחולין. פוסל את התרומה: ואינו מטמא דשלישי דתרומה לא עביד רביעי הילכך שלישי דתרומה לא מיקרי טמא אלא פסול:

והשלישי של חולין. **נאכל בנזיד הדמע.** בתבשיל שתרומה מעורבת בו דאם שלישי זה מקפה של חולין הוא מותר לתת לתוכו תבלין ושמן של תרומה ולאכלו והתרומה קרויה דמע משום דכתיב (שמות כ"ב:כ"ח) מלאתך ודמעך לא תאחר ואמרי' בריש תמורה (דף ד.) מלאתך אלו הבכורים ודמעך אלו התרומה ומהכא מותבינן בפ"ב דחולין (דף לד:) לעולא דאמר האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה דמדקתני ביה שלישי ש"מ בחולין שנעשו על טהרת תרומה קאמר וקתני נאכל בנזיד הדמע ומשני הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס ולא חיישינן אי אכיל ליה בפסול הגוף ובמאי דפסיל ליה לגופיה נמי לא חיישינן שהרי אף כהנים מותרים ליגע בשרץ ונבילה כדאמרינן בפ"ק דר"ה (דף טז:) דלא הוזהרו אלא על המת בלבד והא דאסמכינא פסול גוויה אקרא דונטמאתם בם בפרק בתרא דיומא (דף פ:) היינו דאי אכיל אוכלין טמאין מפסיל בתרומה אבל לא אשכחן דאסור לפסול את גופו דהא דאמרינן בפרק אמרו לו (דף לג.) התירו לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין מפני הסכנה היינו אע"ג דאכלה תרומה אחר כן ואין לפרש דהכי קאמר שלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה דהוה ליה שלישי מותר לאכלו והשתא דייק דמדהוי נזיד הדמע על טהרות תרומה בעי מיכליה והוה ליה חולין שנעשו על טהרת תרומה דלפירוש זה אם כן מעיקרא דס"ד דאיכא כזית בכדי אכילת פרס תיקשי ליה היאך נאכל הא תרומה טמאה קאכיל ואין לתמוה על מה שפי' כיון דמיירי בחולין תרומה מאן דכר שמה וכיון דקתני טמא ומטמא לא מתוקם מטמא אלא בתרומה דאי בחולין טמא ופוסל מיבעיא ליה ולפי שיטה זו צריך לפרש וכן השתי בבות דסיפא דקתני הראשון והשני שבתרומה טמאין ומטמאין קדש דעבדי ליה שלישי לפסול את הרביעי והשלישי שבתרומה פוסל קדש ואינו מטמא רביעי דקדש לא עביד חמישי כדאמרינן בפ"ק דפסחים (דף יט.) דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש:

משנה ד

והרביעי שבתרומה. **נאכל בנזיד הקדש** בתבשיל של תרומה שקודש מעורב בו ומדתני ביה רביעי ש"מ בתרומה שנעשית על טהרת הקדש קאמר כדדייקינן מרישא גבי חולין והדר קתני הראשון והשני והשלישי שבקדש טמאין ומטמאין חטאת כגון פרת חטאת משנשחטה ואף לאחר שנעשית אפר כדאמרינן בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת ואמרינן במסכת חגיגה (דף יח.) (ע"ש היטב) יוסף חסיד שבכהונה היתה מטפחתו מדרס לחטאת ולכך קאמר טמאין ומטמאין חטאת לפסול את החמישי:

משנה ה

והרביעי שבקדש פוסל חטאת ואינו מטמא דחמישי לא עביד ששי:

והחמישי של קדש נאכל בנזיד הקדש. אי אפשר לומר דהאי קדש בתרא היינו חטאת דאיירינן בה עד השתא דפרת חטאת אינה נאכלת אלא בסתם קדש קאמר ולכך קתני בנזיד הקדש וקמ"ל דיכול לערב בו קדש טהור ועוד יש לפרש בבא קמייתא כולה בחולין שנעשו על טהרת תרומה דראשון שבהנך חולין טמא ומטמא הב' שבהן לפסול את הג' שבהן והג' שבהן נאכל בנזיד הדמע שיכול לערב בו תרומה ובענין זה מיפרשי אינך תרי בבי דראשון ושני שבתרומה כולה בתרומה שנעשית על טהרת הקדש וראשון וב' וג' שבקדש כולן בקדש שנעשה על טהרת חטאת ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש שיש בהם שום טומאה היאך נאכלין דכיון דרביעי דתרומה אינו טמא אלא מחמת שנעשית על טהרת הקדש וחמישי דקדש אינו טמא אלא מחמת שנעשה על טהרת חטאת לא מתסרי באכילה והשתא לפי מה שפירשתי צ"ל דאין ששי בחטאת וזה א"א להיות כלל דתנן בהדיא בפ' בתר' דפר' (מ"ח) לגין של חטאת שנטמאו אחוריו נטמא תוכו מטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הן מאה ותניא בתוספתא דפרה בפרק בתרא אין אומרין בחטאת זה ראשון וזה אחרון אלא אפי' הן מאה כולן תחלה שאין מונין למי חטאת עיסה שנעשית ע"ג חטאת ונגע שרץ באחת מהן אפי' מאה כולן תחלה ודוחק גדול לומר דמיירי בדנגעו כולהו כהדדי בשעת נגיעת האחד דהוי כנוגע בכולן אבל פרשו מונין בהו ראשון ושני דלא משמע הכי כלל וגבי אזוב וגבי אדם נמי תנן הכי בפרק בתרא דפרה דמטמאין זה את זה אפי' הן מאה ועוד דבכל הספרים כתב פסול בכל השלש בבות ואיך יתכן לפרשו כמו פוסל לכך צריך לפרש דאיירי בסתם תולין בסתם תרומה בסתם קודש וטמא ומטמא דקתני בכולהו היינו טמא ופוסל ומטמא לאו דוקא נקט וכן נמי הא דקתני בכולהו פסול ולא מטמא היינו פסול ולא פוסל וכיוצא בו דסתם חולין השני פסול והשלישי דקתני ה"ק ואם יש בהנך חולין השלישי כגון שנעשו על טהרת תרומה נאכל

אותו שלישי בנזיד הדמע וכן הראשון והשני שבתרומה בסתם תרומה איירי והרביעי דקתני ה"ק ואם יש בתרומה זו ד' שנעשו על טהרת קדש נאכל אותו ד' בנזיד הקדש וכן הראשון והשני והשלישי שבקדש בסתם קדש איירי והחמישי דקתני ה"ק אם יש באותו קדש ה' כגון שנעשה על טהרת חטאת נאכל אותו ה' בנזיד הקדש:

משנה ו

השני שבחולין מטמא משקה. חולין דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה:
מטמא משקה קודש. דכל הפוסל את הקדש מטמא משקה קדש להיו' תחלה לקדש:
שנעשית על טהרת הקדש. כלומר הא דאמרי' דשלישי של תרומה פוסל אוכלי קדש הני מילי כשנעשית על טהרת הקדש אבל נעשית על טהרת תרומה שלא שמרוה על טהרת הקדש מטמא שנים ופוסל אחד בקדש כאילו ודאי נגעה בשרץ עצמו והיינו דאמרינן בפ' שני דחולין (דף לה.) שטהרתה טומאה היא אצל הקדש דבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש:

משנה ז

הג' שבכולן. לא משכחת ג' בחולין אא"כ נעשו על טהרת תרומה או על טהרת הקדש:

משנה ח

הרי אלו כחולין. ואין באין לכלל שלישי:
הרי אלו כתרומה. ויש בהן שלישי והני תנאי תרוייהו ס"ל חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו ובפ"ב דחולין (דף לה.) מייתי לה אהא דאמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קודש מקודש בלבד ופריך עלה ממתני' דלעיל דקתני השלישי פוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו על טהרת הקדש ומסתברא דממילתיה דרבי אליעזר דאמר שלשתן שוין קפריך אלא שמקצר שם דלמה ליה לאתויי ברייתא כיון שיכול להקשות מן המשנה דאוכל שלישי דאיירי ביה תנא קמא קאי בין בשלישי של תרומה גרידא בין בשלישי שנעשו על טהרת הקדש וממלתיה דתנא קמא נמי הוה מצי לאקשויי דקאמר בנעשה על טהרת הקדש דפוסל אוכלי קדש דלא מצי לשנויי משום דטהרתה טומאה היא אצל קדש כיון דנעשית על טהרת הקדש כדמוכח התם ואי הוה גרסי' התם כלישנא דמתני' דתנא קמא הוה ניחא ומשני תנאי היא דרבי אלעזר ב"ר צדוק סבירא ליה כרב יצחק דכיון דאשמעינן בדידהו דלא שייך בהו רביעי תו לא מקרי שלישי דידהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקדש:

פרק ג

משנה א

משקה טופח. שהן לחין כל כך שהן טופחין על מנת להטפיח וטופח לאו דווקא:

הרי אלו תחלה. דחשובין כמשקין:

קרשו הרי אלו שניים. דחשובין כאוכלין שנגעו במשקין:

חזרו ונימחו כביצה מכוון טהור. דיצא מעליהן תורת אוכל וירד עליהן תורת משקה ואין למשקה זה במה שיטמא דמכי יצאת טיפה ראשונה אימעיט מכביצה ופחות מכביצה אין מטמא אחרים אבל יתר מכביצה טמא כדקא מפרש טעמא דמכי יצאת טיפה ראשונה נטמאת אותה טיפה בכביצה אוכל טמא וכשנמוחו אחרי כן כולן חזרה הטיפה וטימאה את הכל ויש לתמוה כביצה מכוון אמאי טהור נימא טומאה שבהן להיכן הלכה דכי האי גוונא מקשינן בפרק כל שעה (דף לג:) דאמר רבי יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה ויינו כשר לנסכים ופריך עלה וכי טומאה שבהן להיכן הלכה ומשני דמשקין מיפקד פקידי לאימת מיטמו לכי סחיט להו לכי סחיט להו ליתיה לשיעורא ומ"ד התם מבלע בליעי כיון דאיטמי ליה אוכל איטמי ליה משקה ואין מיטהרין בסחיטה א"כ ה"נ גבי רוטב וגריסין וחלב דלא שייך מפקד פקידי אמאי טהור וי"ל דטהור לאו לגמרי קאמר אלא כלומר טהור מדין משקה דלא הוי ראשון אלא שני בעלמא כדין אוכל:

משנה ב

השמן תחלה לעולם. הך דפליגי הנך תנאי לאו בסתם שמן ודבש ויין פליגי דאם כן לר' שמעון שזורי אין שמן ודבש נחשבין משקה דבהקומץ רבה (דף לא.) פריך ר"ש שזורי אומר אף היין מכלל דת"ק סבר דיין לא בתמיה אלא אימא ר"ש שזורי אומר יין כלומר דיין דווקא הוי תחלה ולא שמן ודבש והתם פסקינן הלכה כר"ש שזורי וא"כ בפ"ק דפסחים (דף יד:) גבי מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת דפריך מאי איריא בטמא מת אפי' בראשון ושני נמי ראשון הוי דהא תנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה מאי קושיא דלמא סבר לה כר"ש שזורי דלא חשיב שמן למשקה והלכה כמותו ועוד דסתמא דהש"ס חשיב ליה משקה בפ"ק דשבת (דף יז.) מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין ובפ' חבית (דף קמד:) גבי מוחל השמן וסתם משנה במסכת מכשירין (פ"ו מ"ד) חשיב יין ושמן בהדי ז' משקין משום הכי מפרש ר"ת דמיירי בשמן שנקרש והיינו דקתני לעולם פי' אפי' קרש משום דאמרן לעיל ברוטב וגריסין וחלב שקרשו הרי אלו שניים ועל זה קאמר ר"ש יין דוקא

תחלה לעולם אפי' קרש אבל שמן שקרש לא אבל בלא קרש כולהו מודו דהוי משקה וצריך להוסיף על דברי ר"ת ולומר דבקרש וחזר ונמחה איירי דבתוספתא משמע דכ"ז שהוא קרוש אינו לא אוכל ולא משקה ולעולם דקתני משום דחלקנו ברוטב וחלב וגריסין בין כביצה מכוון ליתר מכביצה וכאן אפי' פתות מכביצה כדקתני בתוספתא (פ"ב) ולא נשתייר הימנו אלא כפול ומשום דחוזר לטומאתו ישנה דעל כרחין מגופיה לא אתיא ליה טומאה כיון דאינו לא אוכל ולא משקה וכך שוה לעניין טומאה ישנה כפול כמו יתר מכביצה ה"נ תניא בתוספתא [שם] גבי מים טמאים שהגלידו טהורין חזרו ונמוחו חזרו לטומאתן ישנה:

גוש של זיתים. שיש זיתים הרבה מחוברים יחד כגון גוש עפר ובגוש טמא איירי:

כביצה מכוון טהור. התנור דאין אוכל מטמא כלי ומשקה היוצא מן הגוש מחמת היסק אין לו במה יטמא דמכיון שיצאת טיפה ראשונה חסר ליה מכביצה ומיירי בגוש שהוא שני דאי ראשון כגון שנגע בשרץ א"כ גם המשקה היוצא ממנו ראשון למ"ד בפ' כל שעה (דף לג.) משקין מבלע בליעי ואפילו פחות מכביצה אבל בגוש שני ניחא דאין משקים שניים מטמאין כלי אבל כשיש בגוש יתר מכביצה כשיצאת טיפה ראשונה עדיין נשאר בגוש כביצה ושני עושה משקין תחלה וחזרה הטיפה וטימאה התנור ואם היו הזיתים פרודים שאינם גוש אפי' הם סאה בתנור טהור התנור דזיתים פרודים אין מצטרפים לכביצה לטמאות שמן היוצא להיות תחלה ואית ספרים דכתיב אפי' הן מאה כלומר אפי' הן שיעור מאה ביצים: תניא בתוספתא (שם ע"ש) השמן לא אוכל ולא משקה כיצד אמרו השמן תחלה לעולם שאם נמחה ולא נשתייר הימנו אלא כפול משקין היוצאין ממנו מטמאין טומאת משקין נמצאת אומר ג' מדות במשקין הרוטב והגריסין והחלב. (צ"ל בזמן.) שמן שהמשקה טופח עליהן הרי אלו תחלה קרשו אין צריכין מחשבה לאוכלין דבש הזב מכוורת דבורים מטמא משקין חישב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין השמן לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין ולמשקין בטלה דעתו הדם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין למשקין בטלה דעתו דבש תמרים אינו לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין למשקה בטלה דעתו ושאר כל מיני (צ"ל מי.) פירות כולן אינן לא אוכל ולא משקה חישב עליהן בין לאוכלין בין למשקין בטלה דעתו השלג לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאכילה בטלה דעתו למשקה מטמא טומאת משקין ניטמא מקצתו לא ניטמא כולו טהר מקצתו טהר כולו מים טמאים שהגלידו ואין בהם משקה טופח טהורין נמוחו חזרו לטומאתן הישנה מקוה שאוב שהגליד טהור משום מים שאובין

נמוחו כשר להקוות עליו החושב על החלב שבכחל טהור ושבקיבה טמא העור והשליא אינן מטמאין טומאת אוכלין העור ששלקו והשליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין. פי' שלש מדות במשקין דיש משקה שבלא מחשבה מטמא טומאת אוכלין כגון רוטב וגריסין וחלב שקרשו ויש משקה דבעי מחשבה לטמא טומאת אוכלין כגון הדבש והדם שקרש ויש משקה שאפי' חישב עליו לא הועיל לא לאוכלין ולא למשקין כגון שמן שקרש והיינו דקתני שמן תחלה לעולם ולא הוי כרוטב וגריסין וחלב שקרשו הרי הן שנוים דשמן אי אפשר לו להיות שני לעולם אלא או תחילה או טהור וגם כשחזר ונמחה לא בעי כביצה כדפרישית במתני' וחכ"א אף הדבש כשמן קסברי רבנן דלעולם אין יורד עליו תורת אוכל אפי' במחשבה ובדבש דבורים ור"ש שזורי אומר יין דווקא כדמפרש בהקומץ רבה (דף כא.) דלעולם אין ליין תורת אוכל דאם קרש הרי הוא טהור כדתניא גבי מים שהגלידו דאין עליהם לא תורת אוכל ולא תורת משקה: השלג לא אוכל ולא משקה. בפרק כל היד (דף יז.) גרסינן בכל הספרים תנן התם ואין משנה אלא ברייתא. לא נטמא כולו דלא חשיב חבור ובנדה פרק כל היד (שם) פריך רישא לסיפא דקתני נטהר כולו ומשני אביי בשהעבירו על אויר התנור. טהור מקצתו שהשיקו למקוה כאילו השיקו כולו ותימה דלהקל הוי חיבור ולהחמיר לא הוי חבור וי"ל דלענין השקה היינו טעמא כדתנן במקוואות פ"ז דשלג מעלה מקוה וכשר לטבילה א"כ נמצא דכשהושק מקצתו למקוה כהושק כולו שהרי כולו נוגע זה בזה והוי כנוגע במקום מקוה אבל לקבלת טומאה אין דברים הנוגעים זה בזה נחשבים כאחד:

משנה ג

ובלבד שלא יגע במשקה. כגון שדרכן בפשוטי כלי עץ שאין מטמאין שאין כאן מטמא משקין אלא הזגין שנגע בהן הטמא מת לפי שלא נזהר אלא משיצא משקה וכשהמשקין נוגעין בזגין כבר חסר שיעור מכביצה ובפ' כל שעה (דף לג:) מדקדק מכאן דמשקין מיפקד פקידי דאי מבלע בליעי אמאי טהורין ומשני הכא בענבים שלא הוכשרו עסקינן לאימת מיתכשרי לכי סחיט להו לכי סחיט להו בצר ליה שיעוריה:

יתר מכביצה טמא. שכיון שיצאת טיפה ראשונה נטמאת בכביצה דאע"ג דאין משקה הנבלע באוכל מקבל טומאה עמו משלים הוא את שיעורו דדכוותה אשכחן בסמוך בכזית מן המת ומן הנבילה שנתמעטו בחמה והניחן בגשמים ותפחו הגשמים שהמובלעים משלימין לשיעוריה ועוד אשכחן בפרק העור והרוטב (דף קיח.) דשומר טמא ומטמא ומצטרף אע"ג דכי שקיל ליה טהור:

משנה ד

הרי אלו טהורין. בפיגול ונותר נמי שייכא טומאה דקי"ל בפרק כיצד צולין (דף פה.) הפיגול והנותר מטמאין את הידים אע"ג דלא נגעה בהו טומאה כדמפרש התם משום חשדי כהונה ומשום עצלי כהונה ומיהו למאן דמתני התם כביצה על כרחין לא קאי הרי אלו טהורין אפיגול ונותר ובלאו הכי נמי על כרחין לא קאי אכזית חלב דאין בו טומאה וצריך לומר דהרי אלו טהורין אמת ושרץ ונבילה קאי ואין חייבין קאי אפיגול ונותר וחלב ובפרק כל המנחות באות מצה (דף נד:) דייק מהכא דאין דיחוי באיסורין דקתני חזרו (צ"ל ותפחו.) **ופתחו חייבין**:

משנה ה

אם טמאות טמאות. כדתנן לקמן (פ"ה מ"ז) נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת בשחר עמד ומצאו מת ר"מ מטהר וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ואפילו ברשות הרבים מטמאין חכמים דהא ר"מ ברה"ר מיירי כדמוכח בתוספתא:

ואם טהורות טהורות. כדקתני סיפא מחט שנמצאת מלאה חלודה [או] שבורה טהורה ובשעת נגיעה לא ידע אם שלימה אם שבורה וכן כדתנן לקמן ספ"ט נמצא שרוף על גבי זיתים וכן מטלת מהוהה טהורה שכל הטומאות כשעת מציאתן ודוקא במקום מציאתן כדאמרי' בפ' קמא דנדה (דף ד.) דתני עלה כשעת מציאתן ובמקום מציאתן למעוטי נגע באחד בלילה בזוית זו ולמחר נמצא מת בזוית אחרת וכן כולהו:

אם מכוסות מכוסות. כגון כלי חרס המוקף צמיד פתיל לא אמרינן שמא בשעה שהיה המת היה מגולה ועכשיו מכוסה או אם מצאו מגולה לא אמרי' שמא בשעה שהיה המת היה מכוסה ומוקף צמיד פתיל: תניא בתוספתא (פ"ג) כל הטומאות כשעת מציאתן ובמקום מציאתן אבד מחט שיפה ונמצאת חלודה הרי היא בחזקת שיפה עד שיאמר ברי לי שהיתה מליאה חלודה אבד מליאה חלודה ובא ומצאה שיפה הרי היא בחזקת שיפה עד שיאמר ברי לי שהעלתה חלודה וכן בשרץ וכן במטלית הניח טומאה בזוית זו ובא ומצאה בזוית אחרת נטמאת זוית ראשונה עד שיאמר ברי לי שנעקרה מכאן נטמא הזוית שנייה עד שיאמר ברי לי שלא באת לכאן אבד כזית מן המת בתוך הבית בקשו ולא מצאו הבית טהור לכשימצא הבית טמא למפרע האשה גובבת גבבא בחצר ונמצא שרץ בתוך גבבא טהורה ע"ג גבבא טמאה היתה כוברת חטים בכברה ונמצא שרץ בתוך הכברה טהורה על גבי כברה טמאה. פי' הרי היא בחזקת שיפה שאם אבד מחט טמאה שיפה ומצא מחט חלודה לא אמרי' זו היא השיפה שאבד והעלתה חלודה אלא מוקמינן לשיפה בחזקת שיפה וזאת אחרת היא וטהורה עד שיאמר ברי לי [כו'] אבל מצא שיפה

אמרינן זו היא שיפה שאבדה אבד מליאה חלודה ובא ומצאה שיפה הרי היא בחזקת שיפה. אין שיפה זו מתפרשת כשיטה דרישא דהאי בחזקתה לאו אאבודה קאי אלא אאותה שנמצאת שהיא שיפה ויש לפרש ברייתא בין בחלודה מרובה המטהרתה כגון דמעכבת את התפירה כדתנן בפ' י"ג (מ"ה דכלים) בין בחלודה מועטת מכל מקום אין שיטה דסיפא כשיטה דרישא:

משנה ו

בחזקת טהרה. כיון דספיקא הוא שמא הלך למקום טומאה שמא לא הלך מטהרים אפילו ברשות היחיד דתינוק דבר שאין בו דעת להשאל הוא וטהור מדרב גידל בסוטה פרק כשם (דף כט.) דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא לא יאכל הא ספק טמא ספק טהור יאכל וכתיב כל טהור יאכל בשר ודאי טהור הוא דיאכל הא ספק טמא ספק טהור לא יאכל אלא לאו ש"מ כאן שיש בו דעת להשאל כאן שאין בו דעת להשאל:

וכל הפיקח בחזקת טומאה. דלא ידעינן אי הלך במקום טומאה משום דיש בו דעת להשאל: תניא בתוספתא (שם) תינוק שהיה תפוש בידו של אביו או שהיה רכוב על גבי כתיפו של אביו ספיקו טמא מפני שאביו נשאל עליו. פי' כי האי גוונא אמרי' בפסחים פ"ק (דף יט:) ובפ"ק דנדה (דף ה:) דספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה אפי' בכלי המונח על גבי קרקע כדבר שיש בו דעת להשאל: עוד תניא בתוספתא (שם) הסומא והישן והמהלך בלילה ספיקו טמא מפני שיש בהן דעת להשאל. פי' כל הני ברשות היחיד דברה"ר ספיקן טהור:

משנה ז

אלא במקום הטומאה. דאי אפשר ליקח השושנים אלא א"כ יכנס לבית הקברות:

טהור. כיון דאיכא למתלי באחר דתינוק אין בו דעת להשאל וספיקו טהור: וכן חמור שהיה עומד במקום טהרה ולא ידעינן אם נכנס למקום טומאה כליו טהורין לפי שאין בו דעת להשאל:

משנה ח

תינוק שנמצא בצד העיסה. האי תינוק לאו כתינוק דרישא דקמייתא בתינוק טהור והכא בתינוק טמא ולעניין עיסה פליגי ורבי מאיר מטהר כדמפרש בפ' כסוי הדם (דף פו.) דרוב תינוקות מטפחין בעיסה ושמא לקח הוא עצמו את הבצק וטימא את העיסה ומיעוט אין מטפחין ושמא בא אחר ונתן לו ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת ורבי מאיר לטעמיה

דחייש למיעוט סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא והוה ליה פלגא ופלגא ומטהרין לענין טומאה בתינוק שאין בו דעת להשאל מדרב גידל כדפרישי' לעיל:

וחכמים מטמאין. דלא חיישי למיעוט ורוב מטפחין ומיהו לאו רוב גמור הוא לשרוף עליו את התרומ' כדאמרינן בשילהי קדושין (דף פ.) ובפרק שני דנדה (דף יח:) דאמר ר' יוחנן אין זו חזקה ששורפין עליה את התרומה והמפרשים מפני שדרכו של תינוק לטפח בשרצים ולכך יש לנו לטמאותו לא יתכן דבתוספתא משמע דתינוק טמא מפני שנשים נדות מנשקות ומגפפות אותו ומחלק בין הניחתו אמו מלוכלך להניחתו נקי ועוד דומיא דקמייתא דמתוך שהשושנים בידו מספקא לן אם הוא עצמו לקחן או אחר נתן לו כמו כן ספיקא דהכא מתוך שהבצק בידו מספקא לן אם הוא לקחה או אחר נתן לו ובהדיא מוכח כן בתוספתא (שם) דתני עלה אע"פ שבצק בידו טהור שאני אומר אחר נטלו אם אמר בריא לי שלא בא אדם לכאן טמא ובירושלמי בפרק בתרא דקדושין גרסינן בהדיא מפני שדרך תינוק לטפח בעיסה: תניא בתוספתא (שם) ארבע ספיקות אמרו חכמים בתינוק תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמות שהוא טהור א"ר יהודה בד"א בזמן שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שהנשים מנשקות ומגפפות אותו אמרו לו לדבריך אפי' הניחתו מלוכלך טמא מפני שמעבירין אותו מפני רגלי אדם ומפני רגלי בהמה התחיל יוצא ונכנס בגדיו טהורין ואין עושין על גביו טהרות ולא נמנעו ישראל מכך יש בו דעת להשאל ספיקו ברשות היחיד טמא ברשות הרבים טהור היה יודע לשמור את גופו אוכלין על גב גופו טהרות לשמור את ידיו אוכלין על גב ידיו טהרות. פי' לא נמנעו ישראל מכן אלא היו עושין על גביו טהרות: עוד תניא בתוספתא (שם) תינוק שנמצא עומד בצד כופת של בצק או בצד חבית של משקין רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שדרך התינוק לטפח ר' יוסי אומר אם יכול לפשוט ידו וליגע טמא ואם לאו טהור יתר על כן אמר רבי יוסי נמצא רחוק מן העיסה אע"פ שבצק בידו טהור שאני אומר אחר נטלו ואם אמר ברי לי שלא בא אדם לכאן טמא:

נקירות. נקירות כעין נקבים בעיסה שבאכילתן דרך התרנגולים שמנקרין בעיסה במקומות הרבה והוא מלשון (צ"ל ראה.) (את) צפור המנקר בתאנה בפ"ק דחולין (דף טו):

שינגבו את פיהן בארץ. שיש ארץ פנוייה מפסקת בין המשקין לעיסה ודרך התרנגולין לאחר שתייתן לנגב פיהן בארץ דאם לא נגבו פיהן כשחזרו לעיסה לאכול נטמאת במשקין טמאין שבפיהן ואם נגבו טהורה וספיקו בדבר שאין בו דעת להשאל טהור.

שהוא פקח. ואין דרכו לשתות כל זמן שמוצא לאכול: תניא בתוספתא (שם) א"ר אלעאי משום רבי אליעזר בן יעקב בכלב הרי זה טהור שהיה אומר בכל שעה ושעה משקין מצויין ואין בכל שעה ושעה אוכלין מצויין:

פרק ד

משנה א

ככר טהור לבין מפתחות טמאות ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור דכיון דזורק הוא הוה ליה דבר שאין בו דעת לישאל ורבי יהודה חשיב זורק כדבר שיש בו דעת לישאל הילכך ככר לבין המפתחות טמא שיש מקום לטומאה מפתח לבין הככרות טהור שאין מקום לטומאה:

משנה ב

ספיקו טהור. אפילו ברשות היחיד ואפילו אוחז האדם (עי' תוי"ט) בדבר שיש בו דעת לישאל אפי"ה טהור דאין מקום לטומאה:

משנה ג

שאין לטומאה מקום. כל זמן שהשרץ בפי החולדה והנבילה בפי הכלב לא חשיב לטומאה מקום אלא אם כן מונחת בארץ ומטהרין אפי' ברשות היחיד ואפילו בדבר שיש בו דעת לישאל אבל מונחת בארץ אע"פ שמנקרים בה לא בטל המקום ובשלהי נזיר (דף סד.) ילפינן לה מקראי גבי טומאה צפה דכתיב כל השרץ השורץ כל מקום שהוא שורץ וכתיב על הארץ הא כיצד ודאי נגע טמא ספק נגע טהור וכולהו חד טעמא מדמייתי התם ברייתא דנזרקים לעולם טהור ומתני' דקתני מפני שאין לטומאה מקום משום דכל היכא דיש לטומאה מקום קרינא ביה על הארץ: תניא בתוספתא (פ"ג) כל הנתלים וכל הנגררים ספיקן טמא מפני שהן כמונחים וכל הנזרקים ספיקן טהור חוץ מכזית מן המת וכל המאהילים שהן מטמאין למעלה כלמטה אם היתה נזרקת טהרה על גבי כזית מן המת טהורה (שם פ"ד) היה מתעטף בטליתו בטהרות וטמאות בצדו וטומאות וטהרות מלמעלה ספק נגע ספק לא נגע ספקו טהור ואם אי איפשר לו לכן ספיקו טמא רבי דוסא אומר אומרין לו שישנה אמרו לו אין שונין בטהרות רשב"ג אומר עתים שהוא שונה כיצד היה השרץ תלוי בין הקורות ואי אפשר לו לעבור שלא יגע ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ואם אי אפשר לו לכן ספיקו טמא רבי דוסא אומר אומרין לו שישנה אמרו לו אין שונין בטהרות היה השרץ תלוי בין (בתוספתא איתא הקורות שף בו.) הקליות נטף בו ונפל על בגדיו או על ככר תרומה טהור ואם מצאו מת לפניו

טמא ואם ראהו חי בין הקורות אע"פ שמצאו מת לפניו טהור נח על כתיפו הרי זה טמא ככר תרומה שהוא נתון ע"ג הדף ומדרס נתון תחתיו ואי אפשר לו אלא אם כן נגע במדרס ובא ומצאו במקום אחר טהור שאני אומר אחר נטלו ונתנו באותו מקום ואם אמר ברי לי שלא בא אדם לכאן טמא. פירוש כל הנתלין אע"פ שאינן על הארץ ובשלהי נזיר (שם) גרסינן כל הנטלין כלומר שנישאין ממקום למקום ועדיף אדם הנושא מפי החולדה ופי הכלב דמתני'. חוץ מכזית מן המת וכל המאהילין דתנן בפרק שני דאהלות שהן מטמאין מלמעלה כלמטה האי שהן כמו ושהן דמסיים בה בשלהי נזיר לאתויי זב וזבה כלומר מלמעלה עליונו של זב מלמטה תחתונו של זב ולא ממעט להו מספק מגע דבשלהי נזיר מוכח דגבי מת נמי מטהרינן ספק טומאה צפה ונזרקין וצפה חד טעמא הוא כדפרישית במתני' ומספק האהיל הוא דממעט לה וכן ספק עליונו של זב בנזרקין וצפה טמא אבל ודאי לא האהיל וספק נגע כל הטומאות (צ"ל שוות וספק בנזרקין.) שמת וספק ובנזרקין וצפה טהור ואע"ג דקראי בשרץ כתיבי לא שנא דהא במתניתין מטהרינן נבילה בפי הכלב בספק נגע ולעניין עגלה ערופה בפרק בתרא דסוטה (דף מה:) נמי מחלקינן דדרשינן בשדה ולא צף על פני המים. אם היתה טהורה נזרקת על גבי מת טהורה דדמי לעוף הפורח ולקופץ ממקום למקום שאינו מביא טומא' לאחרים כדתנן באהלות פ"ח (מ"ה) והוא הדין על עצמו. היה מתעטף בטליתו בפ"ק דנדה (דף ה:) מייתי לה ואמרינן התם דתני רבי אושעיא ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור משום דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם וחשיב כדבר שיש בו דעת לישאל ומיהו קשה למאי דס"ד דאיירי אפי' ברשות היחיד ומשום דבר שאין בו דעת לישאל תיקשי ליה סיפא בשרץ התלוי בין הקורות אמאי טהור דהתם פשיטא דלא חיישינן לטומאה כיון דאדם המיטמא יש בו דעת לישאל מידי דהוה אכזית מן המת בפי עורב דבסמוך ומידי דהוה אנכנס לבקעה בימות הגשמים דלקמן פרק ז' וכמה משניות מוכיחות דלא חיישינן לטומאה כיון דאדם המיטמא יש בו דעת לישאל. וטומאות בצדו והטלית טהורה או טהרות בצדו והטלית טמאה אי נמי הטהרות והטומאות שתיהן בצדו ולא ידעינן בהי מינייהו נגע הטלית ברישא. ואם אי אפשר לו לכן. בפרק קמא דנדה (ה:) גרסינן ואם אי אפשר לו אלא אם כן נגע ויש ספרים דגרסי הכא לכוין והכל אחד. רבי דוסא אומר אומרים לו שישנה בפ' קמא דנדה גרסינן רבן שמעון בן גמליאל במקום רבי דוסא וכולה הך סיפא דרשב"ג אומר עתים שהוא שונה לא מייתי התם כלל. אין שונין בטהרות בפ' הרואה כתם (דף נח.) אמרינן דאין שונין בטהרות להקל אלא להחמיר וא"כ על כרחין הא דקאמר ר' דוסא אומרין לו שישנה לאו אורישא דקאמר תנא קמא טהור קאי דמודו רבנן בההיא

דשונין אלא אסיפא קאי דאם אי אפשר לו אלא א"כ נגע טמא ואי אפשר לאו דווקא אלא כלומר דאיכא למתלי בנגע טפי מבלא נגע. ואי אפשר לו לעבור האי ואי כמו ואם. נטף בו כלומר כשאחז בו נפל על בגדיו או על ככר של תרומה ספק חי ספק מת טהור מפני שלא נח והיינו ספק הנזרקין דאין לטומאה מקום. ומדרס נתון תחתיו בפ"ק דנדה (דף ד.) גרסינן ומדף טמא מונח תחתיו ולההיא שנויא דמשני התם בטומאה דרבנן מדקתני מדף קשה דמהכא קתני מדרס ויי"ל דמיירי כגון בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה וכן פירש שם בקונטרס וכל שכן שמכאן ראייה לפירושו:

משנה ד

ספק אדם טמא. שיש בו דעת לישאל ואי משום שהטומאה בפי העורב הא תניא לעיל דכל המאהילין חשיבי יש לטומאה מקום אפילו בנזרקין: ספק הכלים טהור. משום דאין בהן דעת לישאל:

הממלא בעשרה דליים. בפ"ק דנדה (דף ג:) מייתי ברייתא כה"ג וקתני בה המדלה עשרה דליים זה אחר זה ואמרינן עלה אמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים אבל יש לה אוגנים כולן טמאין דשמא השרץ היה מדלי הראשון ומה שלא יצא עם המים לפי שהאוגנים עכבוהו והא דשביק התם מתרתין דהכא ומייתי ברייתא משום דהכא לא קתני בזה אחר זה ומיירי בממלא עשרה דליים בבת אחת והא קמ"ל דלא חיישי' שמא נגעו הדליים בשרץ ונטמאו משום דהוי ספק טומאה צפה על פני המים דאפי' ברשות היחיד ספיקו טהור כדתנן בפירקין וכדאיתא בשלהי נזיר (דף סד.) אי נמי מתני' מיירי בממלא עשרה דליים זה אחר זה מבור של יין או של שמן דלא קתני מים ולא חיישינן שמא היה שם שרץ מדלי ראשון וכיון דאיירי בעשרה דליים לא שייך כאן מילתיה דרבי ינאי:

העליון טהור. ולא חיישינן שמא מן העליון נפל לתחתון: תניא בתוספתא (פ"ד) שרץ בפי חולדה ומהלכת ע"ג ככר של תרומה ונגעה ספק חי ספק מת (צ"ל רבי.) מטמא שחזקה שרצים מתים בפי החולדה וחכמים מטהרים בד"א בזמן שנטלתו והלכה לה אבל אם מצאו מת בפיה טמא ר"ש בן אלעזר אומר שרץ בפי הנחש מהלך ע"ג ככרות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור שכן דרך הנחש להיות מגביה את צוארו ומהלך השרץ בפי התרנגול ונבילה בפי הכלב עוברין בחצר אין מטמאין למפרע שאני אומר ממקום אחר הביאום היו מנקרין בהם על הארץ מטמאין למפרע הילך במבוי ועשה עיסה ואח"כ נמצא שם שרץ ואמר אילו היה כאן הייתי רואה אותו ר' מטהר ורשב"ג מטמא עד שיאמר ברי לי שלא היה לכאן הרי שטבל ועלה ואח"כ נמצא עליו דבר חוצץ

אע"פ שהוא מתעסק באותו המין אחר שטבל הרי זה טמא עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן קבר הנמצא מטמא למפרע בא אחד ואמר ברי לי שלא היה כאן קודם לעשרים שנה אין טמא אלא משעת מציא' ואילך גרעינ' של גפת טמאה שנמצאת בתוך ככר על גבי תבשיל רותח אע"פ שאין עליה משקה טופח טמאה נמצאת בתוך תבשיל צונן ע"ג ככר אע"פ שיש עליה משקה טופח טהורה זה הכלל כל שנמצא ברותח אע"פ שאין עליה משקה טופח טמא נמצאת על גבי ככר בתוך התבשיל צונן אע"פ שיש עליה משקה טופח טהורה גרעינן שבתוך הבית הולכין אחר הרוב פשתן שטימאתו נדה המסיטו טהור ואם היה לח המסיטו טמא מפני משקה פיה ר' יהודה אומר אף הרוטב טמא מפני משקה פיה אמרו לו כיון שנתנוהו במים רבו עליו וטהור. פירש שרץ בפי חולדה שנטלתו חי בפנינו ונגע ודאי בככרות אלא דלא ידעינן אם חי אם מת בשעת נגיעה והלכה לה שלא ראינוה מת בפיה. שרץ מת בפי הנחש. גפת. פסולת של זתים: אע"פ שאין עליה על הגרעינה משקה טופח טמא הככר דאגב רתיחה פלטה הגרעינה שמן טמא הבלוע לתוכה וטמאה את הככר אבל תבשיל צונן אע"פ שיש על הגרעינה משקה טופח טהור הככר דהנה משקין לא יצאו מן הגרעינה ואין בגרעינה כביצה לטמא את המשקין ואת הככר: הולכין אחר הרוב. שמשתמשין בבית דאם טמאין טמאה ואם טהורים טהורה. המסיטו טהור. דרוק מטמא לח ואינו מטמא יבש כדתנן בפרק דם הנדה (דף נד:) (אולי צ"ל הרוק ששראו במים אע"פ שהוא נגוב ונתייבש חוזר ומתלחלח במים.) הרוטב ששראו במים דאע"פ שהרוטב נגוב ונתייבש הרוק חוזר ומתלחלח במים ומ"מ כ"ז שהוא יבש טהור דהא דתנן בפ' דם הנדה ואם יכולין לחזור ולהשרות לכמות שהן מטמאין לחין ומטמאים יבשים הא קתני התם וכמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת והכא בשאין יכולין לחזור בשיעור זה אלא ע"י שרייה מרובה חוזר ואפ"ה מכיון שחזר מיהא טמא ועוד יש לפרש דר' יהודה לאו איבש קאי אלא אלח ואתא למימר דאין הרוק יוצא ממנו ע"י רטיבה במים וכן משמע בפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עט.) דפריך מינה אההיא דחרסן של זב וזבה דאתיא כר' יהודה וקתני שלישי טהור וה"ק הרוטב במים טמא אפי' טובא ומשני שאני רוק דקריר טריסטריס"ט בלע"ז כלומר נבלע בחזקה וקשה לצאת וניחא השתא דמהדרו רבנן כיון שנתנוהו במים רבו עליו וטהור:

משנה ה

על ספק בית הפרס. כגון תרומה שנכנס לבית הפרס דהוא שדה שאבד בו קבר והיינו ספק דלא ידעינן אם האהילה על הקבר ומיהו קשה למ"ד ברה"י תולין לפיכך נראה דאיירי בשדה שנחרש בה קבר דההוא ודאי מדרבנן:

ועל ספק עפר הבא מארץ העמים. דכל עפר ארץ העמים מספקא לן ברקב של מת:
ועל ספק בגדי עם הארץ. דכולן מספקא לן שמא ישבה עליהן אשתו נדה כדתנן בגדי עם הארץ מדרס לפרושים ובפ' בנות כותים (דף לב:) פריך עלה מהא דתנן התם ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן בספק:
ועל ספק כלים הנמצאים. דלא ידעינן אם טמאים:
ועל ספק רוקים. כל רוקין מספקא לן דילמא דזב נינהו:
ועל ספק מי רגלי אדם. האי ספק לא דמי לאחריני אלא אפילו מספקא לן אי מי רגלי אדם אי מי רגלי בהמה הן דאיכא תרי ספיקי לקולא דאם ת"ל דאדם שמא טהור:
שכנגד מי רגלי בהמה. דידועים דשל בהמה הן ורבותא אשמעינן דלא תימא מדהני דבהמה הני נמי דבהמה א"נ משום דכשהם זה אצל זה מנכרי טפי דהם של אדם וליכא אלא חדא ספיקא וי"מ משום דאז מוכחא מילתא שהם של עובד כוכבים משום דעובד כוכבים נפנה באמצע הדרך אצל בהמתו אבל ישראל נפנה לצדדין כדאמרי' בחלק (ד' קד:) ולא יתכן דאטומאת עובד כוכבים לא שרפינן תרומה כדאמרינן בפ' בנות כותים (דף לד.) גבי דם מעובד כוכבים דעבדו ביה רבנן הכירא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים אבל בת"כ ובתוס' דמס' זבין (רפ"ב) אמרי' בהדיא דשורפים תרומ' על טומאת עובד כוכבים ובפ' שני דזבים הארכנו בה:
ודאי מגען וספק טומאתן. יודע ודאי שנגעה בהן תרומה אבל אינו יודע אם הן טמאין אם לאו כדפרישית בכולהו שורפין:
וחכ"א. תלת תנאי איכא הכא אבל בפ"ק דשבת (דף טו:) אין הגירסא כן (אכן לפנינו בשבת איתא הגירסא כמו במשנה דהכא) ואין שם אלא ר' יוסי ות"ק וגרסי' התם רבי יוסי אומר אף על ספק מגען ברה"י תולין ברה"ר טהורים:

משנה ו

תולין על מגען. שאינו יודע באי זה מהן נגע או אי זה מהן נשא או הסיט והאי טמא לאו דידוע של זב או של זבה דא"כ ברשות היחיד לישרוף כשאר כל ספק טומאה אלא אחד טמא שהוא מסתם רוקין ואחד טהור דידוע שהוא מאדם טהור וכיון דאפי' נגע ודאי בטמא אינו אלא מדרבנן השתא דאיכא ספק נגע בטהור תולין ברשות היחיד כדאמרי' בפ' בנות כותים (דף לג:) דאספק ספיקא לא שרפינן תרומה ובין אמגע בין אמשא בין אהיסט בין אלח בין איבש ולא ביבש כ"כ שאין יכול לחזור ולהשרות לכמות שהיה דההוא טהור גמור אפי' ודאי דזב כדתנן בפרק דם הנדה (דף נד:) אלא כגון דיכול לחזור ולהשרות לכמות שהיה ובתוספתא קרי ליה נגובה כלומר שאינו משקה טופח והאי

דהקילו לטהר ביבש על ספק מגען ברה"ר ועל משאן בכל ענין תולין דילמא עבוד הכירא במגען דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים והאי דלא עביד הכירא במשא ולטמייה למגע משום דמשא לא חשיב היכר לפי שיש דברים הרבה דלא מטמו במשא ועוד דמכיון שנשאו חשיב ליה רשות היחיד כדאמר ר' יהודה בתוס' דחשיב ליה מקום סתירה וכיון דחשיב רשות היחיד הא אמרן ברה"י תולין בין לח בין יבש ולכך נמי לא קתני הכא על משאן והיסטן דדילמא היסט ביבש טהור ברשות הרבים כמו מגע כיון דלא חזו ליה והוה מצי למתני ועל מגען והיסטן ברה"ר בזמן שהם לחים ואתיא מתניתין כרבי יהושע דמטמא לקמן פ"ו (מ"ב) טומאה ברשות היחיד וטהרה ברשות הרבים אי נמי אפילו כרבנן דרבנן נמי לא מטהרי אלא בספק נכנס כמו שאפרש שם ואין לתמוה אמאי (משום) דחשבינן משאו כרשות היחיד אע"ג דקאי ברשות הרבים דדכותה אשכחן בריש מסכת נדה (דף ב.) דמטמינן מעת לעת שבנדה אפי' ברה"ר ושם ביארנוה ועוד איכא למאן דאמר לקמן בפ"ו דכל למעלה מעשרה אפילו ברה"ר כרשות היחיד דמי: תניא בתוספתא (פ"ה) שני רוקין אחד טמא ואחד טהור ונגע באחד מהן או שנשאן על גבי החרס רבי יהודה אומר כיון שנתלשו עליו נעשה רשות היחיד אחד רשות היחיד ואחד רה"ר תולין היו נגובין והסיטן בקיסם ברשות היחיד תולין ברה"ר טהור ורבי יוסי אומר ברשות היחיד שורפין ספק נגע ספק לא נגע ספק הסיט ספק לא הסיט ברה"י תולין ברה"ר טהור ר' יוסי הגלילי אומר ברה"י שורפין היה רוק יחידי ספק נגע ספק לא נגע ספק הסיט ספק לא הסיט ברה"י תולין ברשות הרבים טהור ור' יוסי אומר ברשות היחיד שורפין. פי' כיון שנתלשו עליו נעשה רשות היחיד ומשום הכי אחד רשות היחיד ואחד רה"ר תולין ר' יוסי אומר ברשות היחיד טורפין ר' יוסי לטעמיה דאמר במתני' אף על ספק מגעו ברשות היחיד שורפין. ספק נגע ספק לא נגע הכא מודה ר' יוסי כיון דאיכא עדיין ספיקא זו דשמא לא נגע כלל ור' יוסי הגלילי אפילו בכי האי גוונא מחמיר: עוד תניא בתוספתא (רפ"ה) דם טמא שנתערב בדם טהור אין דם מבטל דם דברי רבי יהודה וחכמים אומרין רואין אותו כאילו הוא יין במים אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא רוק טמא שנתערב ברוק טהור אין רוק מבטל רוק דברי ר' יהודה וחכ"א רואין אותן כאילו הם מים אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא נפל למים תפור טמא נמחה אם בטל טעמיו ומראיו טהור ואם לאו טמא מי רגלים שנתערבו ביין רואין אותן כאילו הם מים נתערבו במים רואין אותן כאילו הן יין נתערבו במי רגלים אחרים רואין אותן כאילו הן יין במים אם בטל מראיהן טהורין ואם לאו טמאין מי רגלים של עובד כוכבים הולכין אחר הרוב ר' יהודה אומר רביעית בסאתים טמא יתר מכן טהור לוקחין ושואלין מי רגלים מ"מ ואין

חוששין שמא של נדות הן שלא נחשדו בנות ישראל מכנסות מי רגליהם בשעה שהן נדות חרסן של זב וזבה ראשון ושני טמא ג' טהור בד"א בזמן שנתן לתוכן מים אבל לא נתן לתוכן מים אפי' עשירי טמא ר"א בן יעקב אומר שלישי אע"פ שלא נתן לתוכו מים טהור זב שהניח פיו על פי הכוס ונמלך שלא לשתותו המסיטו טהור שתה הימנו כל שהוא המסיטו טמא מפני משקה פיו ר"ש אומר רבו משקין שבו על משקין שבפיו נשך מן הפת ומן הבצל המסיטן טהור מן הקישות ומן המלפפון המסיטן טמא מפני משקה פיו ר"ש אומר רבו משקין שבו על משקין שבפיו קליפי פולין קליפי תורמוסין (בתוספתא איתא שפסקן.) שפסטן העובד כוכבים המסיטן טמא שבשווקין הולכין אחר הרוב ר' יהודה אומר על ודאי מגען ברשות היחיד שורפין. פי' תפור טמא הרוק עב הוא ונקשר זה בזה ואית דגרסי קשור טמא והכל אחד דהוא לשון תפירה. נתערבו במי רגלים אחרים הוה ליה למתני פלוגתא דר' יהודה במי רגלים כמו בדם ורוק ובפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עט.) תניא בהדיא רבי יהודה משום רבן גמליאל אומר אין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטלים מי רגלים. מי רגלים של עובד כוכבים דרבנן כדאמרי' בפ' בנות כותים (דף לד.) בני ישראל מיטמאין בזיבה ואין העובדי כוכבים מיטמאין בזיבה לפיכך הקלו בהן להתבטל ברוב ולרבי יהודה רביעית בסאתים. לוקחין ושואלין מי רגלים ראויין לכבס ולצביעה. חרסן של זב וזבה עביט של מי רגלים של זב וזבה ונשבר וחרסיו בלעו מימי רגלי הזב ואין מטמאין במשא שאף ע"פ שנבלעו טמאין כדתנן במסכת כלים (פי"ט) ומייתי לה בנדה בפ' האשה (דף סב:) חרסין שבלעו משקין ונפלו לאויר התנור טמא שסוף משקה לצאת בהיסק התנור פעם ראשון ושני הדיחו שתי פעמים טמא שעדיין לא פלטו מימי רגלים שבו בשלישי טהור משנתן לתוכו מים ג' פעמים טהור שפלטו מימי רגלים הנבלעים בו אבל לא נתן לתוכו מימי רגלים אלא הדיחו במי רגלים של טהור אפי' עשירי טמא דמין במינו לא בטיל ור' יהודה היא כדאיתא בזבחים (דף עח.) שפסטן העובד כוכבים שקלפן העובד כוכבים והא דלא תנא שפסטן הזב דקאי ביה משום דאין דרך ישראל לקלף בפיו. אחר הרוב אם רוב העובדי כוכבים המסיטן טמא ואם רוב ישראל המסיטן טהור. ר' יהודה אומר על ודאי מגען ברה"י שורפין אספיקות דמתני' קא מהדר ואתא למימר דאין שורפין על ודאי מגען. אלא ברשות היחיד:

משנה ז

ספק מים שאובין למקוה. בפ' שני דמקואות (מ"ג מפרש ספק מים שאובין שטיהרו חכמים:
ספק טומאה צפה על פני המים. כגון שרץ צף על פני המים:

ספק נגע ספק לא נגע טהור. שאין לטומאה מקום וכן מת לענין מגע כדפרישית לעיל וכן כל טומאה הנזרקת ומקראי נפקא לן בשלהי נזיר (דף סד.):

ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור. בסיפא מפרש כיצד ופליג ר' יוסי וסתם מתניתין ר"מ כדמשמע בפ"ק דפסחים (דף טז.) והתם מפ' טעמא משום דטומאת עצמן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן: ספק ידים. בפרק שני דמסכת ידים פירשנוה ורבי יוסי פליג התם דאמר ליטהר טמא:

ספק רשות הרבים טהור. היינו ספק טומאה ברה"ר דקי"ל בכולי הש"ס דטהור:

ספק דברי סופרים. מפרש לקמיה וכן ספק החולין. ספק שרצים ספק נזירות ספק בכורות ספק קרבנות. כולהו מפרש בשילהי פרקין ובפ' שני דנדרים (דף יח:) פריך ממתני' אהא דתנן התם סתם נדרים להחמיר ומשני הא ר"א דאמר במקדיש חיתו ובהמתו דלא הקדיש (צ"ל את הכוי.) אלא הכוי הא רבנן ופריך במאי אוקימתא לספק נזירות להקל כר"א אימא רישא ספק משקין ליטמא טמא ואי רבי אליעזר הא אמר אין טומאה למשקין כל עיקר למ"ד (צ"ל דכן) (רבו) ממש אלא ר' יהודה דשרי (נזיר דף ח.) בהריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור ונגנב או שאבד ותימה לר' יהודה נמי תיקשי ליה מרישא דקתני לטמא אחרים טהור ור' יהודה קאמר בפסחים פ"ק (דף יז.) לכל טמא אפילו לטמא אחרים דהא דמסקינן התם דהדר ביה ר' יהודה היינו מכלים וי"ל דסוגיא דנדרים סוברת דהדר ביה לגמרי אפילו מאוכלים ומשקין ולמסקנא דנדרים ניחא:

משנה ח

ר"ש אומר בכלים טמא. דחשיב יש לטומאה מקום: ספק ירידתו טמא. שדרך אדם כשיורד לבריכה של מים שכל דבר שבמים בא עליו מחמת ההיסט שמתחיל לרחוץ את עצמו אבל כשעולה מן המים כל דבר ילך לצידי הבריכה כדמפרש בתוספתא:

אפי' אין שם אלא מלא האדם והטומאה. שאי אפשר לו שלא נגע אפי"ה טהור קסבר דטומאה צפה לא מטמא: תניא בתוספת' (פי"ה) כשם שטיהרו ספק טומאה צפה על המים בין בכלים בין בקרקע כך טיהרו ספק טהרה צפה על המים בין בכלי בין בקרקע כיצד עריבה שהיה טמאה טמא מת וככר תרומה כרוך בסיב או בנייר נתון לתוכה וירדו גשמים ונתמלא ונותר הרי הוא צף על פני המים ספק נגע בצידי עריבה ספק לא נגע ספיקו טהור מפני שזה ספק טהרה צפה ר"ש אומר בכלים טמא בקרקע טהור חוץ מכזית מן המת וכל המאהילים שהן מטמאים מלמעלה כלמטה ר' יהודה אומר ספק ירידתו טמא מפני שהמים צולים (בתוספתא אי' ואפשר) ואי אפשר לו ליגע ספק עלייתו טהור מפני שהמים דוחפין אותו לצדדין. פי' כרוך בסיב אין הככר מכוסה לגמרי בסיב ובנייר

דא"כ לא נגע בעריבה אלא מלמטה כרוך בסיב ובצדדין מגולה דכשמונח בשולי העריבה הסיב והנייר מפסיק וכשהגשמים יורדין לתוכה והככר עולה וצף יכולין צדדין ליגע בצידי העריבה ומשמע הכא דאפי' לתרומה מטהרין ספק טומאה צפה ותימה דבשלהי מכילתין תניא בתוספ' השרץ שנמצא צף על שפת הבור של גת לתרומה ספיקו טמא ולפועלין ספיקו טהור והדבר צריך עיון עיין בנזיר (דף סג:). חוץ מכזית מן המת. פרשתיה למעלה. מפני שהמים צלולין. אית דגרסי נסוטין:

משנה ט

וזרקה לבין הככרות. וא"ת כה"ג אפי' בשרץ דאורייתא ספיקו טהור כיון שהטומאה נזרקת ואין לה מקום כדתנן לעיל פ"ד (מ"א) הזורק טומאה ממקום למקום וי"ל דהכא לאחר שנח המקל נסתפקנו אם נגע אם לאו וכיון שע"י זריקתו נולד חשוב כדבר שיש בו דעת לישאל א"נ מירי כשאוחז המקל בראשו האחד וראשו האחד זרק לבין הככרות ומיהו קשה בנדה פ"ק (דף ה:) דאמר רבי יוחנן ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה אפי' בכלי המונח ע"ג קרקע תנינא ממתני' דהכא וי"ל דאיכא לאוקומי המתניתין דהכא כשאדם אוחז הככרות:

משנה י

לאוכלין טמא. קסבר רבי יוסי טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כדאמרינן בפ"ק דפסחים (דף טז.) אבל לטמא כלים דרבנן משמונה עשר דבר ורבי יהודה פליג בפסחים ואמר לכל טמא דקסבר לטמא כלים נמי דאורייתא ואמרי' התם דחזר בו ר' יהודה:

כיצד שתי חביות. מדקתני כיצד משמע דבריש דמקל לבין הככרות מודה ר' יוסי וכן מוכח בתוספתא בהדיא ויש ליתן טעם דרישא ספק מגע אבל הכא העיסה עצמה נעשית מן המשקין וקשה בההיא דפסחים כיון דבספק מגען מודה רבי יוסי דלטמא אחרים טהור היכי דייק מיניה התם דקסבר ר' יוסי דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ויש לומר דהתם בסוף כל הסוגיא אמרינן דרבי יוסי בשיטת ר"ע רבו אמרה וליה לא סבירא ליה אלא קסבר אליבא דנפשיה דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן ובריייתא דתוספתא פ"ה דמייתי התם אליבא דר"ע אבל סיפא דקתני בתוספתא לא זהו ספק המשקין שנחלקו עליו חכמים לאו אפלוגתא דרישא קאי אלא אמתני' קאי דקתני אליבא דנפשיה ופליגי בשתי חביות שעשה עיסה מאחת מהן דר' יוסי חשיב להו כטומאת עצמן שהמים מעורבין בעיסה ור"מ חשיב לה כלטמא אחרים לפי שהמים בטלים בעיסה: תניא בתוספתא [פ"ד] ספק משקין ליטמא טמא לטמא טהור דברי ר"מ וכן היה ר"א אומר כדבריו רבי יהודה אומר לכל טמא ור' יוסי ור"ש אומרים ספק משקין לאוכלים

טמא לכלים טהור. מקל שהיא מליאה משקין טמאין וזרקה לבין הככרות טהורין ספק נגע ספק לא נגע לא זהו ספק משקין שנחלקו עליו חכמים אלא איזהו ספק המשקין שנחלקו עליו חכמים שתי חביות אחת טמאה ואחת טהורה ועשה עיסה באחת מהן ספק מן הטמאה עשה ספק מן הטהורה עשה זהו ספק משקין לאוכלין טמא לכלים טהור הלך במבוי ועשה עיסה ואח"כ נמצא שם שרץ ספק נגע ספק לא נגע לאוכלין ומשקים טמא לכלים טהור מגע טמא מת (ס"א טבול יום) שפשט ידו לאויר החבית ספק נגע ספק לא נגע ספק אוכלין ומשקין טמא והכלים טהור: שתי חביות אחת טמאה ואחת טהורה ונשברו ובאו להן לטהרות ספק טמאה ספק טהורה אוכלין ומשקין טמא והכלים טהור. חבית שיש בה משקין טהורין עד חציה ונפלו לאוירה משקין ספק טמאין ספק טהורין המשקין טהורין שאין מיטמאין אלא מחמת החבית נפלו על גבי המשקין משקין טמאין והחבית טהורה. אפה פת בתנור ונפלו לאוירו משקין ספק טמאין ספק טהורין הפת טהורה שאינה מיטמאה אלא מחמת התנור נפלו על גבי הפת הפת טמאה והתנור טהור. המרבץ את ביתו (ס"א המכבס את כסותו) במים טמאים והיו שם טהרות ספק ניתזו ספק לא ניתזו טהורות ואם א"א לו שלא לכוין ספיקו טמא ר' דוסא אומר אומרים לו שישנה אמרו לו אין שונין בטהרות רשב"ג אומר עתים שהוא שונה המכבס את כסותו והסוחט את שערו והטווה את פשתנו והיו שם טהרות ספק ניתזו ספק לא ניתזו ספיקו טהור ואם או אפשר לו שלא לכוין ספיקו טמא ר' דוסא אומר אומרין לו שישנה אמרו לו אין שונין בטהרות רשב"ג אומר עתים שהוא שונה זילף משקין טהורין וטמאין בתוך הבית ואחר כך נמצאו משקין על גבי ככר של תרומה ונטלה לישאל עליה הרי זו טהורה המתין לה עד שניגבה הרי זו טמאה. פי' נמצא שם שרץ במבוי: מגע טמא מת אינו אלא ראשון ואינו מטמא כלי: אלא מחמת החבית. דלא חזינן לתנור כמאן דמלי טומאה כדאמרינן בפ' תולין (דף קלח.) והמשקין (צ"ל שנפלו.) שנטלו באויר החבית כאילו נגעו בחבית והחבית לא נטמאת דספק משקין אין מטמאין כלים. משקין טמאין והחבית טהורה דאין כח למשקין הללו לטמא את החבית מאחר דאין להם טומאה אלא מחמת ספק. המתין לה עד שניגבה הך מילתא דמיא לכל הראויה לבילה דכל שהמשקה טופח ואיפשר לעמוד על בוריו של דבר אם מן הטמאין או מן הטהורין ספיקו להקל אבל משניגבו שאין אדם יכול להכיר ספיקו להחמיר:

משנה יא

אכל אוכלין טמאין. כל הני דחשיב הכא מי"ח דבר בפ"ק דשבת (דף יג:) שגזרו עליהן שיהו פוסלין את התרומה כדתנן נמי בסוף זבים וספיקן לא פסלי:

אב הטומאה מדברי סופרים. כגון בית הפרס ובגדי עם הארץ ועובדי כוכבי' שעשאום כזבים: תניא בתוספתא [פ"ו] שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא אמר להן סוטה מה היא לבעלה ודאי או ספק אמרו לו ספק אמר להן מצינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רה"י אף כאן רה"י ומה כאן יש בו דעת לישאל אף כאן יש בו דעת לישאל מכאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור ומפני מה ספק רה"ר טהור אמר להן מצינו שהציבור עושין את הפסח בטומאה בזמן שרוב הציבור טמאין אם טומאה ודאית הותרה הציבור ק"ו ספק טומאה רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאיפשר לישאל ליחיד ואי איפשר לישאל לרבים: עוד תניא בתוספתא [שם] האוכל תרומה תלויה טהור כל שספיקו טהור ספק תולדתו טהור כל שספיקו טמא ספק תולדתו טמא וכשם שאוכל אוכל ראשון ואוכל שני ושותה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלש לוגין מים שאובין ספיקו לטמא אחרים טהור כך המשקין הנוגעין בו ספיקו לטמא אחרים טהור ור' יוסי בר ר' יהודה אומר משקין הנוגעין בו כנוגעין בשרץ וכשם שהראשון עושה שני ושני עושה שלישי כך ספק ראשון עושה ספק שני וספק שני עוש' ספק שלישי: פי' כל שספיקו טהור. כגון האוכל אוכל ראשון ואוכל שני ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור. כך תולדתו דהיינו משקים הנוגעין בו ספק נגעו ספק לא נגעו באחרים ספיקו לטמא אחרים טהור: כל שספיקו טמא כגון אב הטומאה מדברי סופרים כדתנן אבל אב הטומאה מדברי סופרים ספיקו טמא וכשם שאוכל אוכל ראשון ספק טמאין ספק טהורין ספקו טהור כך משקין הנוגעין באוכל: אוכל אוכלין טמאין. ודאי ספק נגעו בתרומה ספק לא נגעו ספיקו טהור: הנוגעין בו משקין באוכל אוכל ראשון ואוכל שני כנוגעין בשרץ כלומר דתחלה הוו:

משנה יב

טהרות פרישות לא נתברר. ויש מפרשי' כגון תשעה צפרדעי' ושרץ א' ביניהם וא"י באי זה מהן נגע ספיקו טמא ברה"י דכל קבוע כמחצה על מחצה דמיא ואם פי' א' מהן ונגע בו הולכין אחר הרוב ויש מפרשים כדתנן בפ"ק דנדה (דף ב:) היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות פירשה וראתה דם היא טמאה וכולן טהורות הגה"ה ומיהו קשיא לן היינו ספק ר"ה דתנן וי"ל דבההיא דנדה מיירי דאע"ג דאיכא למימר ספק בשעת עיסוקה בטהרות ראתה ספק אחרי כן ספיקא לקולא וטהור: ויש מפרשים כדאמרינן בגדי עם הארץ מדרס לפרושין:

ספק שרצים. כלומר מאי נינהו ספק שרצים דטהור היינו מה שאמרנו כשעת מציאתן כגון שנמצא שרץ שרוף על גבי זתים דתנן לקמן בפרק ט' (מ"ט):
עד שלא נזקק לטומאה. בפ"ה דנגעים מפרש כיצד: תניא בתוספתא [שם] איזה ספק שרצים שטיהרו חכמים זה ספק הנזרקין ר' דוסתאי בר' ינאי אומר משום ר' יוסי הלך במבוי ועשה טהרות ואח"כ נמצא שם שרץ זהו ספק שרצים: ספק נזירות מותר (פ"ב) פלוגתא היא בתוספתא דנזיר הריני נזיר על מנת שיהא בכרי זה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד ספק שהיה בו ספק לא היה ר' יהודה פוטר ששגגת נזיר מותרת ורבי שמעון מחייב ששגגת נזיר אסורה ובנזיר מייתי לה בפרק בית שמאי (דף לד.) ובסוף פרק קמא (דף ח.) ובפ"ב דנדרים (דף יט.) וסתם מתני' רבי יהודה:
אחד בכורי אדם. חמש סלעים של בן. בכור בהמה טמאה כגון פטר חמור ובפ' קמא דבבא מציעא (דף ו.) מייתי לה:

משנה יג

ספק חמש לידות. משנה זו היא בפ"ק דכריתות (דף ח.):
מביאה קרבן אחד. חטאת העוף הבאה על הספק:
ואוכלת בזבחים. שהרי הקרבן הזה לטהרה בא והרי הוא כטבילה אם נטמאת האשה כמה טומאות טבילה אחת עולה לכולן אף קרבן זה כן:
ואין השאר עליה חובה לא הצריכוה חכמים להביאן שאף האחד בקושי התירו להקריב ספק מליקת חולין למזבח אלא כדי לעשות לה תקנה ליטהר לאכול בקדשים:

פרק ה

משנה א

השרץ והצפרדע. שרץ מטמא במגע וצפרדע טהור ועלה קאי אחד שאמר נגעתי בזה דקתני בבא שנייה ונקטיה לבסוף דאדסליק נקט ונקט צפרדע לפי שדומה לצב וטעו ביה והאהיל דנקט בתר הלך משום דתרוייהו משום ספק האהיל:
כזית מן המת. מטמא באהל ואין נבילה מטמאה באהל ועלה קאי האהיל על אחד מהן:
עצם מן המת מטמא בהיסט ועצם דנבילה טהור ועלה קאי הסיט אחד מהן וכן גוש מארץ העמים גוש מארץ הפרס כדתנן בפ' שני (מ"ג) דאהלות ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל עצם כשעורה וארץ העמים ובית הפרס:
ר"ע מטמא. משמע הכא דר"ע לית ליה ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור וכן ר' יוסי דאפי' בשני שבילין לא מטהר אלא משום דהוי ספק ספיקא שמא לא הלך בטמא

ואפילו הלך שמא לא נגע בטומאה ולא האהיל והא דשמעינן ליה לר"ע בקדושין בשילהי האומר (דף סו:) גבי מגורה של דסקית שנמצאת חסירה דמטמא כל טהרות שנעשו על גביו למפרע משום דמוקמינן לגברא בחזקת טומאה הא לאו הכי לא התם הוא לפי שהיה המקוה עומד בחזקת שלם ומיהו תימה דבכולי הש"ס קים לן ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור ולא משתמיט דפליגי עלה ר"ע ורבי יוסי ועוד דגבי ששה ספקות דלעיל פרק רביעי דמייתי בפ"ק דשבת (דף טו:) קאמר רבי יוסי אף על ספק מגעו ברשות היחיד תולין ברה"ר טהור ומיהו ההיא יש לדחות דשאני התם דטומאה דרבנן אבל עוד קשה דמתני' דלקמן דשני שבילין דפליגי בה ר' יהודה ור' יוסי אמרינן בפ"ק דפסחים (דף י.) בבאו לישאל בזה אחר זה דדברי הכל טהורין וע"כ באי אפשר לעבור בטמא שלא יטמא איירי כדפי' שם בקונטרס שהקבר ממלא את כל השביל דאי לאו הכי א"כ היינו מטהרין בבת אחת כמו בזה אחר זה כיון דאיפשר להיות ששניהם טהורין אלמא מטהר ר' יוסי אפי' בחדא ספיקא וי"ל דבעשה טהרות מודו ר' עקיבא ור' יוסי דברשות הרבים ספיקו טהור אפי' בחדא ספיקא כיון דאין להם תקנה אם נטמאים אלא בגברי הוא דפליגי ומחמרי להצריכו טבילה והזאה שמא היום ולמחר יתברר הדבר שניטמא דאפילו רבנן דמטהרי הא אמרי' בפרק אין מעמידין (דף לז:) גבי יוסי בן יועזר דספק טומאה ברה"ר התיר להם ואמר ר' יוחנן הלכ' ואין מורין כן וכי אתו לקמיה דר' ינאי אמר להן הא מיא בנהרא זילו טבולו והיינו לגבי גברא דאית ליה תקנה בטבילה אבל עשה טהרות מורין כן ואיפשר דאם נודע לו שהוא בספק קודם שעשה טהרות אם היה עושה טהרות אחרי כן היו טמאות לר"ע ור' יוסי ומיהו עוד קשה דלקמן תניא בתוספתא [פ"ז] דקופה שהיא ברה"ר או חמור וטומאה בתוכו ספק נגע טהור ופליגי בסיפא בזה רכוב על חמורו וזה רוכב על חמורו בנו של זה מורכב על כתיפו ובנו של זה מורכב על כתיפו אחד טמא ואחד טהור ספק נגעו זה בזה ר"ע מטמא ורבי יוסי מטהר אלמא מטהר רבי יוסי בספק מגע ברה"ר וי"ל דשאני התם דלמה יש לנו לספק כלל שנגעו ור"ע בתינוקות ורכוב מחמיר אבל בקופה וחמור מטהר: תניא בתוספתא [ריש פ"ו] הנבילות ושחוטות בעיר הולכין אחר הרוב רשב"ג אומר אפילו נבילה אחת בעיר כל הבשר הנמצא בעיר הרי הוא של נבילה מפני שהנבילות מצויות דמים טהורין וטמאין בתוך הבית הולכין אחר הרוב מעשה שנמצאו דמים ע"ג ככרות של תרומה ובא מעשה לפני חכמים וטהרום שאינם אלא דם השרצים החיים תשעה שרצים וצפרדע אחד ברה"ר ונגע באחד מהן ואינו יודע באי זה מהן נגע ספיקו טהור פירש אחד מהן לרשות היחיד ספיקו טמא לרה"ר ספיקו טהור ובנמצא הלך אחר הרוב תשעה צפרדעים ושרץ אחד ברה"י ונגע באחד מהן ואינו יודע

באי זה מהן נגע ספיקו טמא פירש אחד מהן לרה"י ספיקו טמא לרשות הרבים ספיקו טהור ובנמצא הלך אחר הרוב ככר טמא שנתערב בתשעה ככרות טהורין ואכלו חמשה חמשה הראשונים ואח"כ אכלו חמשה חמשה האחרוני'. ונטמא א' מהן ואין ידוע אי זה מהן הראשונים טמאין שאין להם במה יתלו והאחרונים טהורים. פי' ספיקו טהור דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אפילו להקל כדאיתא בפרק קמא דכתובות (דף טו.): ובנמצא הלך אחר הרוב בין נמצא ברה"י בין נמצא ברה"ר וצריך לדקדק הי ניהו נמצא והי ניהו פירש ויש לפרש דפירש היינו שפירש בפנינו שנולד הספיקא במקום הקביעות לפיכך נידון כמחצה על מחצה והא דפריך בפרק התערובות (דף עג:) וניכבשינהו כי היכי דניניידו ונימא כל דפריש מרובא פריש התם אע"פ שפירש בפנינו כבר נתבטל מקודם מקום הקביעות כדקאמרינן דניניידו. שאין להם במה יתלו שכשהתחילו חמשה הראשונים לאכול חמשה ככרים היו כל הככרים לפניהם וכל קבוע כמחצה על מחצה אבל האחרונים טהורין שתולין בראשונים שהם אכלו הככר טמא:

משנה ג

שני שבילים. ברה"ר:

הזה. בשלישי:

ושנה בשביעי:

אלו ואלו תלויות. אע"פ שבשנים שהלכו מטהרינן ומוקמינן כל חד וחד אחזקת טהרה כדאמרינן בסמוך הכא גבי חד בתרי זימני לא שייך לטהר בקיימות דאפי' בשנים כשבאו לישאל בבת אחת טמאין וחד אפילו בזה אחר זה כבת אחת דמי:

והשניות ישרפו. דודאי טמא היה כשנעשו: תניא בתוספתא [שם] זה הכלל אדם באדם טהרות בטהרות אדם בטהרות וטהרות באדם הרי אלו מוכיחות נאכלו ראשונות נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו שניות שניות תלויות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ועשה טהרות טהורו' בשני ועשה טהרות ישרפו בראשון ולא עשה בשני ועשה ישרפו בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות טהורות ושניות ישרפו. פי' אדם באדם טהרות בטהרות היינו אדם אחד שהלך בזה ובזה וטבל בינתים ובכל פעם עשה טהרות דדמי כשנים שהלכו. וטהרות באדם כדי נסבה דאי אפשר לטהרות בלא אדם אלא איידי דנקט אדם בטהרות נקט נמי טהרות באדם: הרי אלו מוכיחות היינו כששתיהן קיימות שאין לו במה לתלות:

משנה ה

אם נשאלו כל אחד לחכמים על ספיקן בפני עצמם אין ב"ד יכולין לטמאותן כדקי"ל (לקמן פ"ו מ"א) ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ואם באו בבת אחת הואיל ובהוראה אחת יש לנו לומר טמאין או טהורין ואי אפשר לומר לנו טהורין אתם שהרי האחד ודאי טמא:

רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין. בפ"ק דפסחים (דף י.) אמר רבא ואי תימא רבי יוחנן בבת אחת דברי הכל טמאין בזה אחר זה דברי הכל טהורין לא נחלקו אלא בבא לישאל עליו ועל חבירו דרבי יהודה מדמי ליה לזה אחר זה ורבי יוסי מדמי ליה לבת אחת ופי' שם בקונטרס דהני שני שבילין אחד טמא דקבר מוטל בו לרחבו וממלא את כולו ואין שום ע בר בו שלא יאהיל ולפירושו צריך לומר כדפרישית לעיל:

משנה ו

אכל אחד מהן וכו'. תנא טומאה דאורייתא והדר תנא טומאה דרבנן: תניא בתוספתא [שם] שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות נאכלו ראשונות ונטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו שניות שניות תלויות עשו שניהם טהרה אחת הרי זו טמאה עשו שניהם שתי טהרות זה בא ונשאל בפני עצמו אומרים לו טהור [כו'] נשאלו שניהם כאחת אומרים להם טמא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אם אמרו שנים היינו בשני שבילין הלכנו ושתי טהרות עשינו אומרים להם טמא שאפילו טומאה שנתערבה במאה טהרות כולן טמאות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ונכנס למקדש פטור בשני ונכנס למקדש חייב בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב בראשון ונכנס והזה ושנה וטבל בשני ונכנס חייב ר"ש פוטר בזה ר"ש בן יהודה פוטר בכולן משום ר"ש. פי' הרי אלו מוכיחות לא מיתוקמא אלא בבאו לישאל בבת אחת כיון דשנים עשאום ואפילו הכין אם כבר נאכלו ראשונות שניות טהורות:

רבי יוסי אומר אם אמרו שנים היינו כלומר אם אמר זה או זה כדאוקימנא בבא לישאל עליו ועל חבירו. פוטר בכולן ואפי' בקמייתא אע"ג דטמא הוא מה נפשך וטעמא מפרש בסוף פרק שני דשבועות (דף יט.):

משנה ז

על רוקו שורפין. ולא אזלינן בתר רובא כדאשכחן בפירקין דלעיל דגזרו על ספק הרוקין חומרא בעלמא דרבנן:

על בגדיו הולכין אחר הרוב. לא מצינן למימר דאם רוב עם הארץ טמאין מדרס דאעם הארץ לא גזור לא מדרס ולא היסט כדמוכח לקמן פ"ז ממתניתין דהגנבים ובגדי עם הארץ מדרס לפרושים היינו משום אשתו נדה ואין לומר נמי משום דארוב כותים שורפין דאטומאת עובד כוכבים לא שרפינן כדמוכח בפרק בנות כותים (דף לח.) ויש מפרש הולכין אחר הרוב דאי רוב כותים תולין אי נמי דאי רוב זבים וזבות שורפין ומיהו קשה דמשמע דאתיא כר' מאיר ולרבי מאיר נימא סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא כדאמרינן בפרק כסוי הדם (דף פז.) גבי רוב תינוקות מטפחים:

כליו טמאין מדרס. אע"ג דבישב ובא אחר ודרס אזלינן בתר רובא ישן שאני דחיישינן שמא רוב בני אדם דרסו על בגדו ואחד מהן זב או זבה:

וחכמים מטהרים. דמספק לא חיישינן ברה"ר שמא דרס כלל:

נגע באחד בלילה. בפ"ק דנדה (דף ד.) ובפרק בכל מערבין (דף לה:) מייתי לה:

ר"מ מטהר. בתוספתא משמע דדוקא ברה"ר:

וחכמים מטמאין. בתוספתא [פ"ו] משמע דבראוהו חי מבערב מודו רבנן לרבי מאיר ומדמחלקינן בין רשות הרבים לרשות היחיד יש לדקדק מכאן דלמפרע נמי ילפינן מסוטה קשה דלא מחלקינן במעת לעת שבנדה ובריש נדה הארכנו בדבר: תניא בתוספתא [שם] מעשה במסוכן אחד שהיו מוליכין אותו מגדפר לחמתא והיו הכתות מתחלפות עליו ובאחרונה נמצא מת בידן ובא מעשה לפני חכמים ולא טימאו אלא כת אחרונה בלבד נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולשחר מצאו מת ר"מ מטהר שספק רשות הרבים טהור וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ומודים חכמים לר"מ שאם ראהו חי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רשות הרבים ישב ע"ג אבן ברשות הרבים ולשחר עמד ומצא עליה שרץ או רוק ר"מ מטהר שספק רשות הרבים טהור וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ומודים חכמים לרבי מאיר שאם ראוה נקייה מבערב אע"פ שבא שחרית ומצא עליה שרץ או רוק שהוא טהור מפני שזה ספק רשות הרבים:

משנה ח

שוטה אחת בעיר. דוקא אשה שוטה אבל אדם שוטה לא דאשה רגילה בנדות טפי מאיש בזיבות ומיהו גבי עובד כוכבים אין חילוק בין עובד כוכבים לאשת עובד כוכבים דמדאורייתא כולם טהורים ומדרבנן גזרו עליהם שיהו כזבים וכן גבי כותים למאן דאמר (חולין דף ג:) כותים גירי אריות:

כל הרוקין שבעיר טמאין. שדרכן להלך בכל העיר:

או שישבה עמו בספינה. דמטמאה מדרס אע"פ שאין בגדיהם נוגעים כדתנן בפרק שלישי דזבים:

אם מכירתו שהוא אוכל בתרומה. דאם היתה נדה או זבה היתה נזהרת שלא לדרוס על בגדיו ושלא ליכנס עמו בספינה: תניא בתוספתא (שם) שוטה אחת בעיר כל הרוקין שבעיר טמאין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אם היתה רגילה ליכנס בתוך מבוי אחד אותו מבוי בחזקת טומאה וכל המבואות בחזקת טהרה ר"ש אומר כל המבואות בחזקת טומאה הן חוץ מן החצר המשתמרת רבי אלעזר ברבי צדוק אומר אף החצר המשתמרת בחזקת טומאה עד שיאמר ברי לי שלא בא לכאן. נדחק ברחים שהעובד כוכבים בתוכה ושהנדה בתוכו בגדיו טמאין מדרס ואי זו הרחים כל שעוקרין אותו ודוחפין אותו ממקומו רקק ודרס על דרוקו שורפין עליו את התרומ' ועל בגדיו הולכין אחר הרוב. מי שדרסה אשה על בגדיו טמאין מדרס ר' דוסתאי ב"ר יהודה אומר אם רקקה ושפה את רוקה בשעה שהיא רקקה בגדיו טמאין מדרס שכן דרך בנות ישראל שפות את רוקן בשעה שהן נדות לא שפה את רוקה בגדיו טהורין: פי' שפות דורסות על רוקן בשעה שהן נדות כדי לכלותו מן העולם שלא יכשלו בטומאתו:

משנה ט

נאמן ע"י עצמו. בכריתות בריש אמרו לו (ד' יב.) איכא תרי לישני דרבנן סברי אדם נאמן ע"י עצמו יותר ממאה איש ור"מ סבר אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל ועוד מפרש טעמא דרבנן משום דמתרץ דבוריה ולא נטמאתי דקאמר היינו לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי והואיל וכן אדם נאמן על ידי עצמו: תניא בתוספתא (שם) שנים אומרין לו נטמאת והוא אומר לא נטמאתי טהור ואין אומרים לו עסוק בטהרות אלא יחוש לעצמו. פי' יחוש לעצמו דלגבי אחרים אין מועיל מה דקאמר לא נטמאתי אלא לדידיה דוקא הוא דמהני משמע דלהך תנא לית ליה דמתרץ דבוריה דלגבי אחריני נמי היה לו להועיל אלא קסבר דנאמן על עצמו: עוד תניא בתוספתא (פ"ו) מביא אדם קרבן על ידי בנו ובתו הגדולים על ידי עבדו ושפחתו העברים ואם היה מכחישן נאמן על ידי עצמו כיצד אמרו לו נדרת והוא אומר תנאי היה בלבי שומעין לו אמרו לו נדרת והוא אומר לא נדרתי משהגיעוהו אמר תנאי היה בלבי אין שומעין לו אמרו לו אשתך נדרה והוא אומר בלבי היה להפר שומעין לו אמרו לו אשתך נדרה והוא אומר לא נדרה משהגיעוהו אמר בלבי היה להפר אין שומעין לו נאמן אדם לומר בני זה בן תשע שנים ויום אחד בתי זו בת שלש שנים ויום אחד לחייב עליהן קרבן אבל למכות ולעונשין הרי זה אינו נאמן. פי' עבדו ושפחתו העברים לא משכחת קרבן באמה

העבריה דאי בהביאה שערות מאי בעיא גביה. משהגיעוהו שאמרו לו דברים וסימנין שלא היה יכול להעיז פניו ולהכחישן. בן תשע ביאתו ביאה וכן בת שלש לכל עריות שבתורה מומתין על ידו והן פטורין ומימרא היא בקדושין פ' האומר (ד' סג:) דאמר רב חסדא בני זה בן ט' שנים ויום אחד בתי זו בת ג' שנים ויום אחד נאמן לקרבן ולא למכות ולעונשין ומייתי התם תניא כותיה מברייתא דקתני כה"ג גבי בני זה בן י"ג שנה ויום אחד בתי זו בת י"ב שנה ויום אחד נאמן לערכין ולחרמין ולהקדשות אבל לא למכות ולעונשין ותימה אמאי לא מייתי ברייתא דהכא דהיינו ממש דברי רב חסדא: ברה"י (צ"ל טמא) טעמא דחשיב כשאר ספיקי טומאה ובכי האי גונא אמרי' בפ' אמרו לו (דף יא:) גבי חלב דמביא אשם תלוי: תניא בתוספתא (פ"ו) היו חמוריו ופועליו טעונין טהרות והפליגו לפניו יותר ממיל הרי אלו טהורין מפני שהוא בחזקת המשתמר ואם אמר להם צאו ואני בא אחריכם כיון שנכסי מעיניו הרי אלו טמאין שנים אומרים נטמא ושנים אומרים לא נטמא ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור. פי' אם אמר להם צאו ואני בא אחריכם בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סט.) מפרש מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. ברה"ר ספיקו טהור משמע הכא דבתרי ותרי נמי אמרינן ברה"ר ספיקו טהור וקשה דלא משמע כן בפרק בכל מערבין (דף לה:) גבי הא דתנן תרומה ונטמאת ספק מבעוד יום ספק משחשיכה ר"מ אומר הרי זה חמר גמל ופריך עלה מההיא דנגע באחד בלילה דר"מ מטהר וברה"ר איירי כדפרישית לעיל ומשני רבה ורב יוסף דמתני' דהתם בשני כתי עדים אחת אומרת מבעוד יום ואחת אומרת משחשיכה ש"מ דכי האי גונא לא מטהרינן ברה"ר ובפרק ארבעה אחין נמי משמע דתרי ותרי לכל הפחות הוי ספיקא דרבנן:

פרק ו

משנה א

ונעשה רשות הרבים כגון בקעה דלקמן דבימות הגשמים רשות היחיד ובימות החמה רשות הרבים:

כשהוא רשות היחיד ספיקו טמא. דאפי' ברה"י ראשון מטמינן מספק כלים שהיו עמו דשמא מת משעה שהיה שם ור"ש סבר כיון דרשות הרבים מפסקת טהור שהרי חשבנוהו חי משהוציאו לרשות הרבים כיון דקים לן ברשות הרבים ספיקו טהור: תניא בתוספ' (רפ"ז) המסוכן הנתון בחנות ונכנס לסטיו טהור הוציאוהו מסטיו והחזירוהו לחנות שניה טמא ור"ש מטהר [ג] שהי' ר"ש אומר רשות הרבים מפסקת למפרע (שם איתא שאינו יכול לומר מת וכו'.) שאני אומר מת היה ברשות היחיד והיה ברשות הרבים. פי'

חנות רשות היחיד וסטיו רשות הרבים. לחנות שנייה כלומר פעם שנייה ושם מצאוהו שמת. מת היה ברשות היחיד כלומר בפעם שנייה מת. והיה ברשות הרבים כמו וחיה כלומר חי היה כשהיה בסטיו דהוא רשות הרבים:

משנה ב

ארבעה ספקות. משנה היא כמו כן בעדיות (פ"ב מ"ג)

הטמא עומד. היינו הא דתנן לעיל בפרק ד' השרץ בפי חולדה והנבילה בפי הכלב עברו ביני טהורין או שעברו טהורין ביניהם ספיקו טהור מפני שאין לטומאה מקום וסתמא כרבנן והשתא הא דקתני הכא ספק נגע ספק לא נגע קאי אכולהו אבל ספק האהיל ספק לא האהיל לא קאי אעומד ועובר למאי דפרישית לעיל פרק ד' דספק טומאה צפה ונזרקת לא מטהרינן באהל אלא דווקא במגע כדמוכח בשלהי נזיר (דף סד.):

טומאה ברה"י וטהרה ברשות הרבים. כגון חנות הפתוח לרה"ר וספק נכנס כדקתני באידך בבא:

משנה ג

עלה לראשו של אילן. דחשיב רשות היחיד:

הכניס ידו לחור שיש בו טומאה. דחור חשיב רשות היחיד ואע"פ שהאדם עומד ברה"ר כיון שהכניס ידו לחור כעומד ברה"י דמי והא דמטהרי רבנן לעיל טומא' ברה"י וטהרה ברה"ר היינו בספק נכנס ונגע (או האהיל או הסיט או נכנס):

נכנס לאחת מהן. כגון שהיו שתי החנויות אחת טמאה ואחת טהורה. תניא בתוספתא (שם) יש דברים ברשות הרבים ועשאום כרשות היחיד קופה ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים וטומאה בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היתה כפישה על כתיפו וככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר נתון לתוכה ספק נגע בה אחר ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא סלע ברה"ר גבוה עשרה טפחים וטומאה על גביו ספק נגע ספק לא נגע טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היה זה רכוב על חמורו וזה רכוב על חמורו א' טמא וא' טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר"ע מטמא ור' יוסי מטהר בנו של זה מורכב על כתיפו ובנו של זה מורכב על כתיפו א' טמא וא' טהו' ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר"ע מטמ' ור' יוסי מטה' הית' חביל' על כתיפו והרוק מודבק בכותל למעל' מי' טפחי' ספק הסיט ספק לא הסיט ר"ע מטמא ור' יוסי מטהר שהיה ר' יוסי אומר כל שהוא ברה"ר למעלה

מי' טפחים הרי הוא כרה"י ורבי יוסי אומר כל שדרך הילוכו ברה"ר פטור. פי' היתה כפישה אינה מקבלת טומאה מדמצלת בנתונה על פי הבור כדתנן במס' אהלות פרק ה' ותימה למה נקט ככר של תרומה כרוך בסוב או בנייר בלאו הכי לא איפשר לטמאות מחמת כפישה וי"ל דמשום רבותא דסיפא נקטיה דחיישי' מספק בהכניס ידו שמא נגע אע"פ שכרוך בסיב:

ספק נגע ספק לא נגע טהור. כולהו ספק נגע דטהור בהנך ברייתא היינו ספק הכניס ידו לתוכה דהוה ליה טהרה ברה"ר וטומאה ברה"י כדפרישית במתני' אי נמי כגון שהטומאה בולטת לחוץ ספק נגע בה. שהיה ר' יוסי אומר טעות סופר הוא ור"ע גרסינן ובמילתיה דר' יוסי דכל שכדרך הילוכו לא גרסי' פטור רק טהור ובעניין אחר א"א ליישב ולמאי דגרסי פטור יש לפרש דאלמעלה מעשרה קאי ולענין שבת כגון זרק ברה"ר כדאמרי' בפ' הזורק (ד' ק:) דלמטה מעשרה מחייב למעלה מי' לא מחייב דלא חשוב כרה"ר:

משנה ד

וספיקי ספיקות כדמפרש כיצד:

ספק ביאה טהור בשלהי חזקת הבתים (דף נה:) פרשב"ם משום דסתם ספק ביאה ספק ספיקא הוא דשמא לא נכנס ואפי' נכנס שמא לא נגע ור"ת מפרש דאפי' בשדה דמלא טומאה דאם נכנס א"א שלא יגע וליכא אלא חדא ספיקא מטהר ר"א בספק ביאה משום דבעי דומיא דסוטה שהוא ספק נגע דודאי נסתרה אלא דלא ידעינן אם נטמאת אבל ספק ביאה טהור ובחזקת הבתים הארכנו בדברים:

משנה ה

בימות הגשמים חשיבא רה"י לפי שבני אדם נזהרין מלילך ע"ג הזרעים חשיב רה"י:

ר"א מטהר. דהוה ליה ספק ביאה ואין כל הבקעה חשובה כשדה אחת לפי שהשדות חלוקים זה מזה במצרים ומיהו במצר (צ"ל וחצב) וחצר פלוגתא היא בחזקת הבתים (שם) אי מפסיקין לפאה ולטומאה ולמ"ד אין מפסיקין יש לפרש דהא דחשיב ר"א ספק ביאה היינו היכא דמפסיקין נחל או שלולית ודרך הרבים או דרך היחיד כל הנהו דתנן דמפסיקין לפאה ועוד משכחת היכ' דיש לו שם לווי כדתני' בתוס' (פ"ז) נכנס לבקע' בימות הגשמי' וטומא' בשד' פלונית אמרו לפני ר"א הרי היא של יחידי פי' ר' מרינוס משמו כל שיש לה שם בפני עצמה כלומר הרי היא של יחידי שכל הבקעה תחשב כשדה אחת ואין כאן ספק ביאה אלא ספק נגע או האהיל:

משנה ו

עד שיאמר לא נגעתי. לאו דווקא שיאמר ברי לי שלא נגעתי דה"ה היכא דאיכא למתלי טפי שלא נגע כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף ט.) גבי חולדה וברדלס מצויין שם:

אי זו רה"ר. במסכת נזיר בפרק שני נזירים (ד' נז.) משמע דכל היכא דאיכא תלתא חשיב רשות הרבים לטומאה דילפינן מסוטה דהויא רשות היחיד דליכא אלא תרי בועל ונבעלת והשתא כל הני גווני דתנן הכא דהוו רה"ר כגון שבילין ובקעה בימות החמה ובסילקי וכיוצא בהן דחשיב במתני' אע"ג דליכא תלתא בההיא בקעה שנולד הספק כיון דרבים מצויים שם כרשות הרבים דמי דאי בדאיכא תלתא אפי' בחדרי חדרים טהור כדמשמע התם בנזיר דדחיק לשנויי באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם:

שבילי בית גלגול. מפרש בפ' עושין פסין (דף כג:) אלו הן שבילי בית גלגול אמרי דבי רבי ינאי כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חטין ולרוץ לפני סרדיוט ושמא היינו מתלקט עשרה מתוך ארבע כעין בעיא דהתם אע"ג דבקעי בה רבים מודה בה ר' יהודה משום דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא משום דיהושע אוהב ישראל היה ולא מסר לרבים רק דניחא תשמישתיה וההיא דשבילים המפולשין וההיא דחצר שהרבים נכנסין לה דלקמן תרווייהו מוקי להו דלא כר' יהודה דאמר גבי פסין יסלקנה לצדדין וקשה למה דוחק כן הא מודה ר' יהודה בשתי מחיצו' מעלייתא דלא מבטלי כדמסקי' עלה התם מכח ההיא דמי שיש לו שני בתים משני צדדי רה"ר:

רשות היחיד לשבת. יש מקומות דלאו רה"י ממש קאמר כדאמרי' גבי בקעה בפ"ק דשבת (דף ו:) ואמאי קרו לה רה"י שאינה רה"ר: תניא בתוספתא (פ"ז ע"ש) השבילין המפולשין לבורות ולשיחין ולמערות לגיתות ולגרנות רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה מבואות היורדין לים או לנהר אע"פ דאיכא גידודין מכאן ומכאן והרבים מטפסין ועולין בהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה גנות העיר שר"ה מהלכת עליהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה גנה בזמן שהיא משתמרת רה"י ואם אינה משתמרת רשות הרבים:

משנה ז

רשות היחיד לשבת כרמלית הויא ואינה לא כרה"י ולא כרה"ר כדאמרי' בפ"ק דשבת (שם) ואמאי קרי לה רה"י לפי שאינה רה"ר:

בימות הגשמים שהיא זרועה אין אדם נכנס לה: תניא בתוספתא (שם) ואלו הן ימות החמה משתעקר תבואה מתוכה ואלו הן ימות גשמים משתרד רביעה שניה היו שם

שדות בורות אם עומד (זה) בצד זה ורואין את הנכנסין והיוצאין מצד הלז רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ואם לאו רה"י לכאן ולכאן:

משנה ח

בסילקי. פלטין גדולה כי ההיא דפרק שני דיומא (דף כד.) לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה היתה:

ורואה את הנכנסין. משמע דחשיב רה"י טפי כשרואה את הנכנסין והיוצאין מכשאינו רואה וגבי שדה תניא לעיל איפכא ויש ליתן טעם בזה ובזה ובתוספתא גרסינן בהך דמתני' כמו בברייתא דלעיל: תניא בתוספתא (בפ"ז וע"ש כמה וכמה שינויים) בסילקי שפותחין אותה בימי' ונועלין אותה בלילות בזמן שהיא פתוחה רה"ר נעולה רה"י בסילקי שיש לה ב' פתחים זה כנגד זה וכן סטיו שהוא גדור מכאן ומכאן וריוח בין העמודי' ר' יהודה אומר אם עומד בצד זה ורואה הנכנסין והיוצאין בצד הלז רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה ואם לאו רה"י לכאן ולכאן בסילקי שיש לה שני פתחים מכוונים זה כנגד זה האמצע שלה רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה הצדדין רה"י לכאן ולכאן דברי ר"מ וחכ"א אחד הצדדין ואחד האמצע רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ומודה ר"מ לחכמים בבסילקי שאין פתחיה מכוונים זה כנגד זה שא' האמצע ואחד הצדדין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ומודים חכמים לר"מ בחצר של יחידי שדרך הרבים מפסקתה כגון חצר בית גדר וחמת שהאמצע רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה (והצדדין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה) והצדדין רה"י לכאן ולכאן:

משנה ט

הפרן. פי' בערוך בית שהוא עומד באמצע רשות הרבים ויש מפרשין כגון מגדל ששלש רוחותיה בתוך הים ורוח אחד ליבשה כמו מגדל של אלכסנדרי של מצרים:

פרק ז

משנה א

הקדר. שהוא חבר:

הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות. בפרק שני דכתובות (דף כד:) מקשינן מהא דתניא אלו ואלו טמאות ועוד תניא אלו ואלו טהורות ומשני הא דתני אלו ואלו טמאות בשכלי אומנותו בידו להכיר שהוא נושאן למוכרן לאלתר ויד הכל ממשמשין בהן לבדוק וליקח והא דתניא אלו ואלו טהורות בשאין כלי אומנתו בידו דיודעים שלא הביאום למוכרם כאן ומתני' דפנימיות טהורות וחיצונות טמאות משכחת לה דסמיכא לרשות הרבים

ומשום חפופי רשות הרבים שנותנין בני אדם אבנים גדולות או יתדות לצדי רשות הרבים להרחיק העגלות מהזיק את הבתים ומתוך שהן דוחקות את רשות הרבים וזה הניח קדרותיו אצלם דחק גם הוא את הדרך והעוברים מתחככים בהם ובגדיהם עוברים על פי אוירן ובגדי עם הארץ טמאים הן ומטמאים את החיצונות וקצת קשה מאי טעמא דר' יוסי דמחלק בין מותרות לאגודה:

הבית טהור. בפרק בתרא דע"ז (דף ע:) מייתי לה בלשון אחר חבר המוסר מפתח לעם הארץ טהרותיו טהורות שלא מסר לו אלא שמירת מפתח בלבד כלומר ולא סמכא דעתיה ליכנס דנתפס כנגב ובתוספתא פליג ר"ש: תניא בתוספתא (פ"ח) ר"ש אומר המוסר מפתח לעם הארץ הבית טמא מסר לו החיצון ולא מסר לו הפנימי החיצון טמא הפנימי אינו טמא אלא עד מקו' שיכול לפשוט את ידו וליגע היו שם (בתוספתא איתא יציעין) (יוצאין) גבוהין עשרה טפחים או חררין גבוהים עשרה טפחים אינו טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע היה החיצון של אחד והפנימי של אחר אע"פ שהטהרות נתונות בצד (צ"ל פתחו) (מפתחו) של פנימי הרי אלו טהורו' הנכנס שלא ברשות אפי' עומד בצד הטהרות טהורות וכן העובד כוכבים אינו חושש משום יי"נ. פי' הבית טמא קסבר ר"ש כשמסר לו מפתח כל הבית מסר לו ואפי' מן הבית הפנימי עד מקום שהוא יכול לפשוט. יוצאין הם זיזים או אבנים היוצאים מן הכותל וטהרות מונחים עליהם. חררין חורין שבכותל: והפנימי של אחר. הפנימי לא מסר לו מפתח והוה ליה שלא ברשות וכן הטהרות טהורות: וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יין נסך זו ואין צריך לומר זו דהשתא טהרותיו טהורות יין נסך מבעיא כדדייקינן בפרק בתרא דע"ז (שם):

משנה ב

הבית טמא. צריך טעם מאי שנא מער ומצאו ער: תניא בתוספתא (בפ"ח) חבר שהיה ישן בביתו של עם הארץ וכליו מקופלין ומונחין תחת ראשו וסנדליו וחביתו לפניו הרי אלו טהורין מפני שהן בחזקת המשתמר (שם איתא חבר שאמר לע"ה צא ושן וכו') חבר שא"ל עם הארץ צא ואישן בתוך הבית כל הבית ברשותו צא (צ"ל צא ושן כך אי' בתוספתא.) ואישן על מטה פלונית אינו טמא אלא אותה מטה ועד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע מאותה מטה אמר לו שמור לי פרה זו שלא תיכנס לתוך הבית שמור לי פרה זו שלא תשבר את הכלי הרי אלו טהורין שלא מסר לו אלא שמירת הפרה אבל אם אמר לו שמור לי בית זו שלא תכנס בו הפרה או שמור לי כלים הללו שלא תשברם הפרה הרי אלו טמאין ר' אומר אומנים שירדו ללקט צרורות וחרסין בתוך הבית כל הבית ברשותן:

משנה ד

פסקה ריחים. שגמרה טחינתה ופסקה מלטחון דכ"ז שהיא עסוקה בריחים אינה הולכת וממשמשת הבית:

ואחת משמשת. כמו ממשמשת כמו אסור לשמש בצרור בפ' המוציא יין (דף פא) כלומר ממשמשת בתוך הבית מלשון (בראשית לא) כי משמשת את כל כלי: תניא בתוספתא (בפ"ח) אשתו של עם הארץ טוחנת עם אשתו של חבר בזמן שהיא טמאה אבל בזמן שהיא טהורה לא תטחון ר"ש אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון שאע"פ שאינה אוכלת נותנת לאחרים ואוכלים. פי' טוחנת עם אשתו של חבר מסייעת לאשת חבר לטחון: בזמן שהיא טמאה אשת עם הארץ שמחזקת עצמה בטומאה ונזהרת מליגע ומלהסיט תבואה של חבר שאינה רוצה לטמותו אבל בזמן שאשת עם הארץ מחזקת עצמה בטהורה לא תטחון ולא תסייע לאשת חבר לפי שאינה נזהרת מליגע שסבורה להיות טהורה ואנן קיימא לן דבגדי עם הארץ מדרס לפרושים. ר"ש בן אלעזר אומר אף בזמן שאשת ע"ה מחזקת עצמה בטמאה לא תטחון שאע"פ שאינה אוכלת נותנת רשות לאחרים שהם עמי הארץ כמותה ואוכלים ובכל הספרים כתוב בפ"ק דחולין (דף ו:) אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון מפני שחבירתה נותנת לה ואוכלת כלומר שחבירתה אשת עם הארץ אחר שסבורה להיות טהורה נותנת לה ואוכלת ויש לשונות אחרים ולא יתכנו כמו שפירשתי בפ"ק דחולין וכתוב שם בכל הספרים אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ ופי' שם בקונט' דאיירי בתבואה של עם הארץ ובזמן שהיא טמאה אאשת חבר קאי שנזהרת מליגע שלא לטמאותה ולא אתיא למיכל מינייהו אבל בזמן שאשת חבר טהורה חיישי' שמא תשכח ותתן לתוך פיה ואסור משום דמאי ור"ש אוסר אף בזמן שהיא טמאה דחיישינן שמא תתן לה חבירתה דהיינו אשת עם הארץ וקא אכלה דמאי וקרי לה חבירתה כדאשכחן בפרק לולב הגזול (דף לט.) הלוקח לולב מחבירו בשביעית ובפ' בכל מערבין (דף לב.) האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים ובפרק שואל (דף קנ.) השואל לחבירו לעובד כוכבי' והשתא מסיק עלה בפ"ק דחולין (דף ו:) אאשת עם הארץ השתא מגנב גנבה וכו' באשת חבר אע"פ שאינ' חשודה לא לגזול ולא לאכול דמאי חיישינן לשכחה דעביד אינש דמינשי ואכיל אבל לתת לאחרים אי לאו דחשידא ורגילא בכך לא מנשיא וכל זה דוחק ועוד הרי מקבלין מן הנשים דבר מועט כדאיתא בהגוזל בתרא (דף קיט.) ועוד אי איסורא משום דמאי איבעי ליה למתנייה במסכת דמאי ולא במסכת טהרות ועוד לרבא דבסוף הנזקין (דף סא.) אסור משום מסייע לידי עוברי עבירה ולאביי נמי דאמר רוב עמי הארץ מעשרים הן הא אסר הכא בזמן שהיא טהורה וכי תימא דהתם בזמן שהיא

טמאה הא בוררת קתני דאי איפשר שלא תיגע ועוד דלפי זה אי איפשר ליישב הא דקתני בתוספתא שאע"פ שאינה אוכלת נותנת לאחרים ועוד בפ"ט דתרומות בירושלמי קתני אבל בזמן שהיא טהורה לא תטחון שהיא מחזקת עצמה טהורה ממנה משמע דקאי אאשת עם הארץ וכמו שפירשתי עיקר ובזמן שהיא טמאה דתני כגון שמחזקת עצמה בטומאת מת או שרץ או נבילה ולא בטומאת נדות דא"כ היתה מטמאה התבואה בהיסט דא"א שלא תסיט בטחינתה והאי דאמר טוחנת עם אשת עם הארץ דמשמע דאשת חבר טפל לאשת עם הארץ והפירות של עם הארץ הם אעפ"כ מצינו עם שהוא טפל כה"ג כדכתיב (קהלת ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת וכדאמרי' באבות (פ"ב מ"ב) יפה תורה עם דרך ארץ וידוע שהתורה עיקר:

משנה ה

אבל המשכבות והמושבות וכלי חרס. כלומר אוכלין שבכלי חרס המוקפין צמיד פתיל טהורין ואית דגרסי וכלי חרס דאין עם הארץ עושה משכב ומושב ואין מטמא בהיסט:

ולא את היושבין. אע"פ שאם עומד רואהו:

אפי' מובל. שאין השומר יכול לילך אלא א"כ מובילין אותו ובערוך פי' מובל גידם:

ואפי' כפות. אפ"ה הכל טמא ולאו משום דניחוש לעם הארץ דעם הארץ אין עושה משכב ומושב ואין מטמא בהיסט אלא משום דחיישינן שמא נכנס שם עובד כוכבים או אשה נדה וישבה והסיטה וטמאה את הכל כדתנן לקמן גבי גנבים ואם יש עמהם עובד כוכבים או אשה הכל טמא והא דתנן לקמן גבי הדר עם עם הארץ בחצר ושכח כלים בחצר אפי' מוקפין צמיד פתיל טמאין היינו משום אשתו והשתא משמע הכא ובההיא דהגנבים דאין עם הארץ עושה משכב ומושב ואין מטמא בהיסט ובשילהי הנזקין (דף סא.) משמע נמי דאין היסט לעם הארץ דפריך וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה אבל שמא יסיטם הוא לא חיישׁ: עוד תניא התם ובא עם הארץ ונוטל את שתיהן ואינו חושש ובפרק בנות כותים (דף לא.) נמי משמע דאין עושה משכב ומושב דתנן התם עובד כוכבים מטמאין משכב תחתון כעליון מפני שהם בועלי נדות ואין שורפין עליהם את התרומה מפני שטומאתן בספק ופריך עלה בגמרא מההיא דעל ששה ספיקות שורפין את התרומה על ספק בגדי עם הארץ ולמאי דחשיב עובד כוכבים כעם הארץ הוה ליה לאקשויי מתני' דנדה גופה אמאי תנן משכב התחתון כעליון ותו לא הא תחתונו של עם הארץ כתחתונו של זב הוא אלא ודאי אין מדרס לעם הארץ ואע"פ שעשו עם הארץ כזב לענין צנורא דמטמא משום מעיין כדמשמע בחגיגה פרק חומר בקדש (דף כג.) ובפרק בנות כותים (דף לג:) לא רצו לגזור על הסיטן כמו שמפרש ר"ת משום דאין לך אדם מעביר חבית ממקום

למקום ומיהו טעם זה לא יתכן גבי מדרס וצ"ל דהיסט ומדרס חומרא יתירא הוא ואין יכולין לעמוד בה אבל יכולין ליזהר ממגעו ומצינורא שלו והא דמשני בפרק בנות כותים (דף לג:) בעובד כוכבים שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר דאי משום טומאת עם הארץ הא טבל ליה היינו משום דאי לא טבל היה טמא מטעם מגע דאוקימנא בעובד כוכבים ערום והא דנקט ודרס ולא נקט ונגע משום דבעי דלהוי בגדי חבר תחתונו של עובד כוכבים דאיירי בהו מתניתין דהתם ואין להקשות לוקמא בלא טבל וכגון שיש דבר מפסיק בין בגדי חבר לרגלו של עובד כוכבים דעל כרחין צריך לאוקומא בטבל כי היכי דלהוי ספק ספיקא משום עובד כוכבים דאי לאו דטבל מה לי בעל בקרוב מה לי בעל ברחוק והרב ר' משה מפונטיוש"א היה מפרש דלשום דבר לא עשו עם הארץ כזב ואינו טמא אלא מחמת בגדיו דטמאין שמא ישבה עליהן אשתו נדה וה"ל נושא את המדרס וצנורא שלו טמאה לפי שנגעה בשפתיו ולא מטעם מעיין ואי אפשר לומר כן דא"כ למה ליה למימר התם בנדה הא טביל ליה כי לא טבל נמי לא מטמא כיון שהוא ערום דאין נושא את המדרס מטמא כלי לאחר שפירש כדתנן במסכת זבים (פ"ה) ועוד גבי צדוקין דפריך התם מה הועיל כהן גדול במה שקדם אצל אשתו תיפוק לי' משום צנורא דעם הארץ הרבה הועיל דאם היה בועל נדה נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב ואי משום צנורא דעם הארץ בגד לחודיה הוא דניטמא משום משקה דמטמא כלי מדרבנן ובתוספתא דחגיגה משמע דלענין תרומה יש לעם הארץ מדרס והיסט דתניא ספק רשות עם הארץ ומדרסו וחצצו והיסטו טהורין לחולין ומטמאין לתרומה וקשיא דבשלהי הנזקין משמע דאפילו לתרומה אין היסט לעם הארץ ושמא ההיא דתוספתא ר' יהודה היא דאיירי לעיל מינה וכולה ר' יהודה תני לה ורבנן פליגי עלה וסבירא להו כדאמר רבי יוחנן בירושלמי דחגיגה בסוף אין דורשין דגרסינן התם ולא כן א"ר יוחנן לא חצצות ולא הסיטות לא רה"י ולא רשות עם הארץ אצל תרומה ומיהו נראה שיש שם טעות סופר וגרסינן חולין ואי גרסינן לתרומה ה"ג ולא רשות עם הארץ אצל החולין אלא אצל התרומה שכך מוכחת סוגיא דהתם דקאמר לעיל מינה התם גופו של פרוש מהו שיעשה כזב אצל תרומה כלומר שיטמא בהיסט ומדרס אע"ג דלחולין לא מטמא כדפרישית התיב ר' חנין והתנינן המניח עם הארץ בתוך ביתו בזמן שהוא רואה את הנכנסין ואת היוצאין האוכלין (צ"ל והמשקין) ואת המשקין וכלי חרס פתוחין טמאין אבל המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל טהורין (צ"ל ואין.) ואיך תאמר עשה גופו כזב אצל התרומה אפילו צמיד פתיל נמי יהו טמאין משום היסט וס"ד דבתרומה איירי מתניתין ודחי אמר יודה בן פזי תפתר בעם הארץ אצל הפרוש ולית את שמע מינה כלום כלומר דבחולין איירי ולא בתרומה

א"ר מנא כן אמר רבי יוסי רבי כל מה דאנן קיימין הכא בתרומה אנן קיימין תדע לך שהוא כן דתנינן אפילו מובל ואפי' כפות הכל טמא כלום אמרו ידיו טמאים לא משום היסט ולא כן א"ר יוחנן לא חצצות ולא הסיטות ולא רשות היחיד ולא רשות עם הארץ אצל החולין אלא אצל התרומה כלומר וא"כ בתרומה איירי דאי בחולין לא היה לנו לחוש דאין היסט לעם הארץ אצל החולין והשתא על כרחין צריך ליישב דכיון דבתרומה איירי אי יש היסט לעם הארץ בתרומה ברישא נמי ניחוש להסיטו של שומר עצמו כי היכי דחיישינן למגעו וצ"ל דאפי' לתרומה אין היסט ומדרס לעם הארץ כדמשמע בגיטין (דף סב.) ומתני' דהכא וכן תוספתא דחגיגה משום אשת עם הארץ דחיישינן שמא באה והסיטה ולתרומה חיישינן לחולין לא חיישינן ושמא כי היכי דמוקי בירושלמי מתני' דהכא לתרומה הכי נמי כל הני מתני' לקמן ההוא דגנבים וההיא דהדר עם עם הארץ בחצר דלחולין לא חיישינן בשום פעם להיסט כיון דליכא למיחש למגע ולא דמי לבגדי עם הארץ מדרס לפרושין דהוי אף לחולין דאע"ג דחשו בשל עם הארץ מספקא שמא תשב עלייהו אשתו נדה בשל חבר לא חשו לחולין א"נ יש לחלק בין היכא דנכנסו שם ודאי עובדי כוכבים או אשה להיכא דלא ידעינן אם נכנסו או לא ועוד יש לפרש דחיישינן למדרס אשתו במגע אפי' לחולין כדמשמע התם בירושלמי דחגיגה הלכך בבגדי עם הארץ עצמו שרגילה בביתה לדרוס ערומה ומלובשת חיישינן אפילו לחולין אבל נכנסת בבית של חבר לא שכיחא שתשב ערומה ולא חיישינן לחולין וזה לשון הירושלמי בגדי עם הארץ מדרס לפרושים רבי יסא בשם רבי יוחנן במגעות (בירושלמי איתא שנו) שבו רבי זעירא בעא קומי רבי יסא מהיכן נטמא הבגד הזה מדרס א"ל תפתר שהיתה אשת עם הארץ יושבת עליו ערומה שמואל בר בא בעא קומי ר' זעירא היאך מה דאתמר תמן אין היסט בחולין ויש היסט בחולין ע"י מגע ודכוותה אין משא בחולין ויש משא בחולין על ידי מגע אמר שמואל אחוי דרבי ברכיה רבי ירמיה בעי ישבה על כסא ונגעה בו מה נפשך אם במשא הרי במשא אם במגע הרי במגע היאך מה דאתמר במשא עד שינשא רובו ודכוותה במגע עד שיגע רובו ע"כ ירושלמי משמע דלא החמירו על מדרס אשתו של עם הארץ לחולין אא"כ דרסה ערומה ואם דרסה ע"ג בגדי חבר בלא נגיעה טהורין לחולין ואפי' דרסה ערומה במקצת רגלה או ישבה ויש הפסק ברוב המדרס בינה לבגד לא נטמא מדרס לחולין מחמת נגיעת המיעוט כדין כל מדרס דבעי' שינשא רובו עליו וכן לענין היסט לא גזרו לחולין על היסט אשתו אלא ע"י מגע ונפקא מינה לענין כלי חרס דאין מטמא מגבו ואפ"ה טומאתו בהסטה שע"י נגיעה דלשאר כלים שמקבלין טומאה מגבן לא נפקא לן מינה מידי דאם נגעה אע"פ שלא הסיטה טמא ואם לא נגעה לא מהני

בה היסט ומיהו נפקא מינה למנות לאוכלין שבתוכו ראשון ושני [או] אפשר דבכלי חרס לא מהני נגיעת גב וטהור וא"ת דבמתני' כשאין רואה נכנסין ויוצאין אמאי חיישינן כלל הא תנן לקמן פ"ח (מ"ה) אשת עם הארץ שנכנסה לתוך ביתו של חבר להוציא בנו או בהמתו הבית טהור מפני שנכנסה שלא ברשות ועוד ברייתא שהבאתי לעיל דצא (צ"ל וישן) ואישן על מטה זו ושמור לי פרה זו שלא תכנס לבית לא חיישינן לכולהו וי"ל דשאני הכא שהפקיד ביתו לעם הארץ שאין עם הארץ מקפיד על חבירו:

משנה ו

הגבאין. ישראל שהן גבאין למלך לגבות מיד ישראל גולגליות ומסין וארנוניות:
שנכנסו לבית. לעבוט עבוטו:
הבית טמא. כל כלי הבית שמחפשין בכל הבית:
אם יש עמהן עובדי כוכבים נאמנין לומר לא נכנסנו. משום סיפא דנכנסנו ולא נגענו נקט עובדי כוכבים דרישא דכל שכן בלא עובדי כוכבים דנאמנין אלא משום נכנסנו ולא נגענו נקט עובדי כוכבים דאי ליכא עובדי כוכבים נאמנין אבל אי איכא עובדי כוכבים אין נאמנים כך מפרש בפ' (צ"ל בפרק בתרא דחגיגה דף כו.) קמא דחגיגה (דף ט.) דאימת עובד כוכבים עליהם דמירתתי אם לא יחפשו כל הבית פן יענישום בגופן או בממון: תניא בתוספתא דטהרות (פ"ח) הגבאין שנכנסו לתוך הבית אם אמרו נכנסנו אבל לא נגענו הרי אלו נאמנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אם היו אחרים מעידי' עליהם שנכנסו אין נאמנין לומר לא נגענו ובזמן שהמשכון בידן אע"פ שאין אחרים מעידים בהן אין נאמנים מפני שהמשכון מעידם ואם היה עובד כוכבים עמהם אע"פ שהמשכון בידם ואע"פ שאחרים מעידים בהם שנכנסו הרי אלו נאמנים מפני שאימת העובד כוכבים עליהם. פי' אע"פ שהמשכון בידם כל זה טעות סופר דכשעובדי כוכבים עמהן אין נאמנים אלא הכי גרסינן אע"פ שאין המשכון בידם ואע"פ שאין אחרים מעידים בהם שנכנסו הרי אלו אין נאמנין מפני שאימת העובדי כוכבים עליהם:
טהורין. אפי' לתרומה כדפרישית לעיל דבתרומה איירי וכשיש עובד כוכבים או אשה עמהן לא מטמאינן אלא לתרומה ולא לחולין: תניא בתוס' [שם] הגנבים שנכנסים לתוך הבית כל הבית כולו טמא וחכמים אומרים אין טמא אלא עד מקום שהן יכולין לפשוט את ידן וליגע ממקום הגניבה רשב"ג אומר כל הבית כולו טמא על פי הגניבה רבי אומר אין טמא אלא ממקום הגניבה עד מקום שיכולין לפשוט את ידיהן וליגע ממקום הגניבה מודה ר"מ לחכמים בחררין והדויין שאין בהן מקום רגלי הגנבים שאינו טמא אלא עד מקום שהן יכולין לפשוט את ידן וליגע. פי' על פי הגניבה בעלילת הגניבה

מטמאין כל הבית לפי שהולכין ומחפשין את כל הבית ורשב"ג היינו תנא קמא ורבי היינו חכמים וקמ"ל דמאן תנא קמא וחכמים רשב"ג ורבי ומתני' דלא כתרוייהו דמטמא מקום רגלי הגנבים דהיינו יותר ממקום הגניבה ולא כל הבית וסתם מתני' ר"מ והיינו דקתני בברייתא מודה ר"מ:

משנה ז

אודיירין. יש ספרים שכתוב בהם אוליירין והם מחממי מרחצאות כדמשמע בפרק המביא כדי יין (דף לב.):

בעובד כוכבים כליו טהורים. אין בהם איסור יין נסך דלא חיישינן שמא לקחם העובדי כוכבים בלא ידיעת הישראל לעשות בגת אבל בישראל דמשום טומאת מגע חיישינן ואין לפרש דעובד כוכבים נמי איירי לענין טומאה דאם כן מאי שנא עובד כוכבים ומאי שנא ישראל: תניא בתוספתא (פ"ח) אמר רבי יהודה מודה רבי אלעזר בן עזריה לחכמים בחלונות של אוליירין שהם נפתחות זו לתוך זו שאם היו כלים נשמטים מאחוריהם שאין טמאין וחכמים אומרים בין כך ובין כך טמאין המניח כליו בחלונות של אוליירין ונעל וחתם אף על פי שבא ומצאו מפתח פתוח וחותם מקולקל טהור חותם שאמרו אפי' טיט ואפי' קיסם (בתוספתא איתא המדחה.) חרש כליו בחלונות של אוליירין הרי אלו טמאין מפני שהעובד כוכבים נשאל עליהם רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אפילו נימא אחת יוצאה מהן טמאין מפני שהמדרס מביא טומאה לעצמו בכל שהו הלוקח כלים מאומני עובדי כוכבי' והמוסר כלים לאומני עובדי כוכבים טמאים מדרס וטמאין טמא מת הלוקח כלים מאומני עם הארץ והמוסר כלים לאומני עם הארץ טמאין מדרס וטהורין מטמא מת הניחן על כתיפו טמאין אף מטמא מת אמר רבי דוסתאי בר ינאי לא נחלקו ב"ש וב"ה על המוסר ליחיד שהן טמאין ועל המניח בפני הרבים שהן טהורין על מה נחלקו על המוסר לרבים ועל המניח בפני היחיד שבית שמאי מטמאין וב"ה מטהרין מעשה באחד ששכח כליו בבית הכנסת ובא מעשה לפני חכמים וטהרום שאינה רשות עם הארץ הניח כליו בבית המרחץ ובא ומצאן כל שהן הרי אלו טהורות ומלמדין אותו שלא יעסוק בטהרות הניח גיתו ובורו ונכנס לעיר אע"פ שבא ומצא עם הארץ עומד בצידן טהורין וכן בעובד כוכבים אינו עושה יין נסך. עם הארץ שבא להזות אין מזין עליו ועל כליו אלא לאחר שלשה ימים אבל חבר שבא להזות מזין עליו ועל כליו מיד אמר רב יהודה בד"א שהיה בחזקת אוכלי תרומה לא היה בחזקת אוכלי תרומה מזין עליו מיד ועל כליו משישמר היה לבוש בחלוק ועטוף בטלית ואמר בלבי על החלוק ואין בלבי על הטלית החלוק טהור והטלית טמאה היה סל על כתיפו והמגריפה בתוכה

ואמר בלבי על הסל ואין בלבי על המגריפה הסל טהור והמגריפה טמאה. פי' נשמטין מאחוריהן ויוצאין חוץ לחלון מאחוריו חיישינן שמא נגע מאחוריו ולא ראה. מפתח פתוח וחותם מקולקל טהור וכל שכן לעניין יין נסך כדאמרינן בפרק בתרא דע"ז (דף ע.) דהשתא טהרותיו טהורות יין נסך מיבעיא וכהאי גוונא תניא לקמן בתוספת' גבי עוטן זיתיו ובפ' תשיעי אכתבנה ותימה דתניא בפ' אין מעמידין (דף לא.) השולח חבית של יין ביד עובד כוכבים ושל מורייס ושל ציר ביד עובד כוכבים אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור פירוש נקט אורחא דמילתא דעובד כוכבים אין אוסר יין במגע עד שבא ר' מאיר וגזר בפרק קמא דחולין (דף ו.) ודרך לשלוח יין בידו אלא דצריך חותם משום דחשוד לאיחלופי מ"מ משמע דצריך שיכיר חותמו ולא שייך כאן לשנויי כדמשני התם כאן בעיר כאן בדרך או בין הגתות שאני דהתם (צ"ל בבית.) בחבית של עובד כוכבים ויש לחלק דמפקיד ביד עובדי כוכבים שאני וכן כל הנהו דתנן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סט.) כדי שיפתח ויגוף ותיגב שהניח שם העובד כוכבים לשמרה והפליג והלך לו. חרש כליו בחלונות לא ידענא מהו ולפי הענין שהניחן בשינוי ומתוך כך העובדי כוכבים דהיינו האולייר הממשמש בהן ונשאל עליהן. אפילו נימא אחת יוצאה דרך המדרס שאפי' נימא אחת צריכה לו וחשיב יד: הגה"ה הרב השמיט (קאי על טמאין מדרס וטמאין טמא מת באומני עובדי כוכבים שהשמיט הר"ש פירושו.) זה ונראה לי שכך פירושו טמאין מדרס מטמא מת ואף על גב דאין טומאת מת לעובדי כוכבים חיישינן שמא מת נגע בהן ביד העובד כוכבים. ע"כ י"א:

לאומני עם הארץ טמאין מדרס היינו משום אשתו כדפרישית לעיל וטהורין מטמא מת דדרך ע"ה כשיש חולה בביתו ונטה למות מוציא הכלים מביתו שלא יטמאו במת ובמכירו שהוא אוכל בתרומה כדתנן לקמן בפ"ח וכן (מ"ב) לוקח נמי לא הי' מוכר לו בתורת טהורין כיון דמכירו שהוא אוכל בתרומה אבל כשנושאו על כתיפו והולך בעיר אין נזהר משאר טומאות שבעיר דפעמים זיז בולט ועובר תחתיו ולאו אדעתיה. על המוסר ליחיד שהן טמאין מדרס משום אשתו. ועל המניח בפני רבים ולא מסר להם שהן טהורין לפי שכל אחד נזהר מליגע שלא יגיד עליו ריעו. ששכח כליו בבית הכנסת היינו מניח בפני רבים. ובא ומצאן כל שהן. כלומר מצאן כמו שהניחן ומלמדין אותו שלא יעסוק בטהרות כלומר לכתחלה אסור דיעבד שרי. וכן בעובד כוכבים אינו עושה יין נסך דאע"פ שעומד בצדו מירתת. אלא לאחר ג' ימים דעם הארץ אינו נזהר כשעובר בעיר וחשיב כנטמא היום ומזה בשלישי ובשביעי. ועל כליו משישמר קסבר ר' יהודה כשאין אוכל בתרומה בלבו על עצמו ואין בלבו על כליו. הסל על כתיפו של תאנים. והמגריפה

כלי ברזל שגורפין בו את הכירה וגם מבדילים בו תאנים המדובקות זו בזו ובערוך פי' לוקטי התאנים יש להם מגריפה ותופסין בו ייחור של תאנה ומורידו לארץ ולוקטן ומניחן בסל. הסל טהור והמגריפה טמאה בזבחים בריש טבול יום (דף צט:) ובשלהי אין דורשין (דף כ.) פריך וליטמא המגריפה לסל [ומשני] אין כלי מטמא כלי וליטמא מה שבסל [ומשני] באומר שמרתיו מדבר המטמאו לא שמרתיו מדבר הפוסלו:

משנה ח

והסיע את לבו. שהסיח דעתו:

היו ידיו טהורות. בידים מחמיר אפילו ר' יהודה דאפי' יודע אני לא מהני כיון שהסיח דעתו מלאכול: תניא בתוספתא [שם] היה משתמש מן החבית בחזקת של חולין ואח"כ נמצאת של תרומה הרי זו טהורה ואסורה באכילה מפני שספק טבול יום אמרו לו על הטהורה תלויה היא הרי זו טמאה ואם אמר הריני מניחה עד שאשאל עליה טהורה המשקין טהורין וטמאין בתוך הבית הולכין אחר הרוב ומעשה באשה אחת שסיננה משקין טמאין בתוך הבית ונפל ככר של תרומה ובא מעשה לפני חכמים ולא טמאוה מפני שהסיחה דעתה מהם. פי' מפני שספק טבול יום ובחזקת חולין היתה ולא שמרה ממנו אבל לשאר טומאות לא חיישינן. תלויה היא. כלומר נולד בו ספק טומאה ומתוך כך נתייאש ולא נזהר לשומרה. הרי זו טמאה דכיון שהסיע לבו ממנה אפילו נודע אחרי כן דמה שאמרו לו תלויה היא טהורה היתה מכל מקום חשובה כטמאה מחמת שהסיח דעתו ממנה אבל אם אמר הריני מניחה עד שאשאל עליה לא הסיח דעתו ממנה ואם נתברר אותו ספק שטהור היה הרי זו טהורה. מפני שהסיחה דעתו מהן כלומר לא רצו לטמא הככר מחמת שהסיחה דעתה ממשקין הטמאין ולא ידעה אם טמאים היו אותן שעל הככר או טהורין דהולכין אחר רוב הטהורין שבבית:

פרק ח

משנה א

מוקפות צמיד פתיל טמאין. משום אשתו כדפרישית בפירקין דלעיל:

ר' יהודה מטהר בתנור. משום דאי אפשר לו להסיטן דסתמו מחובר קצת שעושין את הטפילה עד שיהא בארץ ומאן דמטמא גזר מחובר אטו שאינו מחובר כגון תלוי בצואר גמל בשבת פרק כל הכלים (דף קכה.): תניא בתוספתא [פ"ט] חבר ועם הארץ שרויין בחצר ושכחו כלים בחצר הראוי ליטמא מדרס טמא מדרס והראוי ליטמא טמא מת טמא מת לזה סוכה בפני פתתו ולזה סוכה בפני פתחו לזה מחיצה בפני פתחו ולזה מחיצה

בפני פתחו זה מניח כליו בתוך סוכתו וזה מניח כליו בתוך סוכתו זה מניח כליו על גבי מחיצתו וזה מניח כליו על גבי מחיצתו וטהורין ר"ש אומר אע"פ שאין שם לא סוכה ולא מחיצה טהורין שזה מניח לפני פתחו וזה מניח לפני פתחו לזה מחיצה או סוכה לפני פתחו של חבירו ולזה מחיצה או סוכה לפני פתחו של חבירו זה מניח כליו בתוך סוכתו ועל מחיצתו לפני פתחו של חבירו וזה מניח כליו תוך סוכתו ועל מחיצתו לפני פתחו של חבירו שלזה רשות ליכנס ולזה רשות ליכנס עם הארץ שהניח אוכלין ומשקין ע"ג מעיין וירד לשתות הרי אלו טהורים מפני שאין אחרים ממשמשין בהם אבל חבר שהיה מוכר אוכלין ומשקין על פתח חנותו הניחן ונכנס הרי אלו טמאין מפני שאחרים ממשמשין בהם נאמנים עמי הארץ על טבילת טמא מת ואין נאמנין על טבילת (בתוספתא איתא בדף.) הדף חבר שמת והניח פירות הולכין אחר רוב מכנסו אם רוב מכנסו תרומה תרומה הניח טהרות הרי אלו טהורות הניח כלים הרי אלו טמאין שאני אומר הזו ולא שנו או שנו ולא טבלו או שמא לא הזו כל עיקר חבר שמת והניח פירות אפילו אותו היום כנסן הרי אלו בחזקת מתוקנין עם הארץ שקבל עליו והיה לו טהרות ואמר ברי לי שלא נטמאו בזמן שהן עשויות ע"ג אחרים אסורות לו ואסורות לכל אדם על גבי עצמו מותרות לו ואסורות לכל אדם ר"ע אומר אם מותרות לו מותרות לכל אדם ואם אסורות לכל אדם אסורות לו וכן עובד כוכבים שנתגייר והיה לו יין ואמר ברי לי שלא נטמא בזמן שהוא עשוי ע"ג אחרים אסור לו ואסור לכל אדם ע"ג עצמו מותר לו ואסור לכל אדם ר' עקיבא אומר אם מותר לו מותר לכל אדם ואם אסור לכל אדם אסור לו. פי' שלזה רשות ליכנס ולזה רשות ליכנס ובהך בתרייתא טמאין כיון דיש לשניהם רשות ליכנס זה מפני פתחו וזה מפני מחיצתו וסוכתו. עם הארץ שהניח אוכלין ומשקין על גבי מעיין בכל הספרים כתוב כן ואי אפשר לישבו אם לא נעמידנה בדברים שעם הארץ נאמן כי הנך דתנן בפרק חומר בקודש (דף כד:) דנאמנין ביהודה על טהרת יין ושמן כל השנה כולה ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה ובירושלים נאמנים על הקודש ובשעת הרגל נאמנין אף על התרומה ונקיט גבי מעיין רבותא דאפי' עם הארץ שאין חביריו בדילין הימנו לא חיישינן משום דע"ג מעיין אין אחרים משמשין וגבי חנות נקט רבותא דאפי' חבר שעמי הארץ בדילין הימנו חיישינן לפי שבחנות יד הכל ממשמשות. נאמנים עמי הארץ על טבילת טמא מת היינו בגופו. ואין נאמנים על טבילת הדף היינו בכליו כדאמר אביי בפרק חומר בקודש (דף כב:) לא קשיא הא בגופו הא בכליו דכי שיילינן מיניה כלי מטבלינן ליה שמא הטביל כלי בתוך כלי ואע"ג דרבא משני התם שינויא אחרינא לא פליג אשינויא דאביי: הניח כלים כיון דאיפשר לתקן בטבילה לא חשו בכלים אם

החמירו ואפי' בכלי חרס משום דלא פליג בכלים. ע"ג אחרים שיש עמי הארץ אחרים שעשו לו קודם שקיבל עליו דברי חבירות והוא אומר ברי לי שבטהרה נעשו וכן עובד כוכבים שנתגייר לענין יין נסך נקט ליה כגון שהיתה לו גת בעוטה שנתעסק בה עובד כוכבים קודם שנתגייר זה והוא אמר ברי לי שלא התחיל למשוך בידו:

משנה ב

אם עם הארץ מכיר את המפקיד שהוא אוכל בתרומה זהיר עליהן שלא יטמאו במת ולא בעו הזאה שלישי ושביעי אבל טמאים מדרס משום אשתו דאין נזהר על אשתו ובורייתא דלוקח כלים מאומני עם הארץ ומוסר כלים לאומני עם הארץ לא קשיא מידי כדפרישית בפירקין דלעיל:

בזמן שהיא רוצצת. שהכיסוי דוחק את הבגדים מחמת שהיא מליאה ביותר:

טמאים מדרס. הבגדים דכשאשתו יושבת על התיבה או נשענת עליה מכבדת על הבגדים:

אם אינה רוצצת טמאין מדף. כלומר טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין:

אע"פ שמפתח ביד הבעלים. דחיישי' שמא הסיטם:

משנה ג

ביום ומצא ביום טהור. דסתמא אם היה אדם שם ונגע בו היה מגביהו כדרך מוצא אבידה אבל בלילה אפי' שעה אחת דלא חזי ליה חיישינן שמא נגע בו ולא ראהו: תניא בתוספתא [פ"ט] המאבד והמוצא ברשות היחיד טמאין מדרס וטמא מת ברשות הרבים ועבר עליה לילה אחת טמאין מדרס וטהורין טמא מת ור"ש מטהר שהיה ר"ש אומר איבד מחט ומצא מחט טהור שאני אומר מחט שאבד הוא מחט שמצא ומודים חכמים לר"ש במניח ושכח לרה"ר שאע"פ שעבר עליהן לילה אחת אין טמאין מדרס ובמניח ושכח לרשות היחיד ועבר עליהן לילה אחת טמאין מדרס וטהורין טמא מת המאבד והמוצא בתוך הבית הרי זה טהור מפני שהן בחזקת המשתמר. פי' ברשות היחיד טמאין מדרס אם הוא דבר הראוי למדרס ומטמא במשא טמאין טמא מת ובעי הזאה שלישי ושביעי ואפילו לא עבר עליהן לילה דלא מפליג ברה"י משום חומרא דרה"י דספיקו טמא ומתני' דקתני ביום ומצא ביום טהור ברה"ר: טמאין מדרס וטהורין טמא מת דמחמירינן במדרס טפי מבמת משום דעובד כוכבים ונשים שכיחי מת לא שכיח ומתני' דקתני טמא היינו מדרס וכל מידי דלא חזי למדרס כגון סאה ותרקב וכיוצא בו טמא מגע זב. ור"ש מטהר בין ברה"ר בין ברה"י ואפי' עבר עליהן לילה ולהכי נקט מחט דהוי כעין לילה דלא חזי ליה: במניח ושכח לא החמירו בהן כמו באבדה. שהן בחזקת המשתמר דלא שכיחי התם

עובדי כוכבי' ונשי עם הארץ דאיירי בתוך הבית של חבר: ברה"ר טהורים דאינו אלא ספק שמא נגע בהן עובד כוכבים או עם הארץ הילכך ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור: תניא בתוספתא [שם] כלים השטוחים ברה"י למעלה מעשרה טפחים טהורין דברי ר"מ ור"ש אומר (צ"ל אפילו למעלה וכ"ה בתוספתא.) למעל' ממאה אמות טמאין גגו של חבר למעלה מגגו של עם הארץ חבר שוטח שם כלים ומניח שם טהרות אע"פ שעם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע הרי אלו טהורות וכן בעובדי כוכבים אינו חושש משו' יין נסך רשב"ג אומר גגו של חבר למעלה מגגו של עם הארץ חבר שוטח שם כלים ומניח שם טהרות ובלבד שאין עם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע נפל כליו לתוך בורו של עם הארץ טמא וטהור במלייתו. פי' אע"פ שעם הארץ יכול לפשוט את ידו וליגע. בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף ע:) איתמר חצר שנחלקה במסיפס אמר רב טהרותיו טמאות ובעובד כוכבים אינו עושה יין נסך ור' יוחנן אמר אפי' טהרותיו טהורות ופריך עלה דרב מהא דחבר שוטח שם פירות ומשני אמר לך רב אנא דאמרי כרשב"ג ועליה דר' יוחנן פריך מדרשב"ג ומשני התם אית ליה לאישתמוטי ולומר אמצורי בעלמא קא ממצרנא וקצת קשה דהתם פרך עליה דר' יוחנן מדרבי שמעון בן גמליאל והדר פריך עליה דרב מדתנא קמא ומעיקרא ה"ל לאתויי רישא והדר סיפא:

משנה ד

שהיו גנבים. שפתחו הדלת ולא נכנסו לבית אלא נמלכו והלכו להם:

משנה ה

שלא ברשות. ומירתתה שלא תתפס כגנב וממהרת לצאת אף על פי שלצורך בנו של בעל הבית נכנסה או לצורך בהמתו:

משנה ו

כל המיוחד לאוכל אדם. כגון סתם אוכלין:

טמא טומאת אוכלין. עד שיפסול מאכילת כלב:

וכל שאינו מיוחד לאוכל אדם. כדמפרש כגון גוזל טהור שנפל לגת ומת אפילו בלא גת נמי בעיא מחשבה כדתנן בריש מכילתין דנבלת עוף טהור בעיא מחשבה והיינו בכפרים כדתנן בפרק בתרא דמסכ' עוקצין ואי בכרכים לא בעי מחשבה כדתנן נמי התם ומשום כרכים נקט גת כדאמרינן בפרק בא סימן (דף נ:) דגיתו מאסתו ועשאתו ככפר ובכרכים ובכפר לא פליגי ר' יוחנן בן נורי ורבנן אלא בגת פליגי דמר סבר אף בכרך בעי מחשבה ומר סבר לא בעי מחשבה:

ר' יוחנן בן נורי מטמא. בפרק בא סימן [שם] קאמר ר' יוחנן בן נורי טעמיה מקל וחומר:

העלהו. היינו מעשה ולא דמי להעלהו חרש שוטה וקטן דפ"ב דמכשירין גבי הכשר דלא חשיב מעשה אלא א"כ הפך בהן כדקאמר ר' יוחנן בפ"ק דחולין (דף יג.) משום דאיכא למיתלי דמפני הכנימה עבד ולא שירד עליהם טל ומיהו קשיא דה"נ איכא למימר דלהאכילו לכלב העלהו ולא להאכילו לעובדי כוכבים ושמא הכא במאי עסקינן כגון שהעלהו ונתנו לעובדי כוכבים: תניא בתוספתא [שם] ר' אליעזר אומר משקה סרוח הרי הוא טהור אמרו לו אין המשקה יוצא ידי הפרה ולא ידי הכלב. חטין היוצאות עם גללי הבקר ושעורין היוצאין עם גללי הבהמה אע"פ שחישב עליהן לאוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין כינסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין גללין אע"פ שכנסן למשקה בטלה דעתו גוזל שנפל לתוך הבור של גת חישב עליו לאשפה טהור לכלב טהור דברי ר"ע ר' יוחנן בן נורי מטמא מעשה היה ונמנו עליו חמשה זקנים בלוד וטימאוהו:

משנה ז

אחורי כלים. במסכת טבול יום שנויה משנה זו בתוספתא [פ"א] וכתבתיה בפ' שני דטבול יום ושם פרשתיה:

משנה ח

שהיא קטפרס. שצידה אחד נמוך כעין מדרון:

ומשקה טופח מלמטן. בצד הנמוך והיינו בצק שבלילתה רכה ומשקה שלה טופח אבל מלמעלה בצק שבלילתה עבה ואין בה משקה טופח:

ושלש חתיכות. בין שלשתן כביצה אחת טופח ושתים אינן טופח סדורות זו אצל זו והטופחת מלמטה והשתא האמצעית נוגעת בטופחת והעליונה אינה נוגעת אלא באמצעית ולכך קתני דשלש אינו חיבור משום עליונה דנגיעה אינה מחברת את הבצק אא"כ נושכות כדתנן בפ"ק מקרצות נושכות זו את זו אבל שתים חיבור ולכך נקט משקה טופח מלמטן דאם היה מלמעלה היה המשקה זב בשלשתן ומחברן ור' יוסי סבר דאין משקה מחברן אא"כ רוצצות משקה ורוצצות לשון דוחק הוא כי ההוא דלעיל גבי תיבה מלשון (חולין דף קכה:) טומאה רצוצה ויתכן להיות כשדוחק בבצק המשקה נפלט ממנו:

ואם היה המשקה עומד. שאין העריבה קטפרס:

אפי' כעין החרדל. שבכל כביצה של בצק אין ביחד אלא כעין החרדל מצטרף לכביצה ורבי דוסא סבר דאין אוכל פרור מצטרף פרור מלשון פירורים א"נ פרוד בדליי"ת מלשון שני פרידי עפר על פרידה אחד של תרווד רקב דפרק המפלת (דף כז.) ואכעין החרדל קאי דפרורים קטנים כולי האי אין משקה מחברן א"נ לא מפליג ר' דוסא דלעולם אין משקה מחבר אפי' אוכל כביצה שנחלק לשנים והא דתנן לעיל בפ"ק דאם יש ביניהם

משקה טופח אף בתרומה הכל טמא אפי' כרבי דוסא אתיא דהתם לאו מטעם חיבור משקה הוא כדפרישית שם ודווקא במשקין המכשירין פליגי הכא תנאי אבל מי פירות אין מחברין האוכלין כדתנן במס' טבול יום פ"ג (מ"ד) ואפי' ר"א בן יהודה איש ברתותא לא קאמר אלא בעיסה שנילושה במי פירות אבל בשתי חתיכות של בצק מודה דאין מי פירות מחברן וסוגיא דהש"ס במנחות פ' הקומץ רב' (דף כד.) כמ"ד משקה מחבר דבעי רבי ירמיה צירוף כלי וחיבור מים מהו ואם תמצא לומר כיון דמיחבר מיחבר חיבור מים וצירוף כלי מהו כגון שיש בכלי שרת שני חצאי עשרון שאין נוגעין זה בזה ויש חצי עשרון אחר חוץ לכלי המחובר לאחד מאותם שבתוך הכלי ע"י מים כגון דמונחים מים בצנור ונגעי מיא לאחד שבפנים ולאחד שבחוץ דאי נגעה טומאה לזה שבכלי שאינו נוגע במים ונטמא חבירו משום צירוף כלי מהו שיטמא זה את זה של חוץ בחיבור מים אם נגעה טומאה בזה שבחוץ ונטמא חבירו שבכלי בחיבור מים מהו שיטמא האחר בצירוף כלי ודכוותה במסכת זבחים בסוף פרק טבול יום (זבחים דף קה.) חיבורי אוכלין ע"י משקין חיבור לטומאה קלה ואין חיבור לטומאה חמורה כגון חצי זית נבילה מכאן וחצי זית נבילה מכאן ומשקה טופח באמצע ונוגע בשניהם מחברן לטמא אוכלין ומשקין הנוגעין באחד מן החצאין אבל אין מחברין לטמא אדם וכלים: תניא בתוספ' (פ"ט) עריבה שהיא טמאה טמא מת אין לשין בה קמח של חולין ואין עורכין בה הגה"ה ואני הצעיר קשיא לי מאי איריא בצק של תרומה אפי' של חולין נמי וא"ת ה"נ ומיירי בשקמח חולין מלמטה מפסיק כמו שמפרש והולך כ"ש דלא ה"ל למנקט בצק של תרומה דהא אמר ובלבד שלא יהא בצק של תרומה נוגע בעריבה ונ"ל דהאי אם רצה דמפרש לא גרסינן ליה ונימא דהוא פירוש דבריית' ואתיא שפיר ע"כ: בצק של תרומה אבל אם רצה מביא קמח של חולין ועורך לתוכה בצק של תרומה ובלבד שלא יהא בצק של תרומ' נוגע בעריבה ר"ש בן אלעזר אומר המזחילה שהיא שותתת ויורדת משקין ובא טמא והפסיקן העליונים טמאין מפני שהם גרורים על גב ידיו והתחתונים טהורין: פי' שהוא טמאה טמא מת שנגעה בטמא מת. אין לשין בה קמח של חולין דאסור לעשות עיסתו בטומאה משום דטבולה לחלה. אבל אם רצה מביא קמח של חולין אפילו הוכשרו החטין דמטמא הקמח הנוגע בעריבה לא חיישינן דאין הקמח חוזר ומטמא בצק של תרומה דאין קמח חיבור זה עם זה להצטרף לכביצה ואף על גב דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא לטמא אחרים בכביצה כדתניא בתורת כהנים (ויקרא י"א:ל"ד) מכל האוכל אשר יאכל אשר יביא עליו מים יטמא יכול יהא אוכל מטמא בכל שהוא תלמוד לומר אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת הוי אומר זו ביצת תרנגולת יכול אף ליטמא בכביצה תלמוד לומר מכל

האוכל אפילו מקצת אוכל הא כיצד ליטמא בכל שהוא לטמא אחרים בכביצה ואף על פי שהקמח של חולין טמא מתערב עם הבצק של תרומה טהורה אין לחוש בכך דדמי להא דתנן בפ"ק (מ"ה) כחצי ביצה אוכל שני וכחצי ביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה שלישי הכא נמי הוה ליה כחצי ביצה טמא וכביצה טהור שבללן זה בזה דהכל טהור דאע"ג דאיכא קמח טובא כיון דלא הוי חיבור כחצי ביצה דמי אבל אי אפשר להעמידה בקמח של חטין שלא הוכשרו דא"כ אפי' של תרומה נמי יביא. מפני שהן גרורין ע"ג ידיו ר"ש בן אלעזר בשטתיה דרבי יהודה במסכת טבול יום (פ"ב מ"ז) ומייתי לה במסכת עבודת כוכבים בפ' ר' ישמעאל (דף ס.) דאמר מפיה ומשוליה טמאה. ובמסכת טבול יום פרק שני פרשתיה:

משנה ט

כיון שהשיקה למקוה טהורה. דקטפרס חיבור ובתוספתא משמע דלענין טופח נקט לה דקתני מקל שהוא מלא משקין טופחים:

עד שיטביל את כולה. קסברי רבנן דקטפרס אינו חיבור כדקתני סיפא:

הנצוק. קילוח צנור הבא מלמעלה למטה בזקיפה כמרזב של גג:

קטפרס. מים הבאים מלמעלה למטה דרך מדרון של תל גבוה וזקוף:

ומשקה טופח ואין בו להטפיח שאם טפח בהם ידו לא יעלה בה משקה שיוכל להטפיח דבר אחר:

אינו חיבור לא לטומאה. אם משקין תלושין הן נגע טמא בתחתון העליון טהור וכן לענין משקה טופח אפילו במקום חלק משקין מכאן ומכאן ומשקה טופח באמצע נגע טמא במשקה טופח משקין שמכאן ומכאן טהורין ואע"פ שמחוברין לו:

ולא לטהרה. גממית שאין בה מ' סאה ונצוק וקטפרס או משקה טופח מחבר גממית זו למקוה שלם אינו חיבור והטובל בגממית לא עלתה לו טבילה:

האשבורן. בקוע ארץ מלחה שנתבקעה ונקוו שם המים חיבור לטומאה ולטהרה כך פי' בקונטרס בפ' שני דגיטין (דף טז.) ובפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף עב.) וקשה לר"ת דעד כאן לא פליגי ר"מ ור' יהודה בשילהי אין דורשין (דף יט.) בשלש גממיות דעליונה ותחתונה של עשרים עשרים ואמצעית של מ' אלא בעליונה אי אמרי' גוד אסיק אבל בתחתונה כולהו מודו דמטבילין דאמרינן גוד אחית והכא משמע דאין קטפרס חבור כלל ולאו קושיא הוא דבהדיא פליגי רבנן בתוספת' דמקואות (פ"ג) ואמרו אין מטבילין לא בעליונה ולא בתחתונה אלא באמצעית ומתני' כרבנן ור"ח מפרש דאיירי הכא בשתי גממיות של עשרים עשרים ונצוק או קטפרס מחבר דוקא היכא דמחברי למקוה שלם מודו בתחתונה

אבל הכא דליכא מקוה שלם אפי' לר"מ לא הוי חיבור תדע מדנקט התם שלש גממיות ולא אשמעינן פלוגתייהו בשתים של עשרים עשרים והא דמייתי עלה הא דתנן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו בזה אחר זה ר' יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור ובעי למידק מהכא דגממית דמותר להטביל מחטין וצנוריות בראשו של ראשון ולא מחלקינן משום מקוה שלם אומר ר"ת דכיון שמים שעל הראשון סופן לירד למקוה כמקוה שלם דמי דאי לא תימא הכי שני אמאי טהור לר' יהודה הא קטפרס הוא ורבי יהודה מודה במתניתין דהכא מדקאמרינן בריש פרק שני דגיטין (דף טז.) דילמא לענין מקוואות ור' יהודה היא אלא על כרחין כיון דסופן לירד למקוה חשיב חבור טפי ונראה דאין ראייה כלל מההיא דגיטין דתיקום מתניתין כר' יהודה דהתם אברייתא דקתני טופח להטפיח חיבור קאי ולא אמתניתין דנצוק וקטפרס דמתני' לא קתני טופח להטפיח חיבור ובהדיא מיתניא מתניתין דהכא לענין השקה ועל כרחין מדקאמר התם דילמא לענין מקוואות ור' יהודה היא משמע דס"ד מעיקרא דלא מיתניא לעניין מקוואות והיינו משום דמתני' דנצוק וקטפרס ומשקה טופח מיתניא לענין השקה ס"ד דעלה מיתניא ההיא דטופח להטפיח חיבור ומסיק דלאו עלה מיתניא אלא לענין מקוואות ור' יהודה היא אבל רבנן פליגי וסברי דלענין מקוה אין טופח להטפיח חיבור ואלייהו מבעיא לן אי הוי חיבור לעניין ידים וה"ה דמבעיא לן במתניתין דהשקה דקתני משקה טופח אינו חיבור אי טופח דוקא או אפי' להטפיח דידים מדמינן להשקה אבל לר' יהודה אפי' במקום הוי חיבור כ"ש בידים דקילי טפי כדמשמע בפ' כל הבשר (דף קו.) דקאמר כל גופו טובל בהן ידיו ורגליו לא כ"ש ולמאי דפי' ר"ת דחשיב חיבור טפי ברגליו נוגעות במים משום דסופה לירד קשה דבפ' בתרא דמסכת ע"ז (ד' עב:) גבי מערה מחבית לבור קילוח היורד משפת חבית ולמטה אסור דדייק ש"מ נצוק חיבור אי נצוק חיבור אפי' חבית נמי ליתסר וכן בההוא (שם) עובד כוכבים דאנח ידיה אגישתא לימא שאני הכא משום דסופו לירד ועל חנם דחק ר"ת דלעולם אפי' בשתי גממיות דכל אחת של עשרים שרי ר' יהודה בתחתונה והא דנקט אמצעית של ארבעים לרבותא דאפ"ה אסר בעליונה ועוד משום רבנן דפליגי בתוספתא דמקוואות ואסרי אף בתחתונה. הקשה ר"ת דהכא משמע דטופח להטפיח חיבור ובפ"ו (מ"ז) דמקוואות תנן ומייתי לה בסוף פרק שני דיבמות (דף כוו.) עירוב מקוואות כשפופרת הנוד כשתי אצבעות חוזרות למקומן ודחק ר"ת לתרץ דנקט בעי כשפופרת אבל במים סגי בטופח להטפיח ומכח משנתינו לא היה צריך ר"ת לדחוק דמתני' בהשקה והתם במקום אבל משום ר' יהודה דאמר דלענין מקוה נמי הוי חיבור צריך לתרץ כן דעל כרחין מודה ר' יהודה בשיעורא דכשפופרת

כדמוכח בפ' שביעי דמקוואות בכמה דוכתי וא"ת לפירוש ר"ת בנקב עגול כשפופרת היכי סגי בטופח להטפיח והלא הנקב עגול הוא ועד שיתמלא חציו אין ברוחב המים כשפופרת ורוחב המים בעינן כשפופרת הנוד כדתנן (צ"ל בפ"ו) בפ' שביעי דמקוואות גבי כותל שבין שני מקואות שנסדק דקתני לשתי מצטרף לערב אינו מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד וגבי נפרץ זה לתוך זה כגון מלמעלה שהפרצה רואה את האויר קתני על רום כקליפת השום על רוחב כשפופרת וי"ל דהתם נמי לא איירי במים אלא בשיעור הפירצה ובתוספתא פליג רשב"ג ואמר טפח מלא רוחב הפרצה ותדע דהא ר' יהודה דאמר טופח להטפיח חיבור פליג התם אשתי וערב ואמר חילוף הדברים ואילו אשיעורא דכשפופרת וקליפת השום לא פליג שמע מינה דלא איירי התם בשיעור המים כלל אלא בשיעור הפרצה. ועוד תניא בתוספתא דמקוואות (פ"ה) קומקום שהוא מלא כלים והשיקו למקוה אע"פ שפיו צר כל שהו כלים שבתוכו טהורין הטהו על צדו עד שיהא בפיו כשפופרת הנוד כלומר דמקילינן טפי כשפיו רואה את האויר כמו בפרצה דכותל אלמא בפיו למעלה לא חיישינן ברוחב כשפופרת ואין לומר משום דכלי שאני דאדרבה מצינו התם ברישא דרבי יהודה מחמיר בכלי דלא מהני ביה נקב כשפופרת לחבר אלא א"כ בפתח גדול בארבעה טפחים וקטן ברובו אע"ג דמודה במקוה דמהני כדמוכח התם בכמה דוכתי ועוד דבסוף פרק חמישי דפרה גבי שתי שקתות קתני בצפים מלמעלה כקליפת השום ולא קתני ברוחב כשפופרת כדקתני גבי פרצה דמקוה אלא ודאי גבי מקוה איירי בשיעור הפרצה ומים המתערבין דרך הפרצה לא בעינן ברוחב חיבור המים כשפופרת וחיבור המים לר' יהודה כדאית ליה ולרבנן כדאית להו וקרי ליה כל שהו ואם תאמר ומאי ניהו שיעורא דרבנן כיון דטופח להטפיח אינו חיבור וי"ל דרבנן בעו כקליפת השום מים בין בנקב כשפופרת בין בפרצה העליונה כדאשכחן בפרה סוף פ"ה (מ"ח) גבי ב' שקתות שבאבן וקדש אחת מהן דקתני אם היו נקובות זו לזו כשפופרת הנוד או שהיו מים צפים על גביהן אפי' כקליפת השום המים שבשנייה מקודשין ועוד יש לפרש דכל מקום שהמים מתערבים דרך נקב או דרך פרצה של מעלה שיעור המים כשיעור הפרצה בין לכשפופרת בין לקליפת השום בין לר' יהודה בין לרבנן ומתיישבת בכך מתני' דכותל וכי פליגי במים צפים מלמעלה מן הכותל בלא פרצה או כי ההיא דקומקמוס דרבנן בעו כקליפת השום ולר' יהודה סגי בטופח להטפיח וניחא השתא הא דתניא בריש חומר בקדש (דף כא:) המים המעורבין עד שיהו מעורבין כשפופרת הנוד משמע שזהו שיעור המים והא דתנן התם גבי סילון דמשיקו אפילו כשעורה ודיו

התם לאו בחסר אלא בשלם שאוב ומשיקו לכשר וסגי בכשעורה משום דשאיבה דרבנן כדאמרינן בפרק המוכר את הבית (דף סו:):

פרק ט

משנה א

מקבלין טומאה. שמוכשרין בשמן היוצא מהן:

ויעת המעטן. כלי שנותנין בו זיתים מלשון (איוב כ"א:כ"ד) עטיניו מלאו חלב:

אבל לא זיעת הקופה. דמשקה היוצא שלא לרצון הוא דאין קופה מחזקת משקין אא"כ זפותה כדאשכחן בפ"ק דשבת (דף יז.) גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות:

שיעור זיעה שלשה ימים. דמשקה היוצא תוך שלשה אינו שמן אלא מוחל בעלמא ואינו מכשיר:

משיתחברו שלשה זה לזה. דרך הזיתים מתחברים זה לזה כששהו במעטן:

משתגמר מלאכתן. מלאכת הכנסתן דכל זמן שדעתו להביא עוד זיתים ממקום אחר ולהוסיף על אלו אין הזיעה מכשרתן משום דלא ניחא ליה ומשתגמר מלאכתן אפי' בן יומו מכשיר: תניא בתוספתא (רפ"י ע"ש) ר"ג אומר משתגמר מלאכתן הגומר את זיתיו בני יומן חזרנו לדברי ב"ש ולדברי ב"ה רבי יעקב אומר משקה הוא ומפני מה טיהרו מוחל היוצא מן הזתים עד שלא תגמר מלאכתן מפני שאינו רוצה בקיומו רבי יהודה אומר מוחל מי פירו' הוא ומפני מה טמאו מוחל היוצא מן שוקת בית הבד מפני שאי איפשר לו בלא צחצוחי שמן המוחל היוצא מן השמן טמא מן המעטן טהור כנסו ועשאו שוקת טמא: פי' ועשאו שוקת שעירבו עם מוחל היוצא משוקת בית הבד ודיני מוחל מפורשים במסכת שבת בפ' חבית (דף קמד:):

משנה ב

גמר מלמסוק. מללקט זיתיו לשון מוסק שייך בזיתים כמו אורה בתאנים בוצר בענבים גודר בתמרים קוצר בתבואה:

אבל עתיד ליקח. לקנות זיתים מן השוק ולהוסיף על אלו:

טהורים. לפי שלא הוכשרו כרבן גמליאל דאמר משתגמר מלאכתן:

אין טמא אלא מקום מגען. אין מוכשר אלא מקום נפילת המשקה:

והמוחל היוצא מהן טהור. הכא איירי במוחל היוצא קודם גמר מלאכתן אבל בסיפא פליגי במוחל היוצא אחר גמר מלאכתן: תניא בתוספתא (פ"י ע"ש) העוטן זיתים בשני בתים כיון שנגמר אחד מהן הוכשרו לקבל טומאה המוסק זיתיו בגליל העליון ועתיד

להורידן לגליל התחתון אין מקבלין טומאה עד שיורידן לגליל התחתון אם עד שלא מסקן חישב עליהן טהורין ואם משמסקן חישב עליהן רבי מאיר מטמא ורבן שמעון בן גמליאל מטהר. הגומר את זיתיו ועתיד למוכרן טהורין ליפותם בעלים טמאים. הלוקח מעטן של זיתים מן העובד כוכבים אם יש מסיק על פני האדמה יעשו בטומא' ומשל ישראל נאמן לומר לא גמרתיו היתה לו אום של זיתים ומבקש לעשותן בטהרה אף על פי שהוא עתיד להוסיף עליהן קב אחד או שני קבין הרי אלו טהורים ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאין. פי' ועתיד למוכרן טהורין דלא ניחא ליה במשקה היוצא. ליפותן בעלים הניח עליהם עלי זית כדי לנאותן. אם יש מסיק על פני האדמה כלומר אע"פ שיש לעובדי כוכבים מוסקי בזיתים במקום אחר לא אמרינן עתיד להוסיף ולא נגמרה מלאכתן אלא יעשו בטומאה: ומשל ישראל כלומר אם קנה מעם הארץ נאמן לומר לא גמרתיו: אם של זיתים [זיתים] שבקרקע המעטן ונדבקו ונעשו אחת קרי אום. אף על פי שהוא עתיד להוסיף טפי הוה ניחא אי הוה גרסינן אם הוא עתיד להוסיף ויש לפרש דהכי קאמר אף על פי שאינו עתיד להוסיף אלא קב כלא נגמרה מלאכתן חשיב וטהורין והא דנקט או שני קבין היינו לפי רוב זיתים שבמעטן:

משנה ד

שייר קופה אחת. להפריש ממנה תרומה ומעשר בטהרה:

לעיני הכהן. שהכהן עצמו יראה שגמר עכשיו את זיתיו:

יוליך לו את המפתח. ומהמנינן ליה במאי דקאמר שעתה גמר זיתיו:

רבי שמעון אומר מעת לעת. של גמר הביא לו את המפתח שפיר דמי ובפ' בתרא דחגיגה (דף כה.) פריך מהכא אהא דתנן התם דנאמנים בשעת הגיתות והבדים אף על התרומה ומשני הא בחרפי הא באפלי: תניא בתוספתא [שם] העוטן זיתיו בפני עם הארץ ונעל וחתם אינו חושש שמא יש שם מפתח אחר וחותם אחר ואע"פ שבא ומצא מפתח פתוח וחותם מקולקל טהור חותם שאמרו אפילו טיט ואפילו קיסם היו שם חורין וסדקין אינו חושש שמא מושיט את הקנה ומסיטן היו שם חלונות של ארבעה טפחים נדונות כפתחים העוטן זיתיו בתוך ביתו עושה להן מחיצה מן הארץ עד הקורות ובלבד שלא יהו ניסוטין מחמת המחיצה רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היתה גבוהה מן הארץ עשרה טפחים שאינה מגעת לקורות טהורה והעוטן בבית הבד כעוטן בתוך ביתו מי שגמר את זיתיו ישייר קופה אחת ויתננה לכהן ויוליך לו המפתח ביד דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר כל אותו היום ר' שמעון אומר מעת לעת יתר על כן אמר רבי שמעון אפילו גמר את זיתיו בשש שעות בערב שבת יוליך לו המפתח מיד ולמוצאי שבת בשש

שעות. פירוש שלא יהו ניסוטין מחמת מחיצה כגון סדינים פרושין או מחצלת פרוסה. ויוליך לו המפתח. כלומר או יוליך לו המפתח. ביד כמו מיד ותרי תנאי אליבא דרבי מאיר (צ"ל דבמתני'.) במתני' לעיני כהן קאמר: רבי יהודה אומר כל אותו היום והא דקאמר רבי יהודה במתני' מיד כל אותו היום מיד קרי ליה. מיד ולמוצאי שבת כלומר למוצאי שבת לאחר שש שעות מיד:

משנה ה

כותש. כלי שמוליכין בו זיתים לבד:

שימתונו. לשון רפיון ולשון לחלוח כמו מתונא בפרק לא יחפור (דף יח.) (לקמן במכשירין פ"ו מ"ב מייתי הר"ש ראיה מפ' אלו עוברין (פסחים מז:) ושפיר עבד דמייתי כראוי מן המוקדם):

הפוצע זיתים בלצי"ר. בלע"ז כדי שיהו רכין ממעכן בידים מסואבות:

טימאן. דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה והן מוכשרין בפציעתו דניחא ליה במשקה דטייף עלייהו שמתוך כך הן מרבים טעם: תניא בתוספתא [שם] רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המניח זיתיו בכותש שימתונו שימלחם שאינם מוכשרין על מה נחלקו על שיהו נוחים ליכתש שבית שמאי אומרים אינם מוכשרים ובית הלל אומרים מוכשרים הזית שפצעו בידים טמאות הוכשר סופתו במלח לא הוכשר לידע אם יש בו שמן לא הוכשר ורבי יהודה אומר הוכשר. פי' שימתינו שימלחם כשהם יבשים אין המלח נדבק בהן. סופתו כלומר פוצעו לסופתו שמרככו מבחוץ מעט כדי שידבק בו המלח לא הוכשר דלא מיכוין דליעקר משקה דידהו לידע אם יש בו שמן בפרק חבית (דף קמה.) מייתי לה וקתני התם לידע אם הגיעו זיתיו למסוק והכל אחד דפוצע בהן לידע אם שמנו נוח לצאת והאי שמן אזיל לאיבוד ופליגי ביה רבי יהודה ורבנן אי מכשיר אי לא כדאמרינן התם בפרק חבית (שם) דבמשקה ההולך לאיבוד פליגי:

משנה ו

לגרגרם. לשון גירגור שייך בזיתים כי ההיא דתנן במנחות פרק כל קרבנות (מנחות דף פו.) מגרגרו בראש הזית והתם ניחא דלפי שאין מתבשלין יחד מלקטים גרגיר [גרגיר] בפני עצמו כי ההיא דתנן לעיל בפרק ג' (מ"ג) אפי' גרגיר יחידי טמא ושמא ה"נ כשמעלה אותן לגג למתקן בחמה לסופתן במלח ולאוכלן אין מתמתקין כולן בבת אחת ולהכי נקט לגרגרם:

הרי אלו מוכשרין. דניחא ליה שיזועו שם דחזו לאכילה טפי:

נתנן בבית שילקו ועתיד להעלותן לגג. דרך הזיתים שלוקטין אותן שלשה פעמים לפי שאין מתבשלין יחד כדתנן במנחות פרק כל קרבנות (שם) שלשה זיתים ובהם שלשה שמנים והזית השלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו לראש הגג. ילקה בלצייי"ר בלע"ז:

נתנן בגג שיפתחם. שיתבקעו הזיתים וימלחם:

הרי אלו מוכשרים. דבכל הני ניחא בזיעת השמן הנפלט:

עד שישמר את גגו. שיתקן שומרה לגג:

משנה ז

רצה ליטול מהן בד אחד. בשלא נגמרה מלאכתן איירי דלא הוכשרו כדתנן לעיל ורצה ליטול מהן כשיעור שעושין בבית הבד בפעם אחת או בשני פעמים ועדיין ישאר בהן במעטן הרבה:

ב"ש אומרים קוצה בטומאה. דקוצה ומוליך בכלים טמאים דעדיין לא הוכשרו אבל כשגמר ליקח מה שרצה ליקח (צ"ל מועלת) (מעולם) לקיחתו למותר כאילו נגמרה מלאכתן ומכסה המותר שבמעטן בטהרה כאילו הוכשר:

וב"ה אומרים אף מחפה בטומאה. דאף הנשאר לא הוכשר ומיהו אם עקר כל הזיתים כדי לעשותן בבית הבד היו מוכשרים ואתא רבי יוסי למימר דאף חופר בקרדומות ועוקר כל הזיתים משם ומוליך לבית הבד בטומא' לפי שלא הוכשרו: תניא בתוספתא [ספ"י] אם עד שלא נגמרה מלאכתן חישב עליהן ורצה ליטול מהן בד אחד או שני בדים ב"ש אומרים קוצה בטומאה ומחפה בטהרה ומוליך בטהרה לבית הבד ובית הלל אומרים אף מחפה בטומאה ובלבד שלא יעקור את כל האום אלא מקום שנהגו להניח כדי בד מניח כדי בד כדי בדידה מניח כדי בדידה קתכו מניח קתכו ובלבד שלא יעקור את כל האום ואם עקר כל האום הרי אלו טמאין רבי ישמעאל בר רבי יוסי אומר משום אביו אע"פ שעוקר את כל האום הרי אלו טהורין ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאים והעוטן בבית הבד כאילו עוטן בתוך ביתו: פי' אום הם זיתים שבקרקעית המעטן כדפרישית לעיל שמדובקין זה עם זה. בדידה פחות מכדי בד. קתכו פחות מכדי בדידה. ובלבד שלא יערים אדרבי יוסי אי אפשר ליישבו דהא בכל ענין טהורין דלא הוכשרו אלא אעתיד להוסיף קאי כי ההוא דלעיל ודומיא דסיפא במעטן בבית הבד כלומר שמניח זיתים במעטן בבית הבד כעוטן בביתו דכל זמן שעתיד להוסיף לא נגמרה מלאכתן:

משנה ח

ברחיים. שטוחנין בהם זיתים קודם נתינתם לבד ואחר כך נותנם בבית הבד וטוענין בקורה כדאיתא במנחות פרק כל קרבנות (שם):

ואם היה משקה מהלך הכל טמא. בשלהי מס' ע"ז (דף עה:) גבי עם הארץ שהושיט ידו לגת ונוגע באשכולות פריך מהכא למ"ד אשכול וכל סביבותיו טמא וכל הגת כולה טהורה ומשני דגבי זיתים לא מפסקי אשכולות שהמשקה מחברם דאין אשכולות בזיתים אבל בענבים יש אשכולות שמפסיקן לפיכך כל הגת טהורה:

ישאלו הבדדין. עמי הארץ הן שטיהרן לעשות זיתיו בטהרה ונאמנים לומר לא נגענו בשרץ שעל העלים ולא נטמאו ועלה נמי לאו בר קבולי טומאה הוא:

ואם היה נוגע באום. שיוצא מן השרץ מעט חוץ לעלים אפי' שער אחד מן השרץ נוגע באום טמא כל האום דחשיב חיבור דלא דמו זיתים המדובקים לעיגולי דבילה דלא הוו חיבור תאנים המדובקים כדפרישית בפ"ק דקתני בתוספתא מפני מה בזיתים חיבור שמתחלה לא נתנן אלא על מנת שיינקו זה מזה: תניא בתוספתא [שם] היתה לו אום של זיתים ועתיד להופכה כיון שתקע בה את היתד אע"פ שיש בה גושין הרבה הרי אלו אינן חיבור משהפכן נעשו אום רבי יהודה אומר אינו חיבור רבי יוסי אומר חיבור. פי' ועתיד להפכה דרך הזיתים שמתפרדים בשעת הפיכה. שיש בה גושים הרבה שיש כמה זיתים מדובקים בגוש. הרי אלו אינם חיבור דמכיון שבא להפרידן שוב אין חיבורן חיבור מידי דהוה אתאנים המדובקין כדפרישית במתני' דבזיתים חיבור דרוצה שיינקו זה מזה והרי השתא אין רוצה שיינקו: משהפכן ונעשו אום כלומר אם לאחר שהפכן ונתפרדו חזרו ונתחברו ונעשו אום פלוגתא דרבי יהודה ור' יוסי [אי] הוי חיבור או לא דמר מדמי לה לדבילה ותמרים וגרוגרות וצימוקים המחוברים דלא הוי חיבור כדפרישי' בשלהי פ"ק דתו לא ניחא ליה שיינקו ומר סבר דאכתי ניחא ליה שיינקו:

משנה ט

נמצא על גבי פרודים. היינו כשתקע היתד והפריד האום ונחלקה האום לכמה גושים שיש הרבה זיתים מדובקים בגוש אחד ומאי דקרי ליה בתוספתא גוש קרי ליה במתני' פירוד:

והוא נוגע בכביצה. שאם באת לצרף זיתים שהשרץ נוגע בהן שיש בהן כביצה:

טמא. כל הגוש אע"ג דהגוש אינו חיבור משתקע בו היתד כדקתני בברייתא מ"מ כיון שיש בגוש זה זיתים טמאין כשיעור לטמא אחרים דהיינו כביצה נעשו חיבור לטמאות כל שאר הזיתים שבו אי נמי משום דשמא אם עכשיו עומד השרץ בצד זה של גוש שמא

נגע כמו כן בצד אחר דלענין גוש אחד לא שייך למימר כשעת מציאתן אבל גבי שאר הגושים אמרינן כשעת מציאתן וטהורין ומיהו לא יתכן טעם זה דמאי שנא בכביצה דנקט ואי אפשר דנקט כביצה כדי לקבל טומאה דהא אוכל מקבל טומאה בכל שהוא כדפרישית בפרקין דלעיל:

פרודים על גבי פרודים. כלומר שיש גושים ע"ג גושים והשרץ על גוש העליון. אע"פ שהשרץ נוגע בכביצה של אותו גוש:

אין טמא אלא מקום מגעו של שרץ כלומר אותו גוש בלבד אבל שאר הגושים טהורים דכי מנית ביה נמי ראשון ושני הוו להו שאר גושים שלישי:

נמצא בין הכותל לזיתים טהור. ולא חיישינן שמא היה על הזיתים:

נמצא בגג. במעלה זיתים מן המעטן לגג איירי ונמצא שרץ בזיתים שעל הגג לא אמרינן עם הזיתים הובא והיה במעטן:

נמצא במעטן הגג טמא. זיתים שבגג דמקודם היה:

נמצא שרוף ע"ג זיתים. היינו הא דתנן לעיל בסוף פ"ד (מ"ב) ספק שרצים כשעת מציאתן שרוף לא מטמא משום דכתיב במותם כעין מותם כדאיתא בנדה (דף נו.) והתם פריך מהכא לריש לקיש דאמר שרץ שנשרף ושלדו קיים טמא ומשני הא בכולו הא במקצתו:

מהוהא. בלויה:

טהורה. מלטמא הזיתים דאמרי' הכי נפל עלייהו כשעת מציאתן אפילו להקל כדדייק מהכא בפרק קמא דנדה (דף ד.): תניא בתוספתא [רפי"א] היה קוצה מן המעטן ומעלה לראש הגג ונמצא שרץ בגג המעטן טהור במעטן הגג טמא דברי רבי וחכ"א נמצא בגג אינו טמא אלא גג במעטן אינו טמא אלא מעטן נמצא בגוש ובגג (צ"ל בתוך ג') ג' ימים המעטן טמא לאחר ג' ימים המעטן טהור הקורץ מקרצות מן העיסה ונמצא שרץ במקרצת העיסה טהורה בעיסה המקרצת טמאה דברי רבי וחכ"א נמצא בעיסה אינו טמא אלא עיסה במקרצת אינו טמא אלא מקרצת נמצא בתוכה של מקרצת הכל טמא המערה מכלי אל כלי ונמצא שרץ בתחתון העליון טהור בעליון התחתון טמא דברי ר' וחכ"א נמצא בעליון אינו טמא אלא בעליון בתחתון אינו טמא אלא תחתון פירורין על גבי (נמצא על גבי פירורין ונגע בכביצה טמא) פירורין אע"פ שנגע בכביצה אינו טמא אלא מקום מגעו כיצד הוא עושה ר"א בן יעקב אומר משום ר' חנינא עודהו השרץ שם תוחב בהן קומוס. פירוש אינו טמא אלא מעטן אבל זיתים שבגג טהורין דאחר שנקצצו מן המעטן בא השרץ: נמצא בגוש ובגג שקצץ גוש אחד מן האום והעלהו לגג: בתוך ג' ימים המעטן

טמא דעל כרחין במעטן היה דאי על הגג אתא על הגוש איבעי ליה לאישתכוחי ולא בתוך הגוש דמאי אמרת דלמא האי גוש מן הזיתים פרודים שלא נתחברו מעולם ונפל שרץ לתוכם על הגג ואח"כ נעשו גוש כיון דתוך ג' ימים הוא אי אפשר להם ליעשות גוש אבל לאחר ג' המעטן טהור כדפרישית דנפל בזיתים שעל הגג ונעשו גוש. הקורץ מלשון (ירמיהו מ"ו:כ') קרץ מצפון. מקרצות. חתיכות של בצק ופלוגתא דעיסה כפלוגתא דמעטן הכל טעם אחד. המערה מכלי אל כלי טעמייהו נמי הכא כי הני דלעיל. פירורין על גבי פירורין בכל הספרים כתוב כאן פירורין בריי"ש ובמתני' כתוב פרודין בדל"ת ובערוך הביא פירודין דמתני' בערך פרד ופי' נמצא השרץ על הזיתים פרודין ועדיין לא נכתשו משמע כמו שפירשתי דתחלה עוטנין אותן בבית הבד כדי שילקו ואח"כ מעלין אותן לגג לנגבן מן המוחל ואח"כ כותשן במכתשת או טוחנן ברחיים כדמשמע בפ' כל קרבנות (דף פו.) וגרסי' נמי בברייתא פרודין כמו במתני' ואע"ג דפרישית במתני' פירודין וגושין הכל אחד והכא נקט ברישא לשון גושין ובסיפא לשון פירודין אפשר דפירודין זוטרי מגושין ובין בזה בין בזה יש זתים מדובקין זה עם זה ולה"נ כתב בספרי פירורין בריי"ש דכשקוצצין האום בקרדומות דרכו ליפרד הזיתים ויש פרורין הרבה עם הגושין שיש בהן כביצה ולכך קתני כיצד הוא עושה דאם יאחז בשרץ יתערבו הפירורין שנגעו בו בטהורים גם פעמים כשמעלהו ונדבק בו פירור אחד וחוזר ונופל עם השאר ולא ידיע משום הכי קתני עודהו השרץ שם. תוחב בהן קומוס בין הפירורין הנוגעין בו לפירורין שתחתיהן שיכנס השרץ ופירורין בתוך הקומוס ובידו אין יכול לאחוז בכל פן יגע בשרץ ולא יטמא:

פרק י

משנה א

הנועל בית הבד מפני הבדדין. בעמי הארץ איירי שטיהרן לעשות בבית הבד ולפי שאין עם הארץ מקפיד על מגע חבירו כדאמרי' בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף ע:) נועל בית הבד שלא יצאו הבדדין ויטמאו בהן ושלא יכנסו עמי הארץ לשם:

והיו שם. בתוך בית הבד כלים טמאין מדרס דמטמאין אדם וכלים בין בהיסט בין במגע:

ר"מ אומר בית הבד טמא. דחיישינן שמא נטמאו בהם אותם עמי הארץ הטהורים וחזרו וטימאו את הכל דאין חוששין ליזהר על הטומאה:

ר' יהודה אומר בית הבד טהור דנזהרים על טומאת ודאי הואיל וחבר זה טיהרם לכך:

ר״ש אומר אם טהורים להם. אלו הכלים כגון שישבה עליהם אשת עם הארץ או שהיו של עם הארץ דבעיניהם טהורים הם:
בית הבד טמא. דלא נזהרו עמי הארץ הבדדין בהם ונטמאו:
ואם טמאים להם. כגון שישבה עליהם אשה הידוע להם נדה:
בית הבד טהור. דודאי נזהרו בהם:
א״ר יוסי. כרבי מאיר סבירא ליה דבית הבד טמא אלא דטעמא דרבי מאיר משום דאין חוששין בטומאה ור' יוסי סבר דחוששין במגע אבל אין בקיאים ונטמאו על ידי שהסיטום אע״פ שלא נגעו בהם:

משנה ב

ומשקין טמאין בתוך בית הבד שנשפכו לארץ ודורכין הבדדין עליהן ונדבקין ברגליהן וחוזרין אותן משקין ומטמאין את הזיתים כשהבדדין עולין ודורכין על גב הזיתים אלא יש בין המשקין לזיתים ארץ כדי שינגבו רגליהם מאותן משקין טמאין ובשאין מנעלים ברגליהם איירי דהא משקה מטמא כלי וחוזרין ומטמאין משקין שעם הזיתים או אפילו אין בהם משקין משום הטבולים לתרומה למאן דאמר כתרומה דמי:
נאמנין לומר לא נגענו. וכגון דחבר עומד עמהן בבית הבד ואע״פ שהטומאה לפניהם לא חיישינן דלמא נגעו ולאו אדעתיה דחבר:
התינוקות בדדים שהביאו את בניהם עמהם וטיהרום לכך וכשבניהם רוצים לפנות יוצאין אביהם עמהן לחוץ כדי שיהא חבר רואן ונפנים אחורי הגדר ולא חיישינן דלמא נגע בטומאה ולאו אדעתא דחבר:

משנה ג

הבדדים והבוצרים. הא דלא נקט הכא ולעיל המוסקין והבוצרים לפי שגזרו על הבצירה שיעשו בטהרה ולא גזרו על המסיקה כדאיתא בפרקא קמא דשבת (דף יז.): בוצרין בענבים וטיהרן לעשות בית בדיו בטהרה ולבצור בטהרה ונתן להם כלים טמאים להטביל:
לרשות מערה. שטובלין בה כמו בורות שיחין ומערות:
דיו. ולא חיישינן שמא לא יטבול ויאמר הטבלתי:
טהורים להם. כגון כלים של עם הארץ אחר כדפרשינן לעיל ורבי שמעון לטעמיה:

משנה ד

הנותן מן הסלים. הנך בבות דמכאן ואילך איירי בענבים מדקתני מן העבט אבל עד השתא אירי בזיתים דמעטן כלי שנותני' בו זתים ועביט כלי שנותנין בו ענבים כדתנן

בפרק איזהו נשך (דף עב:) פוסק עמו על הגדיש ועל העביט של ענבים ועל המעטן של זתים ומיירי הכא בשבצרן לאכילה דאי בבוצר לגת היכי אמרי בית הלל בידים טמאות הא אמרינן בפ"ק דשבת (דף יז.) הבוצר לגת ב"ש אומרים הוכשר ושתיק ליה הלל לשמאי אלא הכא בבצרן תחלה לאכילה ואח"כ נמלך ונתן מן הסלים לגת או מן המשטח של אדמה לגת ענבים השטוחין על פני אדמה וקסברי ב"ש דכיון דהשתא מיהא נותן לגת הוכשרו כאילו בצרן מתחלה לגת לפיכך צריך ליתן בידים טהורים ואי עביד בידים טמאות טימאן ואע"ג דידים שניות ואין שני עושה שלישי בחולין דילמא קסברי דטבולין לתרומה כתרומה דמו אי נמי בידים תחלות עסקינן ור"ש בן אלעזר היא כדאשכחן בפ' שני דחולין (דף לג:) ובית הלל סברי דנותן לגת בידים טמאות ומפריש תרומתו בטהרה לפי שלא הוכשרו כיון דבצרן מתחילה לאכילה:

מן העבט ומן המשטח של עלים. שהעלים שטוחין על פני האדמה ועליהם הענבים נתונים וכיון דמתחל' בצר ונתן בעבט או במשטח של עלים אם כן ודאי בצרן לגת והבוצר לגת הוכשר ומודו כולהו דצריך לעשות בטהרה:

משנה ה

האוכל מן הסלים. אע"פ שידיו טמאות והענבי' נוטפין יין לגת הרי הגת טהור' דאותם טיפים אין להם תורת משקה הואיל ולאכילה נבצרו ולא ניחא ליה במאי דטייף אבל אוכל מן העביט או מן משטח של עלים אעפ"י שאין הענבים מבוקעות ואינן מנטפות אם נפל ממנו גרגר יחידי ואין חותם לאותו גרגיר דהיינו במקום שהעוקץ על פי הגרגיר יש כמין חותם ובראש חותם עוקץ כדפרישית בפרק שני דעוקצין ואותו חותם סותם פי הגרגיר שאין המשקה יוצא וכשנעקר העוצץ מן הגרגיר עם החותם המשקה יוצא ואע"פ שנטלם לאוכלם יש לו תורת משקה כיון דמתחלה בצרם לגת ונטמא אותו המשקה בידיו הטמאות וכשנפל לגת נטמא:

נפלו ממנו ענבים. כלומר אשכול של ענבים שהגרגרין מחוברין באשכול ואין המשקה יוצא ונטמאו בידיו טמאות דהוכשרו לפי שנבצרו לגת:

ודרכן במקום המפנה. מקום פנוי בגת שאין שם כלום לא יין ולא ענבים ודרכוהו בטהרה:

כביצה מכוון טהור. דאין אוכל מטמא כלי ומשיצאת טיפה הראשונה חסר ליה מכביצה ואין אוכל מטמא אחרים בפחות מכביצה נמצא דאין טומאה לטיפה זו אלא מחמת טומאה שקיבלה כשהיתה האוכל הלכך השתא נמי דנעשית משקה אין לה כח אלא כאוכל כדפרישית לעיל בפ"ג:

אבל יתר מכביצה טמא. כדקאמר שהביצה מטמא טיפה הראשונה כדין משקה וחזרה הטיפה וטימאה את הגת דמשקה מטמא כלי: תניא בתוספתא (פי"א) ענבים עד אימתי מטמאין טומאת אוכלין עד שיהלכו בהן שתי וערב ומשהלכו בהן שתי וערב ונשתיירו בהן גרגרים שלמי' מטמאין טומאת אוכלים זיתים עד אימתי מטמאין טומאת אוכלים עד שיטענו ר' שמעון אומר עד שיטחנו טחנן ונשתיירו מהן גרגרין שלמים מטמאין טומאת אוכלין ואלו הן פריצי זיתים וענבי' היוצאין מתחת הקורה מן הגפת ומן הזנין כנסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין והחרצנים והזגים אע"פ שכנסן לאוכלין בטלה דעתו. השוקל ענבים בכף מאזנים אע"פ שהיין צף על גבי ידיו ואע"פ שחישב עליו טהור כנסו לתוך כלי טמא הדורס ענבים בחבית אע"פ שהיין צף על גבי ידיו טהור וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יין נסך הבוצר כרמו אם לא מצא להם שוק מחזירן לגת (זיתים לשוק לא מצא להם שוק מחזירן לבד.) ואע"פ שמוליכן בסלים טמאים ובקופות טמאות טהורין נכנסו לרשות הגת ולרשות הבד הוכשרו לקבל טומאה הלוקח משטיח של אדמה מישראל יעשה בטומאה מן העובד כוכבים יעשה בטהרה משטיח של עלין בין מישראל בין מן העובד כוכבים יעשה בטומאה ר' יוסי בר' יהודה אומר משטיח של עלין כמשטיח של אדמה מישראל יעשה בטומאה מן העובד כוכבים יעשה בטהרה הלוקח משטיח של אדמה מישראל לעשותו צימוקין הרי זה עושה אותו בטהרה האוכל מן הסלים ומן המשטיח של אדמה אכל והותיר כסאה כסאתים וזרקן לגת אע"פ שניפצן לגת והיין מנתז על גבי ענבים טהור וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יין נסך נפל ממנו גרגיר יחידי אם יש לו חותם טהור אם לאו טמא במה דברים אמורים בזמן שנגע במקום חותם לא נגע במקום חותם טהור ר' יוסי בן כיפר אומר משום רבי אלעזר במה דברים אמורים בזמן שנגע במקום המשקה לא נגע במקום המשקה טהור רבי יוסי אומר אפילו נפלו הימנו כארבע וחמש ביצים ודרכן כולן בבת אחת משקה היוצא מהן טהור שכיון שדרס עליהן בטלו שאין לו משקין במה יטמא. פי' עד שיהלכו בהן שתי וערב דתו לא חזו לאכילה: עד שיטענו. בקורת ביד הבד. עד שיטחנו. תחלה טוחנין בריחים ואחר כך טוענין בקורת בית הבד כדתניא בשלהי כל קרבנות (דף פו:) ואלו הן פריצי זתים הני דאמרן שנשתיירו. היוצאין מתחת הקורה של בית הבד. מן הגפת של זתים. ומן הזגין של זתים. אם כנסן לאוכלין מהניא בהן מחשבה אבל חרצנים וזגים של ענבים בטלה דעתו דלא חזו כשל זתים. שהיין צף על גבי ידיו טמאות. טהור היין דאין עליו תורת משקה להכשיר דלא ניחא ליה והוי כאוכל שלא הוכשר: הבוצר כרמו למכור הענבים לאכילה בשוק ולא מצא להן שוק מחזירן לגת בסלים טמאים וקופות טמאות לפי שלא הוכשרו

ובלבד שלא יכניסם לרשות הגת בכלים טמאים דמשנכנסו לרשות הגת הוכשרו וצריך לעשות בטהרה. משטיח של עלין בין מישראל בין מן העובד כוכבים יעשה בטומאה כך כתוב בכל הספרים וטעות סופר הוא אלא יעשה בטהרה דשטיח של עלים מכשיר טפי משטיח של אדמה כדקתני מתני'. לעשותן צימוקים ניחא ליה במשקה דטייף עלייהו שמתוך כך הם מרבים טעם כענין שפירשנו בפירקין דלעיל גבי זיתים לעלותן לגג הלכך אפי' משטיח של אדמה צריך לעשות בטהרה. אפילו נפל הימנו כארבע וחמש ביצים. אמתני' קאי דקתני יתר מכביצה טמא וקסבר ר' יוסי דכשדרכן ברגל בפני עצמן בבת אחת כלומר שאין היין נמשך בפני עצמו ולא נחית תורת משקה על המשקה הנסחט מהם ומתבטל המשקה עם האוכל וטהור המשקה הנסחט מלטמא הגת שאין לו לגת משקין במה יטמא דהאי משקה אין לו אלא טומאת אוכל דהוי מעיקרא ואין אוכל מטמא כלי:

משנה ו

וניתזה צינורא מפיו. של עם הארץ המדבר ולא ידיע אי נפלה לבור של יין או לא וצנורא דעם הארץ טמאה כדפירשנו לעיל פ"ז:

טהור. בתוספ' (שם) קתני של שמן ספיקו טמא של יין ספיקו טהור מפני ששפת הבור קולטת כלומר כשניתזה הצינורא על שפת הבור של יין קולטה השפה ומונעת מלירד ליין ובבור סיד שאינו מקבל טומאה אבל בבור של שמן שלפני הבד מתוך שהשמן מחליק ומצחצח שפת הבור הצינורא מחלקת ויורדת עד למטה:

משנה ז

הזולף את הבור. עיקר זולף לשון שפיכה מלשון זילוף ובפרק רבי אליעזר דמילה (ד' קלד.) מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי ובפרק (צ"ל כל התדיר דף צא:) (האומר הרי עלי עשרון) המתנדב יין מזלפו ע"ג האישים והכא הוצאת יין ושמן מן הבור זולף קרי ליה ויתכן דנופל לשק זולף בדבר שאין נעשה בבת אחת אלא מעט מעט דמתני' בממלא כלים מן הבור זה אחר זה שהכניס חבית ראשונה בבור ונתמלאת שם וכן שנייה וכן שלישית נתמלאו בתוך הבור זו אחר זו ונמצא שרץ בחבית ראשונה כולן טמאות דמראשונה נטמא כל מה שבבור בין שהיה שרץ בבור בין שהיה בחבית אבל נמצא שרץ באחרונה היא טמאה הגה"ה תוספת' פליגא אהך דאמר היא טמאה בלבד ושיבוש הוא לפי המשנה ותו מאי אמרת אימור לא כיסה יפה ואחר כך נפל לכאן היא טמאה בלבד ואימא איפכא אימור לא בדק יפה ובטומאה זילף הכל הלכך מתניתין דוקא ותוספתא משבשתא

היא כך נראה לעניות דעתי ע"כ י"א: וכולן טהורות דממנה היה השרץ ולא מן הבור ואפי' היה מן הבור שמא נפל בבור אחר שנתמלאו כל הראשונות:

אימתי בזמן שהוא זולף בכל אחד שבתוך הבור עצמו מכניס את החבית כדפרישית אבל היה זולף במחץ שהחביות עומדות כולן חוץ לבור והוא ממלא כלי אחד ששמו מחץ ועשוי ליין כדאמרינן בשלהי מסכת ע"ז (דף עד:) הגת והמחץ והמשפך מכניסו לבור וממלאהו ושופך לתוך החבית עד שנתמלאו אפילו נמצא שרץ בראשונה היא טמאה בלבד דבתוך החבית היה השרץ הזה ולא בבור:

אימתי בזמן שהוא בודק. המחץ והחביות שבדקן שלא היה בהן שרץ קודם שנתן לתוכן שמן אבל לא היה מכסה לא הבור ולא החבית כל שעה שהיה מביא המחץ מזה לזה דאימא בהליכתו נפל השרץ בחבית וכן מכסה ולא בודק נמי שמא היה בחבית מקודם לכן אבל היה בודק ומכסה שבדק החבית ובכל פעם שהיה מוליך במחץ מזה לזה היה מכסה בין בור ובין חבית וממה נפשך שרץ זה בבור היה מתחלתו בין שנמצא בחבית בין בבור בין שנמצא במחץ: תניא בתוספתא (פי"א) השרץ שנמצא צף על שפת הבור של גת לתרומה ספיקו טמא לפועלים ספיקו טהור מפני שזה ספק טומאה צפה: פי' לפועלים אוכלי חוליהן בטהרה. ולעיל בפרק רביעי הבאתי ברייתא דספק טומאה צפה טהורה אף לתרומה ועל כרחין פליגא אהך ועיקר טומאה צפה שנינו שם:

משנה ח

בין העיגולים לזגים. הם עיגולי הגת ועושין אותם לעצור הזגים לאחר שדרכו הענבים בגת ויצא מהם היין כל מה שיכולין להוציא ברגל עושין כמין תפוח מן הזגים ומניחין עליהם עיגול של טיט כמו שפירש בערוך שמביאין טיט ומערבין בו תבן ונעורת של פשתן ועושין כמין רחיים גדולה ומתוך כובדה צריך בני אדם הרבה להעלותה על התפוח ולהורידה לפיכך נחשב רשות הרבים לטהר ספק טומאה משום דרבים מצויים שם:

לפני בוצרים רשות היחיד. דיראים בני אדם ליכנס משום שנתפס עליהן כגנב:

אחר הבוצרים רשות הרבים. שיש לכל רשות ליכנס:

כלי בית הבד של גת. כלומר ושל גת דבד לשמן וגת ליין:

והעקל הוא עקל בית הבד ועושין העקלין כמין קופה מסורגת כמצודה ואחרי סחיטת הזתים נותן הגפת באותו עקל ומניח עליו דבר המכבידו להוציא המשקה הנשאר:

מנגבן. אם נטמאו לא מהניא בהו טבילה אלא א"כ הוציא מהן המשקה הטמא שנדבק בהן ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד.) מפרש במה מנגבן:

מיישנן שנים עשר חדש. וכלה מהן טעם היין והשמן:

חולטן. אשקלדיי"ר בלע"ז מלשון חלוט דפרק כל שעה (ד' לז:) והחלטה דקאמר התם מוגלשין על גבי קמח הכא נמי שופך עליהם מים רותחים:

בשבולת הנהר. מלשון (תהילים ס"ט:ג') ושבולת מים שטפתני והוא מקום שהמים רודפין לפי שדרך הספינות ללכת נקרא שבולת מלשון שביל ובשלהי מס' ע"ז (דף עה.) אמרינן דמניחן שם עונה או יום או לילה גבי מעיין שמימיו רודפין: תניא בתוספתא (שם) גת העליונה רשות הרבים והתחתונה רשות. היחיד אימתי בזמן שהרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו אין שם אלא פתח אחד או פרצה אחת זו וזו רה"י מי שהיו גתיו ובדיו טמאין ומבקש לטהרם הדפין והלולבין והעדשות מנגבן והן טהורין העקלים של נצרים ושל בצבוץ צריך לנגב ושל חשיפה ושל גמי צריך ליישן כמה הוא מיישנן שנים עשר חדש רבן שמעון בן גמליאל אומר מגת לגת ומבד לבד ר' יוסי אומר אם רצה לטהרן מיד חולטן ברותחין או מולגן במי זיתים רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' יוסי נותנן בנהר שמימיו מהלכין מלא עונה או תחת הצנור שמימיו מקלחין וכשם שהוא מנגב לטהרות כך הוא מנגב ליין נסך. פי' גת העליונה מקום שדורכין שם הענבים: גת התחתונה. מקום שיורד היין שם לבור וכן משמע בפ"ק דפסחים (דף טו.): הדפין. כל הני דחשיב הכא כלי בית הבד הן דאשכחן בשילהי איזהו נשך (דף עד.) דגבי עביט של ענבים פריך והא מיחסר מיכמר ועיולי לבי מעצרתא וגבי מעטן של זתים פריך והא מיחסר מיכמר ועיולי לבי דפא והיינו דפין דהכא ובפרק המוכר את הבית (דף סז:) תניא המוכר את בית הבד מכר את הנסרים והן דפים העשויים כמין דלת ונותנים על התפוח והלולבין מלולבי דקל עושין טאטיתא ומכבדין בו את הבד לאסוף הזתים המתפזרין. העדשות לא כמו שפי' בקונטרס בשילהי מסכת ע"ז (דף עה.) דהיינו גת עצמה שקורין מיי"ט דהא תנן בפרק המוכר את הבית (דף סז:) מכר את בית הבד מכר את הים ואמרינן מאי ים טלפחא ועדשים מתרגמינן טלפחין ואי היינו גת עצמה לא היה צריך למנותה דפשיטא שהיא עיקר המכר אלא הוא העיגול של טיט שפירשתי במתני' ולפי שהוא עגול כמין עדשה נקרא עדשה ועל שם שהמשקין יוצאין על ידו בשפע כמין ים נקרא ים וקצת קשה דאותו עיגול הוא של גת והכא איירי בבית הבד כדפרישית ולא מסתבר למימר שגם לבד עושין כן דבכל מקום משמע שהוא לגת במקום קורה לבד כדתנן בפ"ק דשבת (ד' יח.) ושוין שטוענין בקורות בית הבד ובעיגולי הגת:

מנגבן והן טהורין. כל הני לא בעו טבילה דפשוטי כלי עץ לא בעו טבילה אלא צריך להסיר משקה הטמא שנדבק בהן ובשלהי מסכת ע"ז (דף עה.) מייתי ברייתא זו וכתוב שם בכל הספרים מדיחן וכאן כתוב בכל הספרים מנגבן וגירסא זו עיקר דהא התם נמי תניא

הגת והמחץ והמשפך של עובד כוכבים רבי מתיר בניגוב וחכמים אוסרין אבל בהדחה לא אשכחן תנא דשרי והא דתנא עקלים של נצרים ושל בצבוץ לחודייהו ולא עריב להו אע"ג דכולהו בניגוב משום דבעי לפלוגי בעקל של נצרים ושל בצבוץ לשל שיפה ושל גמי ומיהו אין כל כך ראייה מההיא דשל עובד כוכבים דגרע של עובד כוכבים דבלי"ע טפי משל ישראל שנגע בו עובד כוכבים ומ"מ אין להקל ובקונ' פסק בשלהי מסכת ע"ז (שם) על משנה זו יש לסמוך שאין צריך אפר לגת מדפשיט מינה רבי אבהו ולא אמרי ליה זו אינה משנה דקתני בה דסגי לגת בהדחה ומתני' קתני דבעי ניגוב שמע מינה קמו בה רבנן בתראי ופשוט הילכתא (ועמ"ש תוס' נדה סה: ד"ה הדפין) כוותיה וחס ושלום אין להקל אחרי שכתוב כאן בכל הספרים מנגבן. עקלים פירשתי במתני': של נצרים. מלשון צורי דקל שתים דשלהי אמר ר' עקיבא (דף צ:) שמביאין נצרים והוצין וקורעים אותן ועושין אותן כמין חוטין ועושין מהן חבלים בעקלים ובערוך פירש העקלים של נצרים היינו לאחר שימלאו כל הגת מן הענבים או מן הזיתים מפנין סביב סביב ועושין שביל שילך ויפול אל הבור ולפי שלא יתפזרו הענבים ויכלו אל השביל מביאין נצרים של דקל וכורכין סביב סביב לענבים כמין סייג קטן כדי שלא יתפזרו ולהכי נקרין עקלין שעוקלין ועוקמין אותן וכורכין אותן סביב. בצבוץ. פשתן מלשון (צ"ל בוץ כך פירש הערוך ערך בן ד' אבל רש"י במס' ע"ז עה. ובנדה סה: פי' קנבוס) בצק ויש אומרים קנבוס: שיפא. מין אחד של גמי: מגת לגת. בשלהי מסכת ע"ז (דף עה.) אמרינן איכא בינייהו חרפי ואפלי: חולטן ברותחין. מולגן במי זיתים דרך לבשל את הזיתים להיות רכין להוציא שמנם שמא לפי שאין מימיהן חמין כשאר רותחין שאין דרך להרתיחם כל כך שלא יתקלקלו הזיתים נקט לשון מליגה שמחממין אותם כדי מליגת שיעור כדתניא בפרק המביא כדי יין (דף לד.) מולגין את הראש ואת הרגלים ובשלהי מסכת ע"ז (דף עה.) כתוב בכל הספרים מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים: